

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1974 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2010

- **ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ**
- **ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ**

ΠΑΤΡΑ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

i.	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ii.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
iii.	RESUME	5
iv.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
v.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
	1.1 Γενικά Στοιχεία	8
vi.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	
	2.1 Ορισμός Εργατικού Δυναμικού	10
	2.1.1 Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός	10
	2.1.2 Μη Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός	10
	2.2 Νέοι Συμπληρωματικοί Δείκτες υποαπασχόλησης	11
	2.2.1 Δείκτης Υποαπασχόλησης	12
	2.2.2 Δείκτης Εν Δυνάμει Πρόσθετου Εργ. Δυναμικού	12
	2.3 Ορισμοί των Δεικτών	12
	2.4 Φυσική Αύξηση του Εργατικού Δυναμικού	12
	2.5 Εξέλιξη Εργατικού Δυναμικού	13
vii.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΑΝΕΡΓΙΑ	
	3.1 Ορισμός Ανεργίας	16
	3.2 Οικονομικές Θεωρίες για την Ανεργία	17
	3.2.1 Νεοκλασική Θεωρία	17
	3.2.2 Κεϋνσιανή Θεωρία	17
	3.3 Πληθωρισμός και Ανεργία	18
	3.4 Είδη Ανεργίας	19
	3.4.1 Δομική Ανεργία	19
	3.4.2 Κυκλική Ανεργία	19
	3.4.3 Συγκυριακή Ανεργία	20
	3.4.4 Ανεργία Τριβής	20
viii.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΤΡΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ- ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	
	4.1 Τρόπος Μέτρησης της Ανεργίας	22
	4.2 Οργανισμοί Άντλησης Στοιχείων Ανεργίας	22
	4.2.1 Ο.Α.Ε.Δ	22
	4.2.2 Ε.Σ.Υ.Ε	23
	4.3 Διάσταση Απόψεων για την Εγκυρότητα των Μετρήσεων	23
	4.4 Εγγεγραμμένη Ανεργία	25
ix.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΝΕΡΓΙΑ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	
	5.1 Χαρακτηριστικά της Ελληνικής Αγοράς Εργασίας	28
	5.2 Ιδιαιτερότητες της Ελληνικής Οικονομίας	29
	5.3 Αστικοποίηση	29
	5.4 Διάρκεια Ανεργίας	30
	5.5 Ποσοτικές & Ποιοτικές Διαστάσεις της Ανεργίας	32
	5.6 Εξέλιξη της Ανεργίας (1984-1990)	34

x.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	
	6.1 Ορισμός Απασχόλησης	36
	6.2 Μορφές Απασχόλησης	36
	6.2.1 Πλήρης Απασχόληση	36
	6.2.2 Μερική Απασχόληση	37
	6.2.3 Αυτοαπασχόληση	38
	6.2.4 Προσωρινή Απασχόληση	38
	6.3 Ιδιαιτερότητες της Απασχόλησης	38
	6.3.1 Ετεροαπασχόληση	39
	6.3.2 Πολυαπασχόληση	39
	6.3.3 Παραοικονομία	39
	6.4 Η διάρθρωση της Απασχόλησης	40
	6.5 Μεταβολές Απασχόλησης	41
	6.6 Σχέση Απασχόλησης και Ανεργίας (2000-2009)	42
	6.7 Απασχόληση & Ανεργία	43
	6.8 Μείωση Απασχόλησης στη Βιομηχανία	44
	6.9 Απασχόληση και Τομείς Οικονομικής Δραστηριότητας	45
	6.10 Μεταβολές στην Απασχόληση των Επαγγελματιών	47
xi.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ & ΑΝΕΡΓΙΑ	
	7.1 Η Ανεργία στις Περιφέρειες	49
	7.2 Περιφέρειες & Κοινωνικά Χαρακτηριστικά των Ανέργων	49
	7.3 Φθίνουσες Βιομηχανικές Περιοχές	50
xii.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΡΟΕΣ & ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
	8.1 Ροές	52
	8.2 Ροές της Μισθωτής Απασχόλησης	52
	8.3 Η Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα	54
	8.4 Ανεργία & Εκπαιδευτικό Επίπεδο (1992-2002)	57
	8.5 Η Ανεργία των Νέων και των Γυναικών	59
	8.6 Έρευνα για την Είσοδο των Νέων στην Αγορά Εργασίας	61
	8.7 Αγορά Εργασίας και Μεταναστευτικά Ρεύματα	63
	8.8 Νομοθετικές Παρεμβάσεις	65
	8.9 Κοινωνική Πολιτική – Παροχές	66
xiii.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
xiv.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	68

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν είχα πάρει το θέμα της πτυχιακής μου εργασίας, ένιωσα έναν απέραντο ενθουσιασμό και λαχτάρα γιατί αυτό σήμαινε ότι είχα φθάσει κοντά στην ολοκλήρωση των σπουδών μου, στο Τμήμα Λογιστικής του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών. Πρέπει να πω όμως, ότι τελικά χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια για να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία. Και σε αυτό ακριβώς το σημείο, θεωρώ απαραίτητο να ευχαριστήσω και να καταθέσω το σεβασμό και την εκτίμησή μου στο πρόσωπο του καθηγητού μου κυρίου Ανδρέα Αλεξόπουλου, για την Ιώβειο υπομονή που έδειξε και την κατανόησή του. Το θέμα μου φαινόταν αρχικά, αρκετά ξένο και πολύ μακριά από εμένα, καθώς δεν με άγγιζε. Δεν μπορούσα να φανταστώ ποτέ, ότι θα ερχόταν η στιγμή να αποτελώ ένα μικρό μέρος του θέματος της πτυχιακής μου εργασίας, «χτυπημένος» και εγώ από αυτή τη μάστιγα και που θα με ενδιέφερε πλέον πολύ να αναπτύξω.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια προσέγγισης της διαμόρφωσης της ανεργίας στην Ελλάδα, από τη δεκαετία του 1970 μέχρι και το 2010. Για τη συγγραφή της έχουμε βασιστεί κυρίως, στα αποτελέσματα των μετρήσεων των ερευνών που έχουν γίνει από τους αρμόδιους οργανισμούς του Ο.Α.Ε.Δ. και της Ε.Σ.Υ.Ε. Με βάση τα στοιχεία αυτά και τους ορισμούς που δίνουν οι αρμόδιοι οργανισμοί, θα δούμε τι σημαίνει ανεργία ,ποια είναι τα χαρακτηριστικά της, ποια είναι τα είδη της ανεργίας και ποιος είναι ο ορισμός του ανέργου. Ακολουθώντας θα δούμε τι είναι η εγγεγραμμένη ανεργία, με ποιο τρόπο γίνεται η μέτρησή της, θα παρακολουθήσουμε τη διάρθρωση του εργατικού δυναμικού, τους συμμετέχοντες σε αυτό και ποια είναι η διαχρονική μετεξέλιξή του. Θα αναλύσουμε πως έχει διαμορφωθεί η αγορά εργασίας και σε ποιους τομείς κατευθύνονται τα άτομα τα όποια χάνουν τη δουλειά τους. Επίσης θα δούμε τα ιδιαίτερα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας και κυρίως της αγοράς εργασίας, έτσι όπως έχουν μέχρι τώρα διαμορφωθεί στο πέρασμα των χρόνων μέσα από τις πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί, με τη χαμηλή οικονομική αναπτυξιακή και κοινωνική υποδομή της χώρας μας. Πως λοιπόν σκιαγραφείται, ποια είναι η πορεία της ανεργίας και ποιες είναι οι προοπτικές της απασχόλησης στη χώρα μας θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε και να αναδείξουμε μέσα από την παρούσα εργασία, « η διαμόρφωση της ανεργίας στην Ελλάδα από το 1974 μέχρι το 2010» με τα συγκριτικά στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας.

RESUME

This recent project constitutes an effort of approaching the formulation of unemployment in Greece from 1974 to 2010. This writing is based mainly on the results of research surveys that have been conducted by the qualified organizations O.A.E.Δ and E.Σ.Y.E. According to these findings and the definitions which are given by the qualified organizations, we will see what is the meaning of unemployment, which are its characteristics, which are the kinds of unemployment and what is the definition of the unemployed. Afterwards, we will see what registered unemployment is, in which way its counting is done, we will observe the structure of workforce, the ones participating in it and which is its timeless redevelopment. We will analyze how the work market has been formed and to which fields the unemployed (the people who have lost their jobs) are heading to.

Also, we will see the specific structural problems of economy and mainly those of the work market, as they have been formed in the passage of time through the policies which have been applied, with the low economic development and social structure of our country. Then how it is outlined, which is the route of unemployment and which are the prospects of employment in our country. We will try to approach and to make known through this recent project, « The formation of unemployment in Greece from 1974 to 2010 » with the comparative facts (elements) we have in our disposal.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθώς η ύφεση στην οποία έχει εισέλθει η ελληνική οικονομία οδηγεί σε σταδιακή αύξηση του ποσοστού ανεργίας, η ελληνική οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη με τρεις βασικές προκλήσεις, την αποκατάσταση υγιών και βιώσιμων ρυθμών ανάπτυξης, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Οι σύνθετες αυτές προκλήσεις δεν είναι καινούργιες. Η εγχώρια αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από υψηλή και επίμονη ανεργία, ιδίως των νέων και των γυναικών, σε συνδυασμό με χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των δύο αυτών ομάδων στο εργατικό δυναμικό. Επιπλέον, η παραγωγικότητα της εργασίας είναι χαμηλή, αντανακλώνοντας μεταξύ άλλων το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, την αναντιστοιχία ανάμεσα στις δεξιότητες που προσφέρονται και εκείνες που ζητούνται στην αγορά, καθώς και την έλλειψη πρωτοβουλιών επαγγελματικής κατάρτισης από τις επιχειρήσεις.

Το ζήτημα της ανεργίας απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή, γιατί η διατήρησή της έχει αρνητικές συνέπειες για την κοινωνία, επειδή αυτές μπορεί να χαλαρώσουν την κοινωνική συνοχή. Η κοινωνική πραγματικότητα δεν είναι η ανεργία, όπως την ορίζουν και την αντιλαμβάνονται οι οικονομολόγοι και οι στατιστικοί, αλλά όπως την βιώνουν οι άνεργοι. Υπάρχουν κατηγορίες ανέργων που ζουν την ανεργία διαφορετικά από άλλους ή διαφορετικά απ'ότι την έζησαν οι μάζες της μεγάλης κρίσης: καθημερινές στερήσεις, αίσθημα ντροπής, άγχος και απαισιοδοξία για το μέλλον. Η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής αντιμετώπισης της ανεργίας και προώθησης της απασχόλησης, προϋποθέτει πλήρη και τεκμηριωμένη ανάλυση της ανεργίας, με διάγνωση των επιμέρους παραγόντων της διαχρονικής της εξέλιξης και της σχετικής σημασίας αυτών των παραγόντων στην τροφοδότησή της, τόσο για το σύνολο, όσο και για χαρακτηριστικές κατηγορίες του πληθυσμού. Παράλληλα, οι πολιτικές αντιμετώπισης της ανεργίας είναι διαφορετικές ανάλογα με τη διάγνωση των κύριων αιτιών της.

Η ανεργία στην Ελλάδα από το 1980 παρουσιάζει συνεχώς αυξητική τάση με αποτέλεσμα να εκτινάσσεται κατά τα τελευταία 15 χρόνια. Σημαντικός είναι επίσης ο βαθμός υποαπασχόλησης στον αγροτικό τομέα. Βασικότερο παράγοντα της εξέλιξης της ανεργίας, αποτελούν τα σύνθετα προβλήματα της συνολικής παραγωγικότητας, εκσυγχρονισμού και ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Αυτό που κύρια τροφοδοτεί σήμερα την ανεργία δεν είναι μόνο η ανεπάρκεια των νέων προσλήψεων, αλλά ο συνδυασμός με την απώλεια ή την αποσταθεροποίηση των υπαρχουσών θέσεων εργασίας. Η δυσκολία που συναντά η οικονομία να αντεπεξέλθει στις σύνθετες απαιτήσεις του ανταγωνισμού, λόγω ακατάλληλης παραγωγικής εξειδίκευσης ή ανεπαρκούς ανάπτυξης της, συνιστούν τις επιμέρους αιτίες του παραπάνω προβλήματος.

Για την αντιμετώπιση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης, αναζητούμε περισσότερο τις αιτίες του προβλήματος στην ανεργία τριβής και στην ποιοτική αναντιστοιχία προσόντων, γνώσεων και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού με τις ανάγκες των διαθέσιμων θέσεων εργασίας. Ο σχεδιασμός μιας αποτελεσματικής πολιτικής κατά της ανεργίας, απαιτεί την καταγραφή των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της όπως η ηλικία, το φύλο των ανέργων, το μορφωτικό τους επίπεδο, η κατανομή τους στις περιφέρειες και τις περιοχές της χώρας, η μέση διάρκεια της ανεργίας. Τα στοιχεία αυτά επηρεάζονται από διαφορετικούς λόγους και επιβάλλουν ανάλογη αντιμετώπιση. Ένας τέτοιος σχεδιασμός απαιτεί μια δυναμική και όχι στατική προσέγγιση, καθώς και ανάλογες προβλέψεις της εξέλιξης και της διάρθρωσης της ανεργίας, καθώς και των προοπτικών εξέλιξης του ικανού για εργασία πληθυσμού.

Με δεδομένο ότι αυξάνονται τόσο ο ικανός προς εργασία όσο και ο ενεργός πληθυσμός, λόγω και της αυξανόμενης εισροής ξένων μεταναστών, η προσπάθεια δημιουργίας παραγωγικών, σταθερών και βιώσιμων ευκαιριών απασχόλησης στη χώρα μας πρέπει να είναι πιο δραστική, συστηματική και εντατική. Η αναζήτηση λύσεων για την καταπολέμηση της ανεργίας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τα χαρακτηριστικά της ελληνικής απασχόλησης (μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων, πολυαπασχολούμενων κλπ). Με βάση τις αναγκαίες προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης, θα ήταν αναγκαίο να επισημανθεί το γεγονός ότι ο αγροτικός τομέας εμφανίζει σαφή μείωση στις θέσεις εργασίας με συνεχή πτωτική τάση, ενώ η βιομηχανία και οι υπηρεσίες δημιουργούν προϋποθέσεις για θετική ανταπόκριση στον τομέα της απασχόλησης. Θα πρέπει να προωθηθούν οι μηχανισμοί άντλησης που θα πρέπει να είναι πιο ευέλικτοι και να αποτελούν την τράπεζα πληροφόρησης για τις νέες ανάγκες που δημιουργούνται, για τις νέες ειδικότητες που εμφανίζονται και για τις τάσεις που διαμορφώνονται στην αγορά εργασίας.

Η αντιμετώπιση της ανεργίας είναι ευθέως συναρτημένη με το βαθμό ανάπτυξης, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Η αντιμετώπιση της ανεργίας φαίνεται δύσκολη εάν συνεχιστούν οι σημερινοί ρυθμοί ανάπτυξης, είναι δε πολύ πιθανόν να διευρυνθεί μέσω των ανακατατάξεων προσαρμογών και προβλημάτων που υφίσταται ο αγροτικός τομέας. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της ανεργίας μπορεί να γίνει μόνο σε ευρύτερο πλαίσιο, αφού αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο μιας συνολικής πολιτικής για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση.

Έτσι λοιπόν σκοπός μας είναι, να δούμε πιο αναλυτικά πως έχει διαμορφωθεί η ανεργία στη χώρα μας. Βεβαίως, λόγω του μεγέθους και της πολυπλοκότητας των σχετικών θεμάτων, η εργασία που ακολουθεί δεν δύναται να καλύψει με πληρότητα και σε βάθος τα θέματα που πραγματεύεται. Αντιθέτως, στόχος της είναι να δώσει το στίγμα της ελληνικής αγοράς εργασίας διαχρονικά, παρουσιάζοντας τις διάφορες παραμέτρους που την επηρεάζουν. Για αυτό το λόγο, στο πρώτο κεφάλαιο θα δούμε γενικά στοιχεία για την αγορά της εργασίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα κάνουμε αναφορά στο εργατικό δυναμικό και θα δούμε τους νέους συμπληρωματικούς δείκτες υποαπασχόλησης, ενώ το τρίτο κεφάλαιο ακολουθεί, δίνοντάς μας τους ορισμούς και τις οικονομικές θεωρίες της ανεργίας. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα δούμε τον τρόπο που μετράμε την ανεργία και τους οργανισμούς πληροφόρησής μας για την εξέλιξη της ανεργίας. Ακολουθώντας στο πέμπτο κεφάλαιο θα δούμε τα χαρακτηριστικά της ανεργίας και της ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομίας και στο έκτο κεφάλαιο θα μιλήσουμε για την απασχόληση και πως αυτή ορίζεται. Στο έβδομο κεφάλαιο βλέπουμε πως εξελίσσεται η ανεργία στην ελληνική περιφέρεια και κλείνοντας στο όγδοο κεφάλαιο θα παρατηρήσουμε τις ροές της απασχόλησης και όπου αυτές διοχετεύονται ενώ τέλος θα κάνουμε μια αναφορά στην ανεργία των νέων και θα δούμε επίσης την επίδραση των μεταναστευτικών ρευμάτων στην αγορά εργασίας και θα ενημερωθούμε για την κοινωνική πολιτική που εφαρμόζει ο Ο.Α.Ε.Δ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1.1 Γενικά στοιχεία

Η οικονομία της αγοράς δεν μπορεί να υπάρξει, χωρίς την αγορά εργασίας. Τα ζητήματα των αγορών εργασίας αποτελούν ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης για τα οικονομικά της εργασίας. Στο πλαίσιο των οικονομικών της εργασίας, ο όρος αγορά εργασίας έχει χρησιμοποιηθεί με πολλούς τρόπους και αναφέρεται σε γεωγραφικές περιοχές, σε κλαδικές και επαγγελματικές ενότητες, αλλά και σε εθνικές και φυλετικές ομάδες.¹ Η αγορά εργασίας είναι ο χώρος όπου συναντώνται η προσφορά και η ζήτηση εργασίας είναι ακόμα το κοινωνικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο πραγματοποιούνται τα συμβόλαια εργασίας ή οι ατομικές συμβάσεις εργασίας, που συνάπτουν οι εργαζόμενοι προκειμένου να μπου σε θέσεις μισθωτής απασχόλησης. Οι εργαζόμενοι, οι υποψήφιοι προς εργασία, αποτελούν την προσφορά εργασίας με την έννοια ότι διαθέτουν την εργασία τους πνευματική ή σωματική. Η ζήτηση εργασίας εκδηλώνεται από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς, ανάλογα με το είδος και τις ανάγκες τους.

Ο ορισμός αυτός αναδεικνύει δύο βασικά στοιχεία στη συγκρότηση της αγοράς εργασίας. Ότι η αγορά εργασίας ορίζεται από τη σύναψη ή την πρόθεση σύναψης σχέσεων μισθωτής απασχόλησης ανάμεσα στον εργοδότη και τον εργαζόμενο και ακόμα, ότι η αγορά εργασίας συγκροτείται από μια σχέση ανταλλαγής, ανάμεσα στον εργοδότη και στον εργαζόμενο. Η ανταλλακτική αυτή σχέση καθιστά την εργασία εμπόρευμα. Ο εργαζόμενος παραιτείται από τα δικαιώματα ελέγχου πάνω στη διαδικασία της παραγωγής, στο προϊόν και στην αξία που ενσωματώνεται στο προϊόν, με αντάλλαγμα την αξία της εργατικής του δύναμης.

Η αγορά εργασίας ως θεσμός ιστορικά καθορισμένος υπάρχει ως αποτέλεσμα των κοινωνικών μετασχηματισμών, η οποία συγκροτείται και εμπεδώνεται με την κυριαρχία του τρόπου παραγωγής. Στην οικονομία η αγορά εργασίας συνιστά τον κύριο θεσμό, μέσα από τον οποίο επιχειρείται η λύση ενός διττού προβλήματος κατανομής. Από τη μία πλευρά το παραγωγικό σύστημα πρέπει να εφοδιασθεί με την απαραίτητη εργατική δύναμη και κατά συνέπεια οι διάφορες κατηγορίες του εργατικού δυναμικού πρέπει να κατανεμηθούν σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, που δημιουργεί η διάρθρωση και η οργάνωση της παραγωγής και από την άλλη πλευρά, η εργατική δύναμη πρέπει να εφοδιασθεί με τα απαραίτητα χρηματικά και κοινωνικά μέσα, για την επιβίωση της. Η λύση στο διττό αυτό πρόβλημα επιτυγχάνεται μέσα από τις δύο βασικές λειτουργίες της αγοράς εργασίας. Την κατανεμητική και την αναπαραγωγική. Η πρώτη συνίσταται στην κατανομή των ατόμων ανάμεσα σε συγκεκριμένες παραγωγικές δραστηριότητες και η δεύτερη στην κατανομή των εισοδημάτων, τα οποία προέρχονται από τη συμμετοχή στις δραστηριότητες αυτές, ανάμεσα σε αυτούς που εργάζονται και δια μέσου δημόσιων και ιδιωτικών δαπανών σ' αυτούς, που «νόμιμα» δεν εργάζονται.

Η κατάσταση σε μια εθνική αγορά εργασίας δεν είναι εύκολα αντιληπτή με την παροχή απλώς πληροφόρησης για τα μεγέθη της εργασίας σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, αφού

¹ Σαμαράς Αθανάσιος, Η στρατηγική της ανεύρεσης εργασίας, σελ. 146

είναι χρήσιμη η παράθεση διαχρονικών δεδομένων που αφορούν τα μεγέθη της συγκεκριμένης αγοράς εργασίας, ώστε να είναι εμφανείς και αντιληπτές οι διακυμάνσεις που τυχόν παρατηρούνται. Εκτός από τα μεγέθη της αγοράς εργασίας, όπως το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας και άλλα μεγέθη, χρήσιμη είναι και η μελέτη των εξελίξεων σε διάφορα άλλα μεγέθη όπως το Α.Ε.Π., η φτώχεια, κλπ. καθώς τα μεγέθη αυτά συσχετίζονται και ενίοτε συνδέονται με μεγέθη της αγοράς εργασίας.

Η εγχώρια αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από υψηλή και επίμονη ανεργία, ιδίως των νέων και των γυναικών, σε συνδυασμό με χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των δύο αυτών ομάδων στο εργατικό δυναμικό. Στα υψηλά ποσοστά ανεργίας συμβάλλουν μεταξύ άλλων το υψηλό κόστος απασχόλησης, το οποίο είναι σχεδόν διπλάσιο του καθαρού μισθού που εισπράττουν οι εργαζόμενοι, και η περιορισμένη κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ επιμέρους κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Η σημαντική επιβάρυνση των εργοδοτών και των εργαζομένων με τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης οδηγεί σε μια αγορά εργασίας, όπου η ανεπίσημη αγορά ανταγωνίζεται αθέμιτα την επίσημη και αναστέλλει τη διαδικασία ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Έτσι παρατηρείται ένα υψηλό ποσοστό του μεγέθους της αδήλωτης εργασίας² καθώς και του παραγωγικού μοντέλου οργάνωσης που χαρακτηρίζεται από πολυάριθμες μικρές επιχειρήσεις στις οποίες πολύ συχνά εμφανίζονται άτυπες μορφές απασχόλησης. Ακόμα παρατηρείται μια μεγάλη μεταβολή στο εργασιακό περιβάλλον εις βάρος της πλήρους απασχόλησης και εις όφελος της μερικής και της εκ περιτροπής απασχόλησης. Επιπλέον, η παραγωγικότητα της εργασίας είναι χαμηλή, αντανακλώντας μεταξύ άλλων το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, την αναντιστοιχία ανάμεσα στις δεξιότητες που προσφέρονται και εκείνες που ζητούνται στην αγορά, καθώς και την έλλειψη πρωτοβουλιών επαγγελματικής κατάρτισης από τις επιχειρήσεις.

² Καμινιώτη Ολυμπία, Ε.Ι.Ε.Α.Δ, Τα δεδομένα της αγοράς εργασίας εν μέσω οικονομικής κρίσης, Ιούλιος 2012

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

2.1 Ορισμός Εργατικού Δυναμικού.

Βασικό χαρακτηριστικό της Αγοράς Εργασίας, είναι το μέγεθος του συνολικού πληθυσμού της χώρας που μπορεί και συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία. Το εργατικό δυναμικό μιας κοινωνίας ή μιας αγοράς εργασίας, αποτελεί τη βάση της συνολικής προσφοράς εργασίας.

Ως Εργατικό Δυναμικό, ορίζουμε τα άτομα εκείνα που, ηλικιακά είναι διαθέσιμα για εργασία και φυσικά, είναι διατεθειμένα να αποδεχτούν τους όρους εργασίας που επικρατούν στην αγορά εργασίας, προκειμένου να βρουν μια απασχόληση. Σ' αυτήν την ομάδα περιλαμβάνονται, τόσο οι ήδη απασχολούμενοι, όσο και οι άνεργοι που αναζητούν μια εργασία. Το εργατικό δυναμικό της χώρας ή αλλιώς ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 1991, ανέρχεται σε 3.886.157 άτομα, σε σύνολο πληθυσμού 10.259.900 ατόμων. Στη στατιστική ορολογία το εργατικό δυναμικό μιας χώρας, αυτοί δηλαδή που μπορούν και συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία, καλούνται ως οικονομικά ενεργός πληθυσμός. Για λόγους οικονομικής ανάλυσης, ο πληθυσμός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργό και μη.

2.1.1 Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί το σύνολο του εργατικού δυναμικού της οικονομίας μιας χώρας και περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα, που είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν.

2.1.2 Μη Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός

Ο μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός αντίθετα αποτελείται από τα άτομα εκείνα τα οποία ή δεν μπορούν να εργαστούν για κάποιους συγκεκριμένους λόγους ή δεν είναι σε θέση ακόμα

για να εργαστούν (μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, στρατιώτες)ή αρνούνται ακόμα και να εργαστούν. Στο σημείο αυτό πρέπει να κάνουμε μια παρατήρηση και να πούμε πως ένας εργαζόμενος, όσο σκληρά και εντατικά και αν εργάζεται, αν για την εργασία αυτή δεν αμείβεται, δεν εξαιρείται του ορισμού του μη ενεργού πληθυσμού.

Παραδοσιακά, οι άντρες συμμετέχουν με μεγαλύτερο ποσοστό στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Τα τελευταία χρόνια όμως, έχει παρατηρηθεί πως αρχίζει να αυξάνεται και το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Αυτό συμβαίνει γιατί όλο και περισσότερες γυναίκες πλέον βγαίνουν στην αγορά εργασίας, προκειμένου να διεκδικήσουν και αυτές με τη σειρά τους μια θέση στο εργατικό δυναμικό. Μπορούμε να πούμε πως αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο, στη σημαντική αύξηση που έχει σημειώσει τελευταία ο τομέας των υπηρεσιών, όπου οι γυναίκες απασχολούνται σε σχέση με τους άνδρες, σε μεγαλύτερη κλίμακα, από ότι στο δευτερογενή τομέα. Η τάση διευρυνόμενης συμμετοχής των γυναικών στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό αποδίδεται, επίσης και στην αστικοποίηση του πληθυσμού, στην αύξηση των οικογενειακών βαρών και αναγκών που αντιμετωπίζει η ελληνική οικογένεια, καθώς επίσης και στην κοινωνική απελευθέρωση που επικρατεί στις μέρες μας. Η εξέλιξη αυτή όμως, φαίνεται να συγκρατείται στη δεκαετία του 1990, εξαιτίας της έλλειψης ευκαιριών απασχόλησης και της συνεχώς διογκούμενης ανεργίας.

2.2 Νέοι Συμπληρωματικοί Δείκτες (υπό)απασχόλησης και εν δυνάμει πρόσθετου εργατικού δυναμικού από την ΕΛ.ΣΤΑΤ³

Η κλασική περιγραφή της κατάστασης απασχόλησης γίνεται με την κατάταξη του πληθυσμού σε 3 διακριτές κατηγορίες. Τους απασχολούμενους, τους ανέργους και τους μη ενεργούς.

Το ποσοστό ανεργίας είναι ο πλέον χρησιμοποιούμενος δείκτης της αγοράς εργασίας και αντανακλά ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων (υποαπασχόλησης, κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κλπ.) Εντούτοις, γίνεται όλο και περισσότερο δύσκολο να περιγραφεί η αυξανόμενη κατάτμηση και διαφοροποίηση της αγοράς εργασίας και οι εξαιρετικά διαφορετικοί βαθμοί σύνδεσης με αυτήν, μόνο με τον δείκτη ανεργίας.

Για αυτό το λόγο, η Eurostat αποφάσισε να παράγει 3 νέους δείκτες, συμπληρωματικούς του δείκτη ανεργίας, οι οποίοι καλύπτουν άτομα που αφενός, έχουν κοινά χαρακτηριστικά με όσους χαρακτηρίζονται άνεργοι, σύμφωνα με τον καθιερωμένο ορισμό του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, αφετέρου δε όμως δεν ικανοποιούν όλα τα κριτήρια για να χαρακτηριστούν άνεργοι. Οι τρεις αυτοί δείκτες αναφέρονται στους υποαπασχολούμενους μερικής απασχόλησης, στα άτομα που αναζητούν εργασία αλλά δεν είναι άμεσα διαθέσιμα προς εργασία και στα άτομα που είναι διαθέσιμα για εργασία αλλά δεν αναζητούν. Κάθε δείκτης ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων της αντίστοιχης κατηγορίας ως προς το σύνολο του εργατικού δυναμικού.

Ο πρώτος δείκτης (υποαπασχολούμενοι μερικής απασχόλησης) καλύπτει άτομα που αν και είναι απασχολούμενοι δεν εργάζονται ικανό αριθμό ωρών και από αυτή την άποψη μοιάζουν με τους ανέργους. Οι δύο επόμενοι, οι οποίοι ονομάζονται από κοινού εν δυνάμει πρόσθετο εργατικό δυναμικό, καλύπτουν άτομα που δεν αποτελούν τμήμα του συνήθους

³ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δελτίο Τύπου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Δείκτες υποαπασχόλησης και εν δυνάμει πρόσθετου εργατικού δυναμικού.

εργατικού δυναμικού αλλά έχουν ισχυρότερη σύνδεση με την αγορά εργασία από ότι τα άλλα μη ενεργά άτομα.

2.2.1 Δείκτης Υποαπασχόλησης - Υποαπασχολούμενοι Μερικής Απασχόλησης

Οι υποαπασχολούμενοι μερικής απασχόλησης αποτελούν υποσύνολο των ατόμων που θεωρούνται απασχολούμενοι σύμφωνα με τον ορισμό του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO) και περιλαμβάνουν τα άτομα που εργάζονται σε μερική απασχόληση, επιθυμούν να εργάζονται περισσότερες ώρες, και είναι άμεσα διαθέσιμοι να εργαστούν περισσότερο.

2.2.2 Δείκτες Εν Δυνάμει Πρόσθετου Εργατικού Δυναμικού

Άτομα που αναζητούν εργασία αλλά δεν είναι διαθέσιμα και άτομα που είναι διαθέσιμα αλλά δεν αναζητούν εργασία

Το εν δυνάμει πρόσθετο εργατικό δυναμικό αποτελείται από δύο ομάδες ατόμων: Η πρώτη περιλαμβάνει τα άτομα που αναζητούν εργασία αλλά δεν είναι άμεσα διαθέσιμα να την αναλάβουν (σε περίπτωση που βρουν) και η δεύτερη τα άτομα που δεν αναζητούν εργασία αλλά επιθυμούν να εργαστούν και θα ήταν άμεσα διαθέσιμα να εργαστούν αν τους δινόταν η ευκαιρία. Τα άτομα αυτά κατατάσσονται ως μη ενεργοί σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό της ανεργίας και παρότι έχουν μικρότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας από τους άνεργους έχουν μεγαλύτερη από τους υπόλοιπους μη ενεργούς.

2.3 Ορισμοί των Δεικτών

Δείκτης υποαπασχόλησης

Υποαπασχολούμενοι μερικής απασχόλησης: τα άτομα ηλικίας 15 – 74 ετών τα οποία την εβδομάδα αναφοράς εργάστηκαν σε μερική απασχόληση, επιθυμούσαν να εργαστούν περισσότερες ώρες και ήταν διαθέσιμοι να εργαστούν περισσότερο αν δινόταν η ευκαιρία.

Δείκτες εν δυνάμει πρόσθετου εργατικού δυναμικού

Άτομα που αναζητούν εργασία αλλά δεν είναι διαθέσιμα άμεσα να εργαστούν: Αυτή η ομάδα περιλαμβάνει τα άτομα ηλικίας 15 – 74 ετών τα οποία δεν είναι ούτε εργαζόμενοι ούτε άνεργοι και:

A) Αναζητούσαν ενεργά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες αλλά δεν ήταν διαθέσιμοι να αναλάβουν εργασία τις επόμενες δύο εβδομάδες γιατί:

B) Είτε είχαν βρει μια εργασία την οποία θα αναλάβουν μέσα στους επόμενους 3 μήνες, αλλά δεν ήταν διαθέσιμοι να αναλάβουν εργασία τις επόμενες δύο εβδομάδες

Γ) Είτε είχαν βρει μια εργασία την οποία θα αναλάβουν μετά από 3 μήνες ή περισσότερο

Δ) Είτε αναζητούσαν παθητικά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες και ήταν διαθέσιμοι να την αναλάβουν άμεσα (παθητική αναζήτηση εργασίας είναι η αναμονή προηγούμενων ενεργειών-για παράδειγμα, αναμονή των αποτελεσμάτων ενός διαγωνισμού)

Άτομα διαθέσιμα για εργασία που δεν αναζητούν: τα άτομα ηλικίας 15 – 74 ετών τα οποία τα οποία δεν είναι ούτε εργαζόμενοι ούτε άνεργοι και δεν αναζητούν εργασία, αλλά θα ήθελαν να έχουν μια εργασία και είναι διαθέσιμα να την αναλάβουν τις επόμενες δύο εβδομάδες.

2.4 Φυσική Αύξηση του Εργατικού Δυναμικού

Κατά την πενταετία 1981-1985 αναμενόταν ότι η φυσική αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας θα ανέλθει σε 345.000 άτομα περίπου. Η αύξηση αυτή είχε υπολογιστεί από τους αρμόδιους φορείς με την εφαρμογή ενός μέσου ετήσιου ποσοστού φυσικής αύξησης του πληθυσμού (γεννήσεων). Μολονότι όμως παρατηρούνται διαφορές στα ποσοστά των γεννήσεων μεταξύ των περιφερειών δεχόμαστε ότι ο τρόπος υπολογισμού της

φυσικής αύξησης του πληθυσμού μας είναι επαρκής. Έτσι με βάση τα στοιχεία αυτά δημιουργήθηκαν πίνακες πρόβλεψης, όπου κατανεμήθηκε στην περιφέρεια ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός βάση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού. Το μέγεθος της προβλεπόμενης φυσικής αύξησης του ενεργού πληθυσμού, σε κάθε περιφέρεια απεικονίζει σε κάποιο βαθμό την έκταση των προσπαθειών, που θα πρέπει να καταβάλουν οι αρμόδιοι φορείς της πολιτείας για την ανάσχεση ή την ανακοπή της εσωτερικής μεταναστευτικής κίνησης, προς την Αθήνα κατά κύριο λόγο και τη Θεσσαλονίκη. Με τη δημιουργία αντίστοιχων θέσεων εργασίας στις περιφέρειες για την απασχόληση του εργατικού δυναμικού τους.

Προβλεπόμενη φυσική αύξηση του συνολικού και του οικονομικά ενεργού πληθυσμού 1981-1985		
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΦΥΣΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΦΥΣΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
Περιοχή. Πρωτεύουσας	107000	41000
Ανατολ. Στερεά και Νησιά	34000	11100
Κεντρική – Δυτική Μακεδονία	60000	21900
Πελοπόννησος & Δυτ. Στερεά	46000	18500
Θεσσαλία	25000	10400
Ανατολική Μακεδονία	15000	6200
Κρήτη	18000	6400
Ήπειρος	16000	6600
Θράκη	12000	5000
Νησιά Ανατολικού Αιγαίου	12000	3600
Σύνολο χώρας	345000	130000

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ-ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ 1981			
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜ. ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ %
Περιοχή. Πρωτεύουσας	3027	1155	38,2
Ανατολ. Στερεά και Νησιά	969	314	32,4
Κεντρική – Δυτική Μακεδονία	1695	612	36,2
Πελοπόννησος & Δυτ. Στερεά	1294	518	40,0
Θεσσαλία	696	289	41,5
Ανατολική Μακεδονία	426	178	41,2
Κρήτη	502	179	35,7
Ήπειρος	446	184	41,3
Θράκη	345	145	42,0
Νησιά Ανατολικού Αιγαίου	340	105	30,8
Σύνολο χώρας	9740	3678	37,8

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981

2.5 Εξέλιξη Εργατικού Δυναμικού

Τα προβλήματα στην αγορά εργασίας μπορούν να προέλθουν από δυο διαφορετικές πλευρές. Αφενός από την πλευρά της απασχόλησης, δηλαδή από την ικανότητα του παραγωγικού συστήματος να αυξάνει τις θέσεις εργασίας και αφετέρου από την πλευρά του εργατικού δυναμικού, δηλαδή από την αυξανόμενη εισόδο στην αγορά εργασίας νέων άλλα και γυναικών που επιθυμούν να εργαστούν για πρώτη φορά. Το εργατικό δυναμικό που αποτελεί τη βάση της συνολικής προσφοράς εργασίας, προσδιορίζεται από το ύψος του

πληθυσμού, την εξέλιξη της μετανάστευσης και το μέγεθος και τη μεταβολή των ποσοστών συμμετοχής του πληθυσμού.

Ο πληθυσμός ηλικίας από 14 ετών και άνω, αυξανόταν με ετήσιο ρυθμό 0,8% την περίοδο 1981-1986 και την ίδια περίοδο το εργατικό δυναμικό αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,1% με διαφοροποίηση όμως μεταξύ των δυο φύλων (-0,02% για τους άνδρες και 3,4% για τις γυναίκες). Το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών μειωνόταν κατά μέσο όρο ετησίως, κατά 0,9% και έτσι από 70,8% το 1981 κατήλθε στο 67,7% το 1986 του εργατικού δυναμικού, ενώ αντίθετα εκείνο των γυναικών αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 2,7% δηλαδή από 29,8% το 1981 ανήλθε σε 34,1% το 1986

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΥΠΕΘΟ, μεταξύ 1988 και 1996 η αύξηση του πληθυσμού θα ανέλθει σε μισό περίπου εκατομμύριο άτομα. Εξ' αυτών, οι 400.000 θα έχουν εργάσιμη ηλικία δηλαδή μεγαλύτερη των 14 ετών και φυσικά ένα μέρος του πληθυσμού δεν πρόκειται να αναζητήσει εργασία, πράγμα που σημαίνει ότι θα περάσει στην κατηγορία του μη ενεργού πληθυσμού. Το υπόλοιπο τμήμα του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, το οποίο επιθυμεί να εργαστεί θα αποτελεί το εργατικό δυναμικό, του οποίου η αύξηση μεταξύ 1988 και 1996 προβλέπεται να ανέλθει σε 290.000 άτομα.

Στη διάρκεια της περιόδου, παρατηρείται μια αξιόλογη αύξηση της απασχόλησης κατά 190.000 άτομα, η όποια όμως δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού για εργασία. Έτσι από την διαφορά της αύξησης του εργατικού δυναμικού και της απασχόλησης προκύπτει μια αύξηση της ανεργίας 100.000 ατόμων (290.000 – 190.000). Οι αυξήσεις της απασχόλησης κατόρθωσαν μέχρι σήμερα, να αντισταθμίσουν εν μέρει την άνοδο της ανεργίας. Ωστόσο, η παύση της λειτουργίας σειράς επιχειρήσεων αποτελεί ανησυχητική ένδειξη ότι η ικανότητα της ελληνικής οικονομίας να αυξάνει τον αριθμό των απασχολούμενων ενδέχεται να παρουσιάσει μια εξασθένηση. Πολύ περισσότερο που παράλληλα εξελίσσεται και μια ισχυρή διαδικασία υποκατάστασης της εργασίας των ανθρώπων από μηχανές των νέων τεχνολογιών.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 14 ΕΤΩΝ & ΑΝΩ ΚΑΤΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ 1981- 1986							
	1981	1982	1983	1984	1985	1986	Μέσος Ετης.Ρυθμός Μεταβολής
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	7467,9	7544,8	7532,8	7621,5	7686,1	7757,7	0,8
ΑΝΔΡΕΣ	3537,9	3596,2	3577,1	3613,0	3651,9	3697,6	0,9
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	3930,0	3948,6	3955,7	4008,5	4034,2	4060,1	0,7
ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	3677,8	3717,7	3841,8	3867,9	3892,5	3887,8	1,1
ΑΝΔΡΕΣ	2505,1	2548,0	2531,9	2528,6	2513,0	2504,7	-0,02
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1172,7	1169,7	1309,9	1339,3	1379,5	1383,1	3,4
ΠΟΣΟΣΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΩΝ	49,2	49,3	51,0	50,7	50,6	50,1	0,4
ΑΝΔΡΕΣ	70,8	70,9	70,8	70,0	68,8	67,7	-0,89
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	29,8	29,6	33,1	33,4	34,2	34,1	2,7
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜ	3529,3	3501,8	3540,1	3553,0	3588,5	3600,8	0,4
ΑΝΔΡΕΣ	2423,3	2426,5	2384,0	2376,2	2371,0	2377,7	-0,38

ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1106,0	1075,3	1156,7	1176,7	1217,5	1223,1	2,0
----------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	-----

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1981-1986

Μεταξύ του έτους 1975 και 1994 το συνολικό εργατικό δυναμικό σημείωσε μέση ετήσια αύξηση του 1%. Οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης την ίδια περίοδο οδήγησαν σε αύξηση της απασχόλησης κατά 0,4% ετησίως κατά μέσο όρο που είχε ως συνέπεια την αύξηση της ανεργίας. Στα τελευταία 20 χρόνια η απασχόληση αυξήθηκε κατά 536.000 (χιλιάδες) άτομα ενώ το εργατικό δυναμικό περίπου κατά 887.000 άτομα. Έτσι ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 350.000 άτομα και έφτασε ήδη στα τέλη της χρονιάς του 1993 περίπου στις 400.000.

ΕΤΟΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (σε χιλιάδες)	ΕΡΓΑΤ.ΔΥΝΑΜΙΚΟ (σε χιλιάδες)
1975	3230	3280
1976	3235	3296
1977	3262	3318
1978	3276	3337
1979	3311	3375
1980	3356	3451
1981	3329	3678
1982	3501	3718
1983	3540	3842
1984	3552	3868
1985	3589	3893
1986	3601	3887
1987	3597	3884
1988	3657	3961
1989	3671	3967
1990	3719	3999
1991	3632	3933
1992	3684	4034
1993	3720	4118
1994	3727	4143

Πηγή: Περιοδικό ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΙΝΕ/ΓΣΣΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΕΡΓΙΑ

3.1 Ορισμός Ανεργίας

Για κάποιους οικονομολόγους, η άλλη πλευρά του νομίσματος του πληθωρισμού σήμερα είναι η ανεργία. Οι βασικές θεωρίες, όπως θα δούμε πιο κάτω που προσπαθούν να μας δώσουν κάποιες εξηγήσεις για το φαινόμενο της ανεργίας που ταλανίζει την οικονομία και φυσικά την αγορά εργασίας είναι δύο. Η Νεοκλασική και η Κεϋνσιανή. Για την Νεοκλασική θεωρία, η αγορά εργασίας επηρεάζεται από θεσμικούς παράγοντες με αποτέλεσμα να μην μπορεί να λειτουργεί ελεύθερα και κατά συνέπεια η ανεργία να θεωρείται ότι είναι εκούσια. Στην Κεϋνσιανή θεωρία, το πρόβλημα εντοπίζεται στην ανεπαρκή ζήτηση και κατά συνέπεια η ανεργία θεωρείται ότι είναι ακούσια. Για τους Κεϋνσιανιστές υπάρχει και μια αντίστροφη σχέση ανεργίας και πληθωρισμού, ώστε όταν ανεβαίνει το ένα πέφτει το άλλο.

Σύμφωνα, με τον ορισμό που δίνει το Διεθνές Γραφείο Εργασίας⁴ για την ανεργία, ως άνεργος ορίζεται το άτομο, που ενώ είναι ικανό, πρόθυμο και διαθέσιμο για να εργαστεί, δεν βρίσκει δουλειά και ωστόσο αναζητά εργασία. Θα ήταν σωστό να λέγαμε πως και ο ορισμός του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας θεωρείται ιδιαίτερα ελλιπής, διότι αποκλείει από την κατηγορία των ανέργων αυτούς που εργάστηκαν, έστω και για κάποιο μικρό χρονικό διάστημα.

Ανεργία δεν σημαίνει απουσία εργασίας, αλλά απουσία αμειβόμενης εργασίας, ανάλογης των προσόντων και των ικανοτήτων του ατόμου. Η ανεργία δεν είναι απλώς η διαφορά μεταξύ αυτών που εργάζονται και εκείνων που δεν εργάζονται. Η ανεργία είναι ένα τραγικό αποτέλεσμα με ολέθριες συνέπειες για την κοινωνία. Είναι η συνέπεια μιας κατάστασης, η οποία γεννήθηκε μέσα από την εξάπλωση και γενίκευση της μισθωτής εργασίας, ως την απόλυτη και κυρίαρχη μορφή αμειβόμενης απασχόλησης στα πλαίσια της αγοράς εργασίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο εργαζόμενος δεν μπορεί να έχει άλλο τρόπο για να συμμετάσχει στην εργασία και να αποκτήσει εισοδήματα μέσα από αυτή, παρά μόνο με το να βρει μια μισθωτή εργασία.

Θα μπορούσαμε ακόμα να πούμε, πως η ανεργία βασίζεται και σε μια αρχή. Στην αρχή της εμπορικής ανταλλαγής, μια συμφωνία αγοράς και πώλησης. Ο εργαζόμενος πουλά την εργατική του δύναμη και ο αγοραστής τον ανταμείβει με κάποιο χρηματικό ποσό, για την προσφερόμενη προς αυτόν εργασία. Η αδυναμία να βρει κάποιος εργάτης έναν εργοδότη (αγοραστή εργασίας) για να του προσφέρει εργασία, καθορίζει και το καθεστώς του ως ανέργου.

Τέλος, να σημειώσουμε πως στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει και ο όρος «αποθαρρημένοι εργαζόμενοι», που αναφέρεται σε πρόσωπα τα οποία επιθυμούν να εργαστούν, αλλά δεν έχουν κάνει καμιά προσπάθεια τις τελευταίες εβδομάδες. Αυτό συμβαίνει είτε γιατί δεν υπάρχουν θέσεις εργασίας, είτε γιατί αδυνατούν να προσληφθούν σε κάποια εργασία, εξαιτίας ενός προσωπικού παράγοντα όπως η ηλικία, το φύλο ή η έλλειψη

⁴ Σκουτέλης Γεώργιος, Ανεργία Αίτια και Λύσεις, Αθηνά 1996, σελ. 36

ειδίκευσης. Συνεπώς σύμφωνα με τα παραπάνω, άνεργος δεν μπορεί να θεωρείται κάποιος που ενώ αναζητούσε εργασία και δεν βρήκε, απογοητευμένος σταμάτησε τις προσπάθειες.

3.2 Οικονομικές Θεωρίες για την Ανεργία

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, και η αναζήτηση ενός νέου μοντέλου οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως τα κύρια αίτια, τόσο της αύξησης της ανεργίας, όσο και του αριθμού των κοινωνικά αποκλεισμένων. Εν τω μεταξύ, μια νέα κοινωνική ομάδα φαίνεται να αναδύεται σιγά - σιγά στην αγορά εργασίας. Στις μέρες μας έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο, κάποια άτομα να απασχολούνται σε εργασίες, οι οποίες είναι ιδιαίτερα κακοπληρωμένες και σε αρκετές περιπτώσεις, οι εργαζόμενοι να είναι και εντελώς ανασφάλιστοι. Το ποσοστό των ανέργων και δη των μακροχρόνιων, έχει αυξηθεί δραματικά. Έτσι, η αναζήτηση λύσεων για το πρόβλημα της ανεργίας, μας επαναφέρει στο να προσπαθήσουμε να ξαναδούμε και να κατανοήσουμε από πού πηγάζει και ποιές είναι οι αιτίες της, ούτως ώστε να δημιουργήσουμε μια νέα θεωρία η οποία αφού θα έχουμε κατανοήσει το πρόβλημα, θα μπορεί και να μας προτείνει συγκεκριμένα μέτρα και λύσεις.

3.2.1 Η Νεοκλασική Θεωρία.

Σύμφωνα με τη νεοκλασική θεωρία⁵, το πρόβλημα της ανεργίας θα επιλυθεί μόνο εφόσον, στην αγορά εργασίας θα υπάρχει ο τέλειος ανταγωνισμός. Στην περίπτωση δε, κατά την οποία δεν υπάρχει, τότε θα πρέπει να επιτευχθεί ο μεγαλύτερος δυνατός ρυθμός ευελιξίας, ώστε να επιτρέψει στην αγορά να λειτουργήσει και να απορροφήσει το πλεονάζον εργατικό δυναμικό. Ως εκ τούτου η έλλειψη ευελιξίας στην αγορά εργασίας για τους νεοκλασικούς, είναι το αίτιο της ανεργίας. Η νεοκλασική θεωρία⁶, η οποία ουσιαστικά συνιστά την κυρίαρχη άποψη, θεωρεί ότι οι κρίσεις του καπιταλιστικού συστήματος οφείλονται στη δράση ορισμένων παραγόντων, οι οποίοι υποτίθεται ότι παρεμποδίζουν την απρόσκοπτη λειτουργία των « νόμων της αγοράς ». Κατά συνέπεια ισχυρίζεται η εν λόγω θεωρία ότι, αν αφεθούν να λειτουργήσουν «ελεύθερα» οι νόμοι της αγοράς, τότε το οικονομικό σύστημα θα τείνει σε μια κατάσταση ισορροπίας (Θ. Μαριόλης, 1997). Θεωρεί ότι η αγορά εργασίας λειτουργεί όπως οποιαδήποτε άλλη αγορά, στην οποία το ανταλλάξιμο αγαθό είναι η εργασία η οποία θεωρείται ως ένας από τους τέσσερις παραγωγικούς συντελεστές⁷, που αναφέρονται στην οικονομική θεωρία. Τα κύρια σημεία στα οποία βασίζεται η νεοκλασική θεωρία για την ανεργία, είναι το ύψος του μισθού και η δυνατότητα του περιορισμού του, η ποσότητα της απασχόλησης και η δυνατότητα της να αναπροσαρμόζεται, καθώς και η κινητικότητα της εργασίας. Όπως αναφέραμε ήδη η ανεργία για την νεοκλασική θεωρία είναι εκούσια. Αυτό σημαίνει ότι το άτομο δεν δέχεται να εργαστεί στο μισθό που του προσφέρουν, ελπίζει να βρει μια καλύτερη δουλειά και μέχρι τότε, προτιμά να παραμένει άνεργος.

3.2.2 Η Κεϋνσιανή Θεωρία.

Η Κεϋνσιανή προσέγγιση από την άλλη πλευρά θεωρεί ότι η ανεργία είναι ακούσια και όχι εκούσια, ενώ απορρίπτει τη θεωρία, σύμφωνα με την οποία ο μισθός προσδιορίζει την απασχόληση και το επίπεδο της ανεργίας. Σύμφωνα με τον Κέυνς, το επίπεδο απασχόλησης προσδιορίζεται από την αναμενόμενη ζήτηση για το προϊόν, από τις τεχνικές συνθήκες παραγωγής, από την παραγωγικότητα της εργασίας και όχι από τον μισθό. Η ανεργία σύμφωνα πάντα με την κεϋνσιανή θεωρία, μπορεί να μειωθεί, μέσα από μια πολιτική

⁵ Χλέτσος Μιχάλης, Ανεργία: Μύθοι και πραγματικότητα 1998, σελ. 11

⁶ Κατσορίδας Δημήτρης, Ανεργία: Μύθοι και πραγματικότητα 1998, σελ. 35

⁷ Οι παραγωγικοί συντελεστές σύμφωνα με την νεοκλασική θεωρία είναι η εργασία, το κεφάλαιο, η γη – πρώτες ύλες και η επιχειρηματικότητα.

τόνωσης της ενεργούς ζήτησης. Αυτή με την σειρά της, θα επηρεάσει θετικά την παραγωγή προϊόντος και απασχόλησης του εργατικού δυναμικού.

3.3 Πληθωρισμός & Ανεργία

Η σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού, είναι ένα θέμα που έχει τραβήξει την προσοχή των οικονομολόγων τα τελευταία χρόνια, περισσότερο από κάθε άλλη περίοδο. Μείζονος σημασίας, είναι λοιπόν κατά πόσο επηρεάζει η μεταβολή της μιας μεταβλητής την τιμή της άλλης. Η ανεργία και ο πληθωρισμός αποτελούν τις σπουδαιότερες μακροοικονομικές μεταβλητές, που καθορίζουν τις συνθήκες ισορροπίας στην οικονομία μιας χώρας.

Πληθωρισμός, είναι η συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών μιας οικονομίας μέσα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο πληθωρισμός μπορεί να είναι είτε θετικός, είτε αρνητικός (οπότε μιλάμε για αποπληθωρισμό). Κάθε αύξηση του επιπέδου τιμών μεγαλύτερη από την αύξηση του ονομαστικού εισοδήματος, μειώνει το πραγματικό εισόδημα. Αυτό σημαίνει, ότι ο πληθωρισμός πλήττει κυρίως τα σταθερά εισοδήματα, δηλαδή μισθωτούς και συνταξιούχους οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα να αναπροσαρμόζουν την αμοιβή τους, όποτε και όσο χρειάζεται. Ο πληθωρισμός δεν πλήττει τόσο πολύ τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις επιχειρήσεις, γιατί αυτοί έχουν μεγαλύτερη ευχέρεια να αυξήσουν τις τιμές και να περάσουν ένα μέρος του πληθωρισμού στους καταναλωτές.

Έως και το 2009, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η σχέση που συνέδεε τα μεγέθη της ανεργίας και του πληθωρισμού ήταν αρνητική. Η αύξηση δηλαδή των επιπέδων του πληθωρισμού οδηγούσε σε μείωση των επιπέδων της ανεργίας και το αντίστροφο (καμπύλη Phillips). Η Καμπύλη Phillips απεικονίζει τη βραχυπρόθεσμα αντίστροφη σχέση που υπάρχει, σύμφωνα με εμπειρικές παρατηρήσεις, μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού σε μια οικονομία. Όταν έχουμε υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας, τότε η αγορά τείνει να πιάσει προς τα επάνω τον ονομαστικό μισθό. Αυτό οδηγεί σε μείωση της ανεργίας (ήτοι αύξηση του προϊόντος) και ταυτόχρονα αύξηση των τιμών, γεγονός που θεμελιώνει την ύπαρξη της Καμπύλης Phillips).

Η είσοδος της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και η δέσμευσή της για τήρηση του Συμφώνου Σταθερότητας, είχε ως αποτέλεσμα τη σταθεροποίηση του πληθωρισμού σε επίπεδα κοντά στο 3%. Επίσης, η ανεργία κινούταν μειούμενη από το 12% το 1999, στο 8% το 2008. Η διεθνής οικονομική κρίση από το 2008 και μετά, επηρεάζει σημαντικά τα δύο μεγέθη. Παρατηρείται μία σημαντική πτώση του πληθωρισμού και ταυτόχρονα μία ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση της ανεργίας.

Από τα τέλη του 2009, η ελληνική οικονομία, ενώ μέχρι τότε ακολουθούσε την ευρωπαϊκή τάση, παρουσιάζει μία σημαντική διαφοροποίηση στην πορεία των δύο μεγεθών της, σε σχέση με την πορεία αυτών των μεγεθών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου ο πληθωρισμός διαμορφώνεται στα επίπεδα του 0,5% και η στατιστική ανεργία στο 10,5% με σαφείς τάσεις σταθεροποίησης, στην Ελλάδα παρατηρείται σημαντική αύξηση της ανεργίας, με ταυτόχρονη σημαντική αύξηση του πληθωρισμού, με τάση μάλιστα την περαιτέρω αύξηση των δύο μεγεθών.

3.4 Είδη Ανεργίας

Η ανεργία αποτελεί ένα φαινόμενο της οικονομίας, και ειδικά της αγοράς εργασίας, με δυσάρεστες και ποικίλες διαστάσεις σε επίπεδο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και ατομικό. Για την καταπολέμηση και αντιμετώπιση της ανεργίας πρέπει να ληφθούν άμεσα και δραστηρικά μέτρα όπως: Περισσότερη ζήτηση εργασίας και όσο το δυνατόν καλύτερη προσαρμογή μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας. Οι αντιπαραθέσεις γύρω από την έννοια της ανεργίας είναι πολλές. Σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο μετρείται η ανεργία, αλλά και με τις αιτίες που τη γεννούν, καθώς και με τις λύσεις που προτείνονται για την αντιμετώπισή της.

Πρόκειται για τις περιπτώσεις εκείνων που απασχολούνται προσωρινά, καλύπτοντας έκτακτες ανάγκες, τους οποίους κατατάσσουμε στους οικονομικά ενεργούς, καθώς επίσης και εκείνους που είναι μακροχρόνια άνεργοι, οι οποίοι δεν ψάχνουν πια για εργασία και τους κατατάσσουμε στους οικονομικά ανενεργούς (π.χ. άτομα 45 ετών και άνω, άνεργοι με λίγα προσόντα κτλ.). Όταν η αναζήτηση εργασίας από ένα άτομο ξεπερνά τον ένα χρόνο, τότε αναφερόμαστε σε ανεργία μεγάλης διάρκειας (μακροχρόνια άνεργοι). Επιπλέον, η ανάπτυξη νέων μορφών εργασίας που δεν ανταποκρίνονται σε μια τυπική εργασία, όπως είναι η μερική απασχόληση, η μαθητεία, η κατάρτιση, η προσωρινή εργασία και η υποαπασχόληση, θέτουν επιτακτικά την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της έννοιας της ανεργίας. Ως εκ τούτου, γίνεται όλο και περισσότερο δύσκολο να μετρηθεί η ανεργία, διότι ένα μέρος του πληθυσμού μεταπίπτει σχετικά γρήγορα από τη μερική απασχόληση, στην ανεργία ή από την ανεργία στην κατάρτιση.

3.4.1 Δομική Ανεργία.

Η δομική (ή τεχνολογική ή διαρθρωτική) ανεργία οφείλεται κατά κύριο λόγο, στην αναντιστοιχία ανάμεσα στο είδος της ζήτησης της εργασίας και της προσφοράς της. Όπως είναι φανερό, η διαρθρωτική ανεργία δημιουργείται από τη δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης των διαφόρων ειδικοτήτων. Εντοπίζεται όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας, αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν σ' αυτές τις κενές θέσεις. Και αυτό γιατί υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την ειδίκευση των ανέργων και σε αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων, καθώς επίσης γιατί οι άνεργοι δεν βρίσκονται στις γεωγραφικές περιοχές στις οποίες προσφέρονται οι προαναφερθείσες θέσεις.

Η διαρθρωτική ανεργία συσσωρεύεται κατά κύριο λόγο, σε ειδικές κατηγορίες και ομάδες ατόμων που είτε είναι ανειδίκευτοι, είτε έχουν υποστεί θεωρητική και όχι πρακτική εκπαίδευση ή η ειδικότητα τους δεν ζητείται πλέον στην αγορά εργασίας, λόγω και των τεχνολογικών εξελίξεων. Η Διαρθρωτική ανεργία λέγεται και τεχνολογική, γιατί οφείλεται και στην ανεργία που προκαλείται από την απώλεια θέσεων εξαιτίας της τεχνολογικής προόδου, καθώς η τεχνολογική πρόοδος δημιουργεί νέα επαγγέλματα ενώ αχρηστεύει άλλα. Η μείωσή της λοιπόν απαιτεί επανεκπαίδευση των ανέργων, ώστε να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις στις οποίες υπάρχει έλλειψη. Διαφορετικά, η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να είναι μεγάλης διάρκειας.

3.4.2 Κυκλική ανεργία ή Ανεπαρκούς Ζήτησης

Η κυκλική ανεργία λέγεται και ανεργία ανεπαρκούς ζήτησης, γιατί παρουσιάζεται σε περιόδους οικονομικής ύφεσης όταν η συνολική ζήτηση βρίσκεται σε σχετικά, χαμηλά επίπεδα. Θεωρείται το αποτέλεσμα της ανεπαρκούς ζήτησης στην οικονομία και υποδηλώνει περίοδο οικονομικής δυσπραγίας. Η κυκλική ανεργία οφείλεται σε διακυμάνσεις της ζήτησης

εργασίας, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την ύπαρξη λιγότερων κενών θέσεων εργασίας, από τα άτομα που ζητούν απασχόληση. Αυτό το είδος της ανεργίας ακολουθεί τους κύκλους της οικονομίας: είναι μικρή σε περιόδους αυξημένης δραστηριότητας, ενώ αυξάνεται όσο η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται. Έχει κυκλικό χαρακτήρα, δηλαδή επαναλαμβάνεται και η διάρκειά της εξαρτάται από τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

Η κυκλική ή ανεπαρκούς ζήτησης ανεργία μπορεί να την δούμε να λέγεται και κεύνσιανή ανεργία, γιατί συνδυάζεται στενά με τη θεωρία του Keynes για τη μακροοικονομική ισορροπία στη βραχυχρόνια περίοδο. Σύμφωνα με αυτή, η ανεργία ελλειπούς ζήτησης είναι μια θεωρία ακούσιας ανεργίας και μπορεί να καταπολεμηθεί με τον κατάλληλο κρατικό παρεμβατισμό και τη χρησιμοποίηση σωστής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής.

3.4.3 Συγκυριακή Ανεργία

Η Συγκυριακή ή Εποχική ανεργία προκαλείται από τον εποχικό χαρακτήρα ορισμένων απασχολήσεων (π.χ. τουρισμός). Όπως υπονοείται και από την ονομασία της, η ανεργία αυτή οφείλεται στην εποχιακή διακύμανση της οικονομικής δραστηριότητας ορισμένων κλάδων (π.χ. τουριστικά επαγγέλματα). Οι διακυμάνσεις αυτές δεν έχουν σχέση με τον οικονομικό κλάδο, αλλά εμφανίζονται συστηματικά κάθε χρόνο, ανάλογα με την εποχή και άρα είναι προβλέψιμες. Χαρακτηριστικά της εποχικής ανεργίας είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.

Η εποχική ανεργία δεν θεωρείται ως σοβαρό οικονομικό πρόβλημα, γιατί μπορεί να αντιμετωπιστεί με την εύρεση συμπληρωματικής απασχόλησης από μέρους των ανέργων, ώστε να μη μένουν άνεργοι για μεγάλη περίοδο. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι εποχιακά εργαζόμενοι έχουν μεγαλύτερες αποδοχές τους μήνες που απασχολούνται, ώστε να καλύπτονται εισοδηματικά κατά την περίοδο της εποχικής ανεργίας. Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα, σε ορισμένες τουριστικές ασχολίες. Η εποχική ανεργία εμφανίζεται κυρίως στους κλάδους της γεωργίας, του τουρισμού και των κατασκευών, κλάδους δηλαδή που λόγω της ιδιομορφίας του επαγγέλματός τους, παρουσιάζουν ζήτηση ορισμένες μόνο εποχές του έτους.

3.4.4 Ανεργία τριβής

Πρόκειται για την ανεργία η οποία θεωρείται αναπόφευκτη, γιατί παρουσιάζεται ακόμα και όταν η αγορά εργασίας βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης. Όταν σε μια οικονομία υπάρχει πλήρης απασχόληση, δεν σημαίνει ότι η ανεργία είναι μηδενική. Πάντα υπάρχει ένα ποσοστό ανεργίας, λόγω του ότι συνεχώς νέα άτομα μπαίνουν στην αγορά εργασίας, ενώ άλλα μετακινούνται από μια εργασία σε άλλη και μπορεί να μεσολαβήσει κάποιο χρονικό διάστημα, έως ότου βρουν την κατάλληλη απασχόληση. Η ανεργία τριβής παρατηρείται, όταν ένας αριθμός ατόμων αφήνει τη δουλειά του οικειοθελώς (ηθελημένη ανεργία) και αναζητά άλλη, όταν εργαζόμενοι απολύονται και αναζητούν εργασία, ενώ ταυτόχρονα οι επιχειρήσεις ζητούν προσωπικό.

Η εν λόγω ανεργία είναι πιο έντονη στους νέους, γιατί αποφασίζουν ευκολότερα να αφήσουν μια εργασία για να ψάξουν για κάποια καλύτερη. Η συμπεριφορά τους αυτή εξηγείται, από το ότι δεν βρίσκουν από την αρχή της σταδιοδρομίας τους την απασχόληση που τους ταιριάζει ή επιδιώκουν να πειραματιστούν με διάφορες εργασίες, πριν καταλήξουν κάπου. Οφείλεται κυρίως, στην εκούσια αλλαγή απασχόλησης του εργατικού δυναμικού, στην αδυναμία των ενδιαφερομένων να εντοπίσουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίσουν τους άνεργους. Επίσης, μπορεί να

οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ της περιοχής όπου υπάρχει ανεργία και αυτής όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα, οφείλεται στην έλλειψη ενός επαγγελματικού συστήματος πληροφοριών για ύπαρξη ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας. Το είδος αυτό της ανεργίας μπορούμε πραγματικά να υποθέσουμε ότι είναι πηγή ωφέλειας για την οικονομία, γιατί αποτελεί και έναν από τους τρόπους αύξησης της παραγωγικότητας, καθώς οι εργαζόμενοι επιλέγουν να μετακινούνται από φθίνοντες κλάδους των τομέων παραγωγής προς τους αναπτυσσόμενους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΤΡΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

4.1 Τρόπος Μέτρησης της Ανεργίας.

Το μέγεθος της ανεργίας μπορεί να μετρηθεί ως απόλυτο νούμερο για παράδειγμα, εκατό (100) άνεργοι. Η σημασία όμως του αριθμού αυτού εξαρτάται από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Γι' αυτό η ανεργία μετράται ως ποσοστό επί τοις εκατό (%) του εργατικού δυναμικού, για παράδειγμα, 8%. Συγκεκριμένα:

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός ανέργων}}{\text{Εργατικό δυναμικό}} \times 100$$

Το ποσοστό της ανεργίας μπορεί να διαφέρει από περίοδο σε περίοδο, καθώς μεταβάλλεται το απόλυτο μέγεθος της ανεργίας ή του εργατικού δυναμικού ή και των δύο (αλλά με διαφορετικό ρυθμό). Το ποσοστό της ανεργίας που απασχολεί περισσότερο τους οικονομολόγους είναι το φυσικό ποσοστό της ανεργίας δηλαδή το ποσοστό αυτό ανεργίας που υπάρχει όταν η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση.

4.2 Οργανισμοί Αντλησης Στοιχείων Ανεργίας

Η έρευνα και τα στατιστικά στοιχεία για την ανεργία συλλέγονται από αρμόδιους οργανισμούς της πολιτείας. Τα αποτελέσματα που έχουμε για την ανεργία είναι από δύο πηγές. Η πρώτη πηγή πληροφόρησης αφορά τις Έρευνες Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού που διενεργεί η ΕΣΥΕ και η δεύτερη πηγή ενημέρωσης που έχουμε, αφορά στην εγγεγραμμένη ανεργία που διενεργεί ο ΟΑΕΔ.

4.2.1 Ο.Α.Ε.Δ.

Ο ΟΑΕΔ είναι ο κατεξοχήν, υπεύθυνος αρμόδιος φορέας για τη μέτρηση και καταγραφή των στοιχείων της απασχόλησης και της εγγεγραμμένης ανεργίας στη χώρα. Ο ΟΑΕΔ αντλεί τις πληροφορίες για το μέγεθος της ανεργίας και της απασχόλησης με δυο τρόπους. Πρώτον, από τις δηλώσεις των ίδιων των απολυομένων μισθωτών, οι οποίοι υποβάλλουν τα σχετικά έγγραφα, προκειμένου να εισπράξουν την επιδότηση ανεργίας (πρόκειται για τις καταγγελίες συμβάσεις εργασίας).

Και δεύτερον από νέους κυρίως ανθρώπους, που επιδιώκουν την πρώτη τους είσοδο στην αγορά εργασίας μέσα από την εγγραφή τους στις υπηρεσίες και τα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ. Τα άτομα αυτά εγγράφονται στα μητρώα ανέργων, με την ελπίδα ότι θα υπάρξει μια ευκαιρία στο μέλλον, για την κάλυψη μιας θέσης απασχόλησης. Η πραγματικότητα όμως, μας έχει δείξει ότι οι περισσότεροι άνεργοι ούτε ψάχνουν, άλλα ούτε και βρίσκουν εργασία μέσω των γραφείων και των υπηρεσιών του Ο.Α.Ε.Δ. Στατιστικά, μόλις το 0,5% της πλήρωσης των κενών θέσεων εργασίας πραγματοποιείται με τη διαμεσολάβηση των γραφείων του Ο.Α.Ε.Δ.

4.2.2 Ε.Σ.Υ.Ε.

Μια δεύτερη πηγή άντλησης στοιχείων για την απασχόληση και την ανεργία, αποτελεί και η Έρευνα Αγοράς Εργατικού Δυναμικού που διεξάγεται από την Ε.Σ.Υ.Ε. Μέχρι το 1998⁸ τα αποτελέσματα εξάγονταν σε ετήσια βάση, με περίοδο αναφοράς το δεύτερο τρίμηνο του έτους. Ενώ από το 1998 και εξής, η έρευνα είναι συνεχής και μας δίνει κάθε τρίμηνο τα αποτελέσματα. Το τρίμηνο αυτό (Β΄ Τρίμηνο του έτους) είχε επιλεγεί διότι τότε εκλείπει η αυξητική τάση που παρουσιάζει η ανεργία το χειμώνα και δεν έχει φτάσει στο μέγιστο σημείο της η μειωτική τάση που παρατηρείται, κύρια λόγω τουρισμού, το καλοκαίρι. Κατά κάποιο τρόπο, δηλαδή ήταν αντιπροσωπευτική ολόκληρου του έτους. Βασικός σκοπός της, είναι η κατανομή του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15 ετών και άνω) σε τρεις πλήρως διακριτές ομάδες: απασχολούμενοι, άνεργοι, και οικονομικά μη ενεργοί. Επιπλέον, συλλέγει πρόσθετες πληροφορίες που αφορούν σε δημογραφικά χαρακτηριστικά της κύριας εργασίας, στην ύπαρξη και χαρακτηριστικά δεύτερης εργασίας, ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό επίπεδο, συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες, προηγούμενη εργασιακή εμπειρία και αναζήτηση εργασίας.

Τα στοιχεία που είχαμε από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού δεν ήταν ικανοποιητικά, τουλάχιστον μέχρι το 1980. Αυτό συνέβαινε γιατί είχε διαπιστωθεί πως μέχρι τότε (1980) τα στοιχεία δεν ήταν ολοκληρωμένα, γιατί οι έρευνες δεν είχαν μεγάλο εύρος (γεωγραφικό) και έτσι δεν κάλυπταν ολόκληρη την επικράτεια της χώρας, αλλά μόνο τις αστικές και ημιαστικές περιοχές της. Έτσι διαπιστώναμε πως οι άνεργοι από τις αγροτικές κατά κύριο λόγο περιοχές της χώρας (οικισμούς λιγότερο από 2.000 κατοίκους), να μην συμπεριλαμβάνονται στις μετρήσεις της έρευνας. Αυτό είχε ως συνέπεια, τα στοιχεία να μην είναι ολοκληρωμένα και να μην μπορούν να μας δώσουν αντικειμενικά αποτελέσματα για τους νομούς και τις περιφέρειες της χώρας.

Το 1981 όμως, πραγματοποιήθηκε σημαντική πρόοδος στις έρευνες γιατί η έρευνα κάλυψε για πρώτη φορά και τις αγροτικές περιοχές της χώρας. Με αποτέλεσμα τα στοιχεία πλέον της έρευνας να είναι πιο ολοκληρωμένα έτσι ώστε να παρατηρούμε τις αλλαγές των μεγεθών και να έχουμε συγκρίσιμα στοιχεία από τις περιφέρειες.

4.3 Διάσταση Απόψεων για την Εγκυρότητα των Μετρήσεων

Πρέπει να σημειωθεί, ότι τα στοιχεία σχετικά με την απασχόληση και την ανεργία παρουσιάζουν μεγάλες διαφοροποιήσεις, μεταξύ των δεκαετιών του 1970 και του 1980 και αυτό γιατί μετά το 1982 άλλαξαν οι ορισμοί και οι διαδικασίες κατάρτισης των στατιστικών ανεργίας και απασχόλησης. Κατά συνέπεια, τα σχετικά στοιχεία για την ανεργία πριν το 1982 δεν κρίνονται αξιόπιστα, και παρατίθενται με έντονες επιφυλάξεις απλά για λόγους χρονολογικής συνέχειας. Τα στατιστικά στοιχεία για την ανεργία που δημοσιοποιούσε η στατιστική υπηρεσία της Ε.Ε, είχαν μονίμως ένα κενό δίπλα από την ένδειξη της χώρας Ελλάδα, ενώ το 2000 αποκαλύπτεται μέσω Βρυξελών ότι στο Β΄ τρίμηνο του 1999 το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ξεπέρασε το 11,5%. Από τότε και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, η Ε.Σ.Υ.Ε. δεν εξέδιδε κανένα στοιχείο, όσον αφορούσε την εξέλιξη της ανεργίας στη χώρα. Από την πλευρά της πάλι η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκούσε έντονες πιέσεις και κριτικές, καθώς δεν ανεχόταν την έλλειψη στοιχείων και πληροφόρησης από χώρα μέλος, ενώ η ελληνική πλευρά επικαλείτο την έλλειψη πόρων και έλλειψη προσωπικού, προκειμένου να προχωρήσει στη συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων. Έτσι, με απόφαση τους οι

⁸ Δρεττάκης Μανώλης, Ανατομία της Ανεργίας στην Ελλάδα 1981-200, Αθηνά 2001, σελ. 8

Βρυξέλες προχώρησαν στην εκταμίευση χρηματικού ποσού προς την Ελλάδα, προκειμένου να συνεχίσουν οι έρευνες για την ανεργία.

Συγκρίσιμα στοιχεία για την εγγεγραμμένη ανεργία του Ο.Α.Ε.Δ, στα οποία μπορούμε να βασιστούμε για μελέτη αφορούσαν την περίοδο μόνο μετά το 1983. Εδώ θα πρέπει να κάνουμε μία επισήμανση και να πούμε ότι, στις αρχές του 1982 η τότε Διοίκηση του Ο.Α.Ε.Δ. είχε βγάλει μια ανακοίνωση που μεταξύ όσων περιέγραφε σημείωνε χαρακτηριστικά και τα εξής⁹ :

«.....ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων στα Γραφεία Εργασίας του ΟΑΕΔ θα αυξηθεί στο άμεσο μέλλον. Αυτή η αύξηση δεν θα είναι πραγματική αλλά κατά κάποιο τρόπο πλασματική. Η εξήγηση είναι απλή στην προσπάθεια μας να καταγράψουμε τον πραγματικό αριθμό των ανέργων , είναι φυσικό να γραφούν στα γραφεία μας περισσότεροι άνεργοι από ότι στο παρελθόν. Αυτό δε θα σημαίνει ότι αυξήθηκε η πραγματική ανεργία αλλά ότι αυξήθηκε ή αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων εκείνων, που βρίσκουν χρήσιμο να εγγράφονται στα Γραφεία Εργασίας του ΟΑΕΔ.»

Εδώ αξίζει να αναφερθούν και οι διαπιστώσεις της έκθεσης Μπλανσάρ του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας το 1977 για την ανεργία . Έκθεση η όποια εκπονήθηκε υστέρτα από πρόσκληση της τότε ελληνικής κυβέρνησης. Η έκθεση αναφέρει τα ακόλουθα άκρως διαφωτιστικά για το θέμα στη σελ. 27

«.....είναι γενικώς παραδεκτόν ότι αι στατιστικά πληροφορία σχετικά με την δηλωθείσαν ανεργίαν, υποεκτιμούν σημαντικώς την προγραμματική ανεργίαν, την οποίαν ο ΟΟΣΑ αναβιβάζει εις ποσοστόν 4-5% του ενεργού μη γεωργικού πληθυσμού. Όπως και να έχουν τα πράγματα η ανεργία αποτελεί ένα χρονίζον πρόβλημα εις την Ελλάδα , του οποίου η λύσις επί μακρόν χρόνον ανεζητήθει απο πλευράς μεταναστεύσεως και βραδύτερον δια των διαρθρωτικών μεταβολών. Τα ποσοτικά δεδομένα τα όποια υφίστανται σχετικά με την ανεργίαν, αποκλειστικώς δια την περιόδον 1960-1974 είναι λίαν αμφισβητήσιμα και είναι προτιμότερον να μην χρησιμοποιηθούν. Σημειωτέον επίσης ότι η υποαπασχόλησις ουδόλως περιέχεται εις τας υφιστάμενας στατιστικάς¹⁰»

Ανάμεσα στα διάφορα στοιχεία που μπορεί να συνεκτιμηθούν για το ίδιο θέμα, περιλαμβάνεται και η ακόλουθη υπερεσιακή έκθεση του τότε Υπουργείου Συντονισμού το 1980, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα ακόλουθα¹¹:

«...το ποσοστό ανεργίας των μισθωτών στη χώρα μας φαίνεται ότι ανέρχεται σήμερα σε ποσοστό 6% του ενεργού πληθυσμού. Ο ΟΑΕΔ συγκεκριμένα, είχε καταγράψει στο τέλος του 1979 σαν ανέργους 498.376 άτομα. Ο Ο.Α.Ε.Δ. όμως, δεν καταγράφει τους εργαζόμενους περίπου 130.000 που δεν βρήκαν δουλειά και που υπολογίζονται σε 60.000 άτομα. Ομοίως, δεν καταγράφει τους μετανάστες που επιστρέφουν και βρίσκουν δουλειά, καθώς επίσης και τους ανέργους, που δεν παίρνουν επίδομα ανεργίας. Όλες οι παραπάνω κατηγορίες, μας δίνουν ένα αριθμό 150.000 ανέργων περίπου ή το 4,5% του ενεργού πληθυσμού για το τέλος του 1979. Από τις αρχές όμως του 1980, άρχισαν μαζικές απολύσεις (μόνο το Τ.Ε.Ε. υπολογίζει 10.000 ανέργους από την πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας), πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι ο αριθμός των ανέργων μισθωτών

⁹ Δελτίο Τύπου Διοίκησης Ο.Α.Ε.Δ 8 Απριλίου 1982. Επίσης Κατσανέβας Θ. ,Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις 1997, σελ. 253

¹⁰ Βλ. Έκθεση Μπλανσάρ του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας 1977. Για τις Εργασιακές Σχέσεις και την Απασχόληση στην Ελλάδα. Ελληνική Μετάφραση Υπουργείο Εργασίας. Επίσης Κατσανέβας Θ., Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις 1997, σελ. 250

¹¹ Κατσανέβας Θ., Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις 1997, σελ. 252

σήμερα στη χώρα μας ανέρχεται σε 200.000 περίπου ή το 6% του ενεργού πληθυσμού. Τέλος, είναι γνωστό ότι η σημερινή οικονομική ύφεση και κύρια η έλλειψη παραγωγικών επενδύσεων μεγαλώνει την ανεργία και μειώνει το ΑΕΠ.....»

Σε ειδική μελέτη του ΚΕΠΕ για την παραοικονομία επισημαίνεται ότι το 1983 υπήρξε έτος καμπή όσον αφορά στη στατιστική απεικόνιση της ανεργίας. Μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής «.....οι έρευνες εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ συστηματικά και συχνά υπερεκτιμούν σε σημαντικό βαθμό τον πραγματικό αριθμό των επιδοτούμενων ανέργων, όπως καταγράφεται από τον ΟΑΕΔ. Η υπερεκτίμηση αυτή δεν μπορεί να αποδοθεί σε τυχαία στατιστικά σφάλματα. Έτσι την άνοιξη του 1981 και ενώ ο αριθμός των επιδοτούμενων από τον ΟΑΕΔ ανέργων ανέρχεται σε 17.348 άτομα (μέσος όρος Απριλίου – Ιουνίου) η έρευνα της ΕΣΥΕ τους εκτιμούσε μόνον στα 6.400 άτομα. Την αντίστοιχη περίοδο του 1982, η απόκλιση των στοιχείων περιορίστηκε στα 18.400 άτομα έναντι 10.900 και το 1983 ουσιαστικά εξαφανίζεται¹²».

Μετά το 1983 η έρευνα της ΕΣΥΕ εμφανίζει χαμηλότερο αριθμό επιδοτούμενων ανέργων, από ότι αντίστοιχα ο ΟΑΕΔ. Το παράδοξο αυτό γεγονός, οφείλεται σε στατιστική αδυναμία της ΕΣΥΕ και ειδικότερα, στο ότι ορισμένοι επιδοτούμενοι άνεργοι του ΟΑΕΔ όταν ερωτηθούν από ερευνητές της ΕΣΥΕ, αυτοί δεν δηλώνουν άνεργοι, επειδή απασχολούνται παράνομα και φοβούνται κάποιο ενδεχόμενο έλεγχο(αν και αυτό απαγορεύεται). Αυτές οι αποκλίσεις που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των μετρήσεων καταγραφής της ανεργίας τόσο του ΟΑΕΔ όσο και της ΕΣΥΕ πολλές φορές αποτελούν και την κύρια πηγή πειρασμού για την «περίεργη» συμπεριφορά της κεντρικής διοίκησης, ως προς την λήψη των αποφάσεων για την καταπολέμηση της ανεργίας.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ (σε χιλιάδες)							
ΕΤΟΣ	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
ΟΑΕΔ	1675,5	1736,5	1804,9	1854,4	1918,6	2076,9	2.064,8
ΕΣΥΕ	3811,0	3892,0	3887,0	3883,0	3960,8	3966,9	3.999,9

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990 (ΑΘΗΝΑ 1995)

4.4 Εγγεγραμμένη Ανεργία

Για τη χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, απαιτείται συστηματική ανάλυση όλων των δεδομένων τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για το εργατικό δυναμικό, καθώς επίσης και για τους θεσμικούς παράγοντες που επιδρούν στη λειτουργία της αγοράς. Η παροχή συστηματικής πληροφόρησης για την ανεργία και τους προσδιοριστικούς της παράγοντες είναι επομένως κεντρικής σημασίας για τους φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών.

Στη χώρα μας άλλα και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες προκειμένου να πιστοποιήσουμε τον αριθμό των ανέργων ως απόλυτο νούμερο αλλά και ως ποσοστό, χρησιμοποιούμε τον όρο της εγγεγραμμένης ανεργίας. Με τον όρο « εγγεγραμμένη ανεργία » υποδηλώνουμε την ανεργία εκείνη, που προκύπτει από τη μέτρηση των ατόμων, που προσέρχονται οικειοθελώς και καταγράφονται στις κατά τόπους Υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ. της χώρας ως άνεργοι είτε για να βρουν κάποια εργασία είτε για να πάρουν κάποια τακτική ή

¹²Κανελλόπουλος Κ., Κουσουλάκος Ι., Ράπανος Β., Κωστής Κ., Μαυροπούλου Α., Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή : Μετρήσεις και Οικονομικές Επιπτώσεις, Κ.Ε.Π.Ε Αθήνα 1995. Επίσης Κατσανέβας Θ., Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις 1997, σελ. 254

έκτακτη επιδότηση (άρθρο 5 ν.2656/53 & άρθρο 3 ν. 1545/85)¹³. Η « εγγεγραμμένη ανεργία » αποτελεί για όλες τις χώρες μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. τον πλέον αντιπροσωπευτικό δείκτη διαχρονικής εξέλιξης των στοιχείων για την ανεργία και χρησιμοποιείται κατά κανόνα για διεθνείς συγκρίσεις.

ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ κατά Ο.Α.Ε.Δ. 1975-1995				
ΕΤΗ	ΕΓΓΕΓΡ.ΕΡΓ.ΔΥΝΑΜ.	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜ.	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
1975	1.179.670	1.144.700	34.970	2,96%
1976	1.242.040	1.213.600	28.440	2,28%
1977	1.324.070	1.296.400	27.670	2,09%
1978	1.428.418	1.397.500	30.918	2,16%
1979	1.464.187	1.432.600	31.587	2,16%
1980	1.551.100	1.513.600	37.200	2,40%
1981	1.576.500	1.534.000	42.500	2,70%
1982	1.590.200	1.539.600	50.600	3,18
1983	1.639.900	1.569.300	61.600	3,8
1984	1.675.500	1.604.300	71.200	4,25
1985	1.736.300	1.647.300	89.000	5,13
1986	1.804.900	1.694.400	110.500	6,12
1987	1.854.400	1.736.500	117.900	6,36
1988	1.915.600	1.800.300	115.300	6,02
1989	2.058.600	1.939.000	119.600	5,81
1990	2.205.100	2.064.900	140.200	6,36
1991	2.368.700	2.195.500	173.200	7,31
1992	2.429.800	2245.100	184.700	7,6
1993	2.468.800	2.286900	175.900	7,12
1994	2.495.600	2.315.800	179.800	7,20
1995	2.569.100	2.392.000	177.269	6,9

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ., Έρευνες Εργατικού Δυναμικού Ε.Σ.Υ.Ε.

ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ κατά Ε.Σ.Υ.Ε. 1975-1995				
ΕΤΗ	ΕΓΓΕΓΡ.ΕΡΓ.ΔΥΝΑΜ.	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜ.	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
1975	1.973.516	1.932.550	49.966	2,53%
1976	1.966.417	1.928.350	38.067	1,94%
1977	2.014.051	1.983.100	30.951	1,54%
1978	2.064.051	2.028.967	35.500	1,72%
1979	2.118.049	2.080.199	37.850	1,79%
1980	2.274.251	2.210.726	63.525	2,79%
1981	3.677.800	3.529.300	148.500	4,04%
1982	3.706.600	3.491.300	215.300	5,81
1983	3.807.400	3.508400	299.000	7,85
1984	3.810.800	3.500.500	310.300	8,14
1985	3.892.500	3.588.600	303.900	7,81
1986	3.887.700	3.600.700	287.000	7,38
1987	3.883.600	3.597.400	286.200	7,37
1988	3.960.800	3.657.400	303.400	7,66

¹³ Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ., Αθήνα 1995

1989	3.966.900	3.670.900	296.000	7,46
1990	3.999.300	3.719.100	280.200	7,01
1991	3.933.300	3.632.400	300.900	7,65
1992	4.034.300	3.684.500	349.800	8,67
1993	4.118.400	3.720.200	398.200	9,67
1994	4.142.800	3.724.000	418.800	10,11
1995	4.425.100	3.819.800	425.400	10,0

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ., Έρευνες Εργατικού Δυναμικού Ε.Σ.Υ.Ε.

Οι εγγραφέντες άνεργοι συνολικά στις υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ. όλης της χώρας έφτασαν το 1990 τις 316.442 άτομα. Η εξέλιξη του αριθμού των εγγραφόμενων ανέργων από το έτος 1985 έως και το 1990 δίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Διαχρονική Εξέλιξη Εγγραφόμενων Ανέργων 1985-1990 (σε χιλιάδες)						
ΕΤΟΣ	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Αριθμός Εγγραφ. Ανέργων	304.607	316.981	295.035	288.288	284.345	316.442

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΕΡΓΙΑ & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

5.1 Χαρακτηριστικά της Ελληνικής Αγοράς Εργασίας & Οικονομίας

Η ελληνική οικονομία ακολούθησε ένα μοντέλο στρεβλής και ανισομερούς ανάπτυξης όλα αυτά τα χρόνια, με αποτέλεσμα να οδηγήσει τη χώρα σε μια εξάρτηση από τις άλλες βιομηχανικά, αναπτυγμένες χώρες. Στη δεκαετία του 1970 θεωρούσαν πως έπρεπε να μειωθεί ο πληθωρισμός έστω και αν η ανεργία αυξανόταν. Η μείωση του πληθωρισμού θα είχε ως αποτέλεσμα την κινητικότητα της αγοράς, η οποία με την σειρά της θα έφερνε μια οικονομική ανάπτυξη και αυτή ακολούθως, θα δημιουργούσε την ανάγκη για αύξηση της απασχόλησης προκειμένου να καλυφτεί το κενό της παραγωγής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμά πως το μεγαλύτερο μέρος των ατόμων που είναι άνεργοι, θα παραμείνουν να βρίσκονται χωρίς εργασία για αρκετά μεγάλο ακόμα χρονικό διάστημα.

Με ένα μικρό βιομηχανικό τομέα και χωρίς βαριά βιομηχανία, αντιθέτως με πολλές βιοτεχνίες χαμηλής αποδοτικότητας, με αδυναμία απορρόφησης του εργατικού δυναμικού και πολλές άλλες ακόμα στρεβλώσεις υπήρξαν τα θεμέλια πάνω στα οποία έχει κτιστεί η ελληνική οικονομία και κατ' επέκταση η αγορά εργασίας. Έτσι γίνεται μια προσπάθεια για να μειωθεί ή και να περιοριστεί η ανεργία με διάφορα μέτρα, όπως για παράδειγμα αυτό της θέσπισης πλέον, της μερικής απασχόλησης ή της κατάρτισης των ανέργων και άλλων ακόμα μέτρων, τα οποία από πολλούς οικονομολόγους χαρακτηρίζονται από αστάθεια και αβεβαιότητα. Τώρα διαπιστώνεται η ανισομερή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας που έγινε μέσα από μια πρόχειρα σχεδιασμένη αναπτυξιακή πολιτική, η οποία χαρακτηρίζεται από μια υπερτροφία στον τριτογενή τομέα και μια αδύναμη και περιορισμένη βιομηχανική ανάπτυξη και παραγωγή.

Η ανεργία όπως μας τη φανερώνουν μέσω των στατιστικών τους ο ΟΑΕΔ και η ΕΣΥΕ εμφανίζει κοινά χαρακτηριστικά άλλα και σημαντικές διαφορές με τα αποτελέσματα που βρίσκουμε και συγκρίνουμε από άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το πλέον επικίνδυνο όμως χαρακτηριστικό της ανεργίας για την χώρα μας είναι η αυξητική τάση της μακροχρόνιας ανεργίας. Από το 35% του συνόλου της ανεργίας το 1982, έφτασε πλέον το 52,1% το 1994. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της ελληνικής αγοράς εργασίας, είναι τα μεγάλα ποσοστά που παρουσιάζει η αυτοαπασχόληση, με ταυτόχρονη μείωση της μερικής απασχόλησης. Τα ποσοστά αυτά είναι υπερδιπλάσια του ποσοστού της Ε.Ε. Έτσι ενώ η Ε.Ε παρουσιάζει το 1992 ποσοστά της τάξης του 17% στην Ελλάδα έχουμε 34%.

Ακόμα ένα χαρακτηριστικό, που παρουσιάζει η ανεργία στη χώρα, είναι και το πολύ μεγάλο ποσοστό που παρατηρούμε στους νέους άνεργους, το οποίο είναι άνω του 25%. Υπάρχει δε η παράδοξη διαπίστωση ότι η ανεργία στην Ελλάδα σε αντίθεση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες ότι αυξάνεται όσο μεγαλώνει και το μορφωτικό επίπεδο. Τέλος διαπιστώνουμε πως και στις γυναίκες η ανεργία κυμαίνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα αφού το 1991 το ποσοστό της ανεργίας των γυναικών ήταν άνω του 60%.

5.2 Ιδιαιτερότητες της Ελληνικής Οικονομίας

Το ποσοστό της ανεργίας και ο ακριβής προσδιορισμός του αριθμού των ανέργων στην χώρα μας, έχει γίνει αντικείμενο και θέμα πολιτικών συζητήσεων, αντιφατικών απόψεων αλλά ακόμα και θέμα έντονης και σφοδρής πολιτικής αντιπαράθεσης. Για το πρόβλημα της ανεργίας υπήρχε πάντα, μια σοβαρή σύγχυση που οφείλεται και σε ένα βαθμό, στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία αλλά και στην αρκετά, διαφοροποιημένη δομή της απασχόλησης από αυτή που συναντούμε συνήθως σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ένα από τα κύρια προβλήματα που έχουμε, εστιάζεται στο μεγάλο αριθμό των αυτοαπασχολούμενων που δραστηριοποιούνται στη χώρα και συναντάμε πολύ συχνά στην αγορά εργασίας, λόγω των αγροτών, των εμπόρων και των ελεύθερων επαγγελματιών, για τους οποίους δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί πότε είναι άνεργοι και πότε όχι. Η δυσκολία βρίσκεται στο γεγονός, ότι δεν έχει αποσαφηνιστεί και δεν έχει βρεθεί ένας αποδεκτός επιστημονικός ορισμός που να διασαφηνίζει επακριβώς πότε ένας ελεύθερος επαγγελματίας που δεν εργάζεται με σχέση εξαρτημένης εργασίας βρίσκεται σε κατάσταση ανεργίας ή όχι.

Ένα άλλο πρόβλημα που διακρίνουμε στην ελληνική οικονομία και ειδικά στην αγορά εργασίας αφορά σε κάποιους συγκεκριμένους κλάδους της αγοράς εργασίας που παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες και κάποιες διακυμάνσεις αφού χαρακτηρίζονται και επηρεάζονται από το στοιχείο της εποχικότητας, μιας και η εργασία τους καθορίζεται κυρίως από την εποχή που αυτοί δραστηριοποιούνται (τουρισμός, αγροτική παραγωγή, οικοδομική δραστηριότητα). Όταν γίνεται μια έρευνα για το εργατικό δυναμικό παίζει σπουδαίο και σημαντικό ρόλο το χρονικό διάστημα που διενεργείται. Γιατί συνήθως τους καλοκαιρινούς μήνες κυρίως, λόγω των τουριστικών περιοχών της χώρας και των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται γύρω από το χώρο του τουρισμού, παρατηρείται μια αύξηση και έντονη κινητικότητα στο χώρο της απασχόλησης, ενώ το χειμώνα τα πράγματα αλλάζουν προς το αντίθετο. Συνεπώς αν κάναμε την ίδια έρευνα στις ίδιες περιοχές άλλη εποχή, θα είχαμε τελείως διαφορετικά αποτελέσματα. Από την περιφερειακή κατανομή της ανεργίας όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, οι περιοχές που παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας λόγω του τουρισμού είναι της Κρήτης, του Αιγαίου, του Ιονίου καθώς και κάποιες περιοχές της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου. Εν τω μεταξύ έχει παρατηρηθεί πως στις περιοχές αυτές, ενώ ανθεί και ευημερεί ο τουρισμός, συγχρόνως αναπτύσσεται η γεωργία άλλα και η γεωργική εκμετάλλευση.

5.3 Αστικοποίηση

Η πυκνότητα και η γεωγραφική διασπορά του πληθυσμού, επηρεάζουν ποικιλόμορφα την οικονομική και κοινωνική ζωή. Η πυκνότητα και η κατανομή του πληθυσμού στη χώρα σχετίζονται πρωτίστως, με τη διαδικασία της δημογραφικής αστικοποίησης (μετακίνησης πληθυσμιακών ομάδων από τις αγροτικές περιοχές προς τα μεγάλα αστικά κέντρα). Αυτή η μετακίνηση συνδέεται άμεσα, με τη στροφή του εργατικού δυναμικού από τον πρωτογενή τομέα κυρίως προς το δευτερογενή αλλά κυρίως στον τριτογενή τομέα παραγωγής.

Δεν υπάρχει μελέτη ή έρευνα για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, που να μην κάνει εκτεταμένη αναφορά στη μεγάλη και συνεχιζόμενη εισροή πληθυσμού στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, λόγω του υπερσυγκεντρωτισμού του εργατικού δυναμικού που υπάρχει εκεί. Από τον πίνακα που ακολουθεί, θα δούμε πως η αστικοποίηση του πληθυσμού παρουσιάζει αυξητικές τάσεις και είναι άνισα κατανομημένη στην επικράτεια. Πράγματι, η συμμετοχή των αστικών και ημιαστικών περιοχών στο συνολικό πληθυσμό έφτασε στο 72,8% το 2001.

Αντίστοιχα, η συμμετοχή της Αττικής στον αστικό και ημιαστικό ανήλθε στο 47,1% το 2001 και στο συνολικό πληθυσμό της χώρας αυξήθηκε στο ποσοστό του 34,3% το 2001. Η γενικότερη αστικοποίηση του πληθυσμού αποτυπώνεται και στο δείκτη της συμμετοχής στον πρωτογενή τομέα, όπου έφτασε το 2001 το ποσοστό του 14,8% και υπάρχουν ενδείξεις ότι αυτή η τάση συνεχίζει να έχει μια καθοδική πορεία. Ο ρυθμός εντούτοις της αστικοποίησης, παρουσιάζει μια αισθητή επιβράδυνση. Ίσως αυτό να συμβαίνει γιατί έχει ήδη υψηλές τιμές για την ελληνική πραγματικότητα. Η επιβράδυνση αυτή φαίνεται και από τα ποσοστά της μικρής μείωσης της συμμετοχής της Αττικής, τόσο στον αστικό όσο και στον ημιαστικό πληθυσμό μετά το 1981. Με την αστικοποίηση προκαλείται πληθυσμιακή «αποψίλωση» και οικονομική και κοινωνική καθυστέρηση των άλλων περιφερειών. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Αθήνα ήταν μια πόλη του ενός εκατομμυρίου και τώρα ξεπερνά τα τρία. Πολλοί πιστεύουν ότι για αυτό φτάσαμε εδώ σήμερα, γιατί τα μέτρα πολιτικής που πάρθηκαν και τα μέσα που διατέθηκαν για τους σκοπούς αυτούς, δεν ήταν ποτέ ούτε κατά προσέγγιση, ανάλογα με το μέγεθος του προβλήματος. Λέγεται μάλιστα πως ίσως στο μέλλον, να χρειαστούν περισσότερα μέτρα ανασυγκρότησης και εξυγίανσης της πρωτεύουσας παρά της περιφέρειας

Δείκτες Αστικοποίησης στην Ελλάδα τα έτη 1971-2001				
ΕΤΗ	1971	1981	1991	2001
Κατανομή Πληθυσμού (%)				
Πυκνότητα Πληθυσμού (άτομα ανα τ.χλμ.)	66,5	73,8	77,8	83,1
Αστικές & Ημιαστικές Περιοχές	64,8	69,7	71,6	72,8
Αγροτικές Περιοχές	35,2	30,3	28,4	27,2
Συμμετοχή Αττικής(%)				
Στον αστικό & ημιαστικό πληθυσμό	49,2	49,7	47,9	47,1
Στο συνολικό πληθυσμό	31,9	34,6	34,3	34,3
Αναλογία απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (%)	41,4	28,1	19,6	14,8

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Απογραφές πληθυσμού -Έρευνες Εργατικού Δυναμικού

5.4 Διάρκεια Ανεργίας

Το ποσοστό της ανεργίας αυξήθηκε σημαντικά στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και σχεδόν διπλασιάστηκε μεταξύ 1981 και 1985 (από 4% στο 8%). Από το 1986 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1990, το ποσοστό ανεργίας κυμάνθηκε γύρω στο 7%. Στις αρχές όμως της δεκαετίας του 1990 ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε εκ νέου και το ποσοστό ανεργίας έφτασε στο 12% το 1999. Το 2005 το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 10%, ενώ τα τελευταία στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε περαιτέρω στο 9,7% το πρώτο τρίμηνο του 2006.

Αν συγκριθούν οι εξελίξεις στην Ελλάδα με εκείνες σε άλλες χώρες της Ευρώπης, παρατηρείται ότι η αύξηση του ποσοστού ανεργίας έχει παραμείνει σε υψηλό επίπεδο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Εν τω μεταξύ, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι η διάρκεια της ανεργίας έχει επιμηκυνθεί μετά τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Πρόσθετες ενδείξεις της επιμήκυνσης της διάρκειας της ανεργίας αποτελούν το αυξημένο ποσοστό μετάβασης από τη βραχυχρόνια ανεργία στη μακροχρόνια και η συνακόλουθη άνοδο του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων. Το διάστημα 1984-1989 περίπου το 41% των ανέργων με διάρκεια ανεργίας μικρότερη του έτους προχωρούσε το επόμενο έτος σε μακροχρόνια ανεργία. Δηλαδή, στο διάστημα 2000-2005 από τα 100 άτομα τα όποια ήταν βραχυχρόνια άνεργοι

περίπου το 50% εξακολουθούσαν να είναι άνεργα για ένα χρόνο ακόμα, με αποτέλεσμα πλέον να χαρακτηρίζονται ως μακροχρόνια άνεργοι.

ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΠΙ ΣΥΝΟΛΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ ΦΥΛΟ –ΗΛΙΚΙΑ-ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ 1981- 1986						
Περίοδος ΑΝΕΡΓΙΑΣ 6 ΜΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΩ						
ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ	1981	1982	1983	1984	1985	1986
15-19 ΕΤΩΝ	15,4	36,3	55,1	66,2	62,1	65,9
20-24 ΕΤΩΝ	21,6	48,6	60,6	64,0	66,5	70,3
25 ΑΝΩ	21,3	44,1	58,9	59,9	63,4	64,0
ΣΥΝΟΛΟ	20,4	44,0	58,3	61,5	64,8	65,8
ΑΝΔΡΕΣ						
15-19 ΕΤΩΝ	8,9	31,4	43,8	55,4	50,6	51,0
20-24 ΕΤΩΝ	13,9	37,4	47,3	47,0	55,7	57,2
25 ΑΝΩ	18,5	40,3	51,7	49,6	54,2	54,8
ΣΥΝΟΛΟ	16,4	38,7	49,4	49,7	54,2	54,4
ΓΥΝΑΙΚΕΣ						
15-19 ΕΤΩΝ	20,6	40,0	62,4	69,2	68,8	72,4
20-24 ΕΤΩΝ	27,1	56,3	70,0	76,0	74,4	78,7
25 ΑΝΩ	25,9	51,3	67,9	72,2	73,2	74,1
ΣΥΝΟΛΟ	25,3	50,8	67,8	72,6	72,5	74,9
Περίοδος ΑΝΕΡΓΙΑΣ 12ΜΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΩ						
ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ	1981	1982	1983	1984	1985	1986
15-19 ΕΤΩΝ	6,2	17,2	28,1	34,8	39,0	37,5
20-24 ΕΤΩΝ	13,1	26,1	35,9	41,3	46,2	46,9
25 ΑΝΩ	10,8	20,9	34,3	37,7	45,5	43,4
ΣΥΝΟΛΟ	10,7	21,7	33,4	38,2	44,6	43,4
ΑΝΔΡΕΣ						
15-19 ΕΤΩΝ	4,0	12,9	21,1	26,3	31,8	29,3
20-24 ΕΤΩΝ	7,3	12,3	20,2	24,4	32,8	38,8
25 ΑΝΩ	8,2	16,2	25,4	28,8	36,7	32,9
ΣΥΝΟΛΟ	7,4	15,1	23,4	27,6	34,8	28,6
ΓΥΝΑΙΚΕΣ						
15-19 ΕΤΩΝ	7,9	20,6	32,3	40,3	43,6	41,5
20-24 ΕΤΩΝ	17,0	35,7	47,2	53,3	56,5	58,3
25 ΑΝΩ	15,5	30,6	45,4	48,3	55,0	54,1
ΣΥΝΟΛΟ	14,7	30,3	43,1	48,0	53,2	52,8

Πηγή: Έρευνα εργατικού δυναμικού 1981-1986

Διάρκεια ανεργίας κατά φύλο την περίοδο 1992 – 2002						
	1992			2002		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Νέοι	50,8	42,1	56,5	40,2	37,1	42,1
> 6 Μήνες	30,1	39,1	24,3	26,1	30,4	23,4
6-11 Μήνες	20,5	23,0	18,8	19,2	19,8	18,8
> 12 Μήνες	49,4	38,0	56,9	54,7	49,8	57,8

Πηγή : ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Υπολογισμοί: Π.Α.Ε.Π. Α.Ε

Κατανομή ανέργων με βάση το χρονικό διάστημα που έχουν παραμείνει άνεργοι 1993-2005								
ΕΤΟΣ	1 Μηνια	1-2Μηνες	3-5 Μηνες	6-11Μηνες	12-17 Μηνες	18-23 Μηνες	24-47 Μηνες	48 Μήνες & Ανω
1993	6,9	9,8	12,6	19,6	14,5	8,0	28,6	-
1994	5,0	7,8	13,7	21,2	13,5	8,2	30,6	-
1995	4,5	8,6	13,2	20,8	14,7	8,5	29,7	-
1996	4,1	7,5	12,5	17,4	14,2	8,9	35,4	-
1997	3,9	7,0	11,4	20,2	14,4	7,7	35,4	-
1998	4,3	6,5	12,5	19,0	11,8	7,8	38,1	-
1999	4,8	6,8	12,1	17,8	13,9	9,9	19,3	15,4
2000	3,9	8,2	13,3	16,4	14,7	9,9	16,5	17,1
2001	5,8	12,4	12,3	15,3	13,7	9,1	15,3	16,1
2002	3,9	7,7	14,6	18,8	12,6	9,5	16,1	16,8
2003	3,6	7,8	12,7	17,6	15,7	11,4	15,4	15,8
2004	4,2	7,2	12,6	19,5	13,4	10,4	15,2	17,5
2005	5,3	8,9	12,1	17,7	14	9,3	15,4	17,5

Πηγή: ΕΣΥΕ έρευνες Εργατικού Δυναμικού.

Ο αριθμός των ανέργων που αναζητούν εργασία για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών αυξήθηκε από 172.926 άτομα το 1992 σε 229.840 άτομα το 2002. Το 1992 οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούσαν το 49,4% του συνόλου των ανέργων, ενώ το 2002 το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 54,7%. Σε μια οικονομία με εργατικό δυναμικό ίσο με 100, ένα ποσοστό ανεργίας 10% για ένα έτος μπορεί να σημαίνει είτε την παραμονή στην ανεργία 10 ατόμων για ολόκληρο το έτος, είτε την παραμονή στην ανεργία ολόκληρου του εργατικού δυναμικού για 1,2 μήνες, είτε κάποιο άλλο συνδυασμό εισροής και διάρκειας, που θα αντιστοιχούσε σε συνολική διάρκεια ανεργίας 120 μηνών. Την περίοδο 1992 –2002 μείωση παρουσίασαν οι άνεργοι που αναζητούσαν εργασία μέχρι 6 μήνες και από 6 μέχρι 11 μήνες, ενώ αύξηση παρουσίασαν οι άνεργοι που αναζητούσαν εργασία για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών.

5.5 Ποσοτικές και Ποιοτικές Διαστάσεις της Ανεργίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, ο αριθμός των ατόμων που δήλωσαν ότι είναι άνεργοι το 1986 ήταν 287.000 άτομα. Το ποσοστό αυτό αντιστοιχούσε στο 7,4% του συνολικού εργατικού δυναμικού, ωστόσο το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν 11,6% ποσοστό υπερδιπλάσιο του ποσοστού ανεργίας των ανδρών, που άγγιζε το 5,1%. Αν κοιτάξουμε την ηλικία των ανέργων, το εργατικό δυναμικό 14 έως 24 ετών που δεν είχαν εργασία ήταν 24%, με πολύ εντονότερη την ανεργία των κοριτσιών που κυμαινόταν στο 32% σε σύγκριση με αυτή των αγοριών, που ήταν 17,4%.

ΑΝΕΡΓΟΙ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΠΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΤΗ 1981-1986						
	ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	
	1981	1986	1981	1986	1981	1986
ΑΝΕΡΓΟΙ	123,1	222,8	10,7	30,9	14,7	33,2
ΑΝΔΡΕΣ	66,7	98,9	5,9	12,8	9,3	15,4
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	56,4	123,9	4,9	18,1	5,4	17,8
ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΠΙ ΑΝΤΙΣΤ ΕΡΓΑΤ ΔΥΝ	6,04	10,0	2,8	7,0	1,2	2,7
ΑΝΔΡΕΣ	4,6	6,7	2,2	4,3	1,2	2,1
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	9,7	16,4	4,4	12,4	1,1	3,7

Πηγή: ΕΣΥΕ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 1981 & 1986

Στις αστικές περιοχές της χώρας εμφανίζεται το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων με 10%, σε σύγκριση με το 7% που φαίνεται να έχουν οι ημιαστικές περιοχές και 2,7% που εμφανίζουν οι αγροτικές.

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΝΕΡΓΙΑ & ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ κατά ΦΥΛΟ και ΗΛΙΚΙΑ 1981-1986									
1981									
ΗΛΙΚΙΑ	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%
14-19	194,6	23,1	11,87	116,8	10,4	8,9	77,7	12,5	16,0
20-24	273,1	41,3	15,12	138,8	16,5	11,89	134,3	24,9	18,5
25-29	398,7	28,3	7,10	266,5	17,0	6,38	132,2	11,3	8,55
30-44	1274,1	32,1	2,52	883,5	20,5	2,32	390,5	11,5	2,94
45-64	1345,8	23,1	1,72	956,4	17,1	1,79	389,4	6,1	1,57
65&ΑΝΩ	191,6	0,5	0,26	143,1	0,4	0,28	48,5	0,1	0,21
ΣΥΝΟΛΟ	3677,8	148,5	4,04	2505,1	81,9	3,27	1172,7	66,7	5,69
1986									
14-19	172,7	45,6	26,4	97,7	14,3	14,64	75	31,3	41,73
20-24	348,6	79,8	22,89	189,5	31,2	16,46	159,1	48,6	30,55
25-29	451,9	49,8	11,02	277	22,2	8,01	174,9	27,6	15,74
30-44	1396,3	73,2	5,24	902,1	34,2	3,79	494,2	39	7,89
45-64	1383,2	38	2,75	948,8	24,6	2,59	434,9	13,4	3,08
65&ΑΝ	135	0,6	0,44	90,2	0,5	0,55	44,8	0,1	0,22
ΣΥΝΟΛΟ	3877,8	286,9	7,38	2504,7	127	5,07	1383	159,9	11,56

Πηγή: ΕΣΥΕ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 1981 & 1986

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΝΕΡΓΙΑ & ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ κατά ΦΥΛΟ και ΗΛΙΚΙΑ 1982-1983									
ΗΛΙΚΙΑ	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%
1982									
14-19	183,3	33,1	18,0	114,4	14,6	12,7	68,9	18,5	26,85
20-24	291	57,4	19,7	154,4	23,5	15,2	136,6	33,9	24,82
25-29	411,5	36,3	8,82	271,2	21,2	7,82	140,3	15,1	10,76
30-44	1318,1	52,4	3,98	915,7	34	3,71	402,4	18,4	4,57
45-64	1332,7	35,7	2,68	955,7	27,4	2,87	377	8,3	2,2
65&ΑΝΩ	181	1,1	0,61	136,6	0,9	0,66	44,4	0,2	0,45
ΣΥΝΟΛΟ	3717,7	215,9	5,81	254,8	121,6	4,77	1169,7	94,3	8,06
1983									
14-19	217,4	51,9	23,8	121,1	20,2	16,6	96,3	31,7	32,9
20-24	347,3	77,2	22,2	186,4	32,1	17,2	160,9	45,1	28,0
25-29	428,5	49,8	11,6	269,6	23,7	8,8	158,9	26,1	16,4
30-44	1349	73,8	5,47	908,9	38,4	4,22	440,1	35,3	3,0
45-64	1337,2	48,4	3,62	936,2	33,3	3,56	401,0	15,1	3,77
65&ΑΝ	162,2	0,6	0,37	109,7	0,3	0,27	52,5	0,3	0,57
ΣΥΝΟΛΟ	3841,8	301,7	7,85	2531,9	147,9	5,84	1309,9	153,8	11,7

Πηγή: ΕΣΥΕ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Διαχρονικά, τόσο ο απόλυτος αριθμός των ανέργων, όσο και η αναλογία τους στο εργατικό δυναμικό αυξάνει κατά την περίοδο 1981-1984. Στα επόμενα δυο χρόνια όμως, 1985 και 1986 παρατηρείται μια μικρή πτώση της ανεργίας.

ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ, ΑΝΕΡΓΙΑ & ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ κατά ΦΥΛΟ και ΗΛΙΚΙΑ 1984-1985									
ΗΛΙΚΙΑ	ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ			ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%	ΕΡΓΑΤ. ΔΥΝΑΜ.	ΑΝΕΡΓ.	%
1984									
14-19	202,5	51,1	25,23	113,4	19,3	17,02	89,1	31,8	35,69
20-24	349,3	80,5	23,05	190,1	33,8	17,78	159,2	46,8	29,4
25-29	447,1	57,2	12,79	278,6	26,0	9,33	168,5	31,2	18,52
30-44	1366,5	80,4	5,88	908,1	41,5	4,57	458,3	38,9	8,49
45-64	1360,6	44,8	3,29	942,2	30,9	3,28	418,3	13,9	3,32
65&ΑΝΩ	141,9	0,9	0,63	96,1	0,8	0,83	45,8	0,1	0,22
ΣΥΝΟΛ	3867,9	314,9	8,14	2528,6	152,3	6,02	1339,3	162,6	12,14
1985									
14-19	192,9	48,4	25,09	108,8	17,9	16,53	84,6	30,4	35,93
20-24	349,3	81,0	23,19	189,8	34	17,91	159,6	46,9	29,39
25-29	463,9	53,6	11,55	285,3	24,5	8,59	178,6	29	16,24
30-44	1374,3	77	5,6	895,5	37,1	4,14	478,8	39,9	8,33
45-64	1388,6	43,3	3,12	948,7	27,8	2,93	439	15,5	3,52
65&ΑΝΩ	123,5	0,7	0,57	85,4	0,5	0,59	38,1	0,2	0,52
ΣΥΝΟΛ	3892,5	304,	7,81	2513	141,9	5,65	1379,5	162	11,74

Πηγή: ΕΣΥΕ ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Πέρα από την υψηλή ανεργία των νέων (ανδρών και γυναικών) όπως μας δείχνουν οι έρευνες, αυτή ίσως να είναι ακόμα μεγαλύτερη, γιατί βλέπουμε να παρουσιάζεται και ένα νέο φαινόμενο που προκαλεί ανησυχία. Παρατηρούμε ότι περιορίζεται συνεχώς η εναλλαγή των ανέργων, έτσι ώστε να παραμένουν άνεργα τα ίδια περίπου άτομα, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Έχει εξακριβωθεί, πώς ένα μεγάλο μέρος των ανέργων το οποίο αγγίζει το 43,4%, το 1986 παρέμεινε άνεργο για χρονικό διάστημα άνω των 12 μηνών. Οξύτερο και πάλι παρουσιάζεται το πρόβλημα στις άνεργες γυναίκες από τις οποίες, το 53% περίπου παρέμειναν άνεργες περισσότερο από 12 μήνες σε σύγκριση με το ποσοστό των ανδρών που ήταν 29% περίπου. Είναι γεγονός, ότι οι άνεργοι μακράς διάρκειας αυξάνονται συνέχεια από το 1981 (πρώτο μέρος της ερευνάς εργατικού δυναμικού σε εθνικό επίπεδο) μέχρι και το 1985, με γρήγορους μάλιστα ρυθμούς (ιδιαίτερα στα πρώτα έτη). Ενώ το 1986 βλέπουμε το ποσοστό αυτό να μειώνεται εκτός από τις ηλικίες 20 έως 24 ετών.

5.6 Εξέλιξη της Ανεργίας (1984-1990)

Ο μέσος αριθμός των ανέργων στο τέλος κάθε μήνα¹⁴ (υπόλοιπο ανέργων) για το έτος 1990, ήταν 144.100 άτομα, έναντι 133.938 ατόμων το έτος 1989. Η εξέλιξη αυτού του μεγέθους κατά την εξαετία 1984-1990 έχει ως εξής:

¹⁴ Τα ποσοστά υπολογίζονται με βάση το εξυπηρετούμενο από τον Ο.Α.Ε.Δ. εργατικό δυναμικό.

ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ σε χιλιάδες)							
ΕΤΟΣ	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Υπολ.Ανεργων	71,2	90,6	110,5	117,9	115,1	133,9	144,1

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990

Ο μέσος όρος του ποσοστού ανεργίας, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Ο.Α.Ε.Δ. έφτασε το 1990 σε 6,5% έναντι 6,4% του 1989. Η εξέλιξη του μεγέθους παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί :

ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (%) κατά τον Ο.Α.Ε.Δ.							
ΕΤΟΣ	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Ποσοστό Ανεργίας %	4,2%	5,2%	6,1%	6,4%	6,0%	6,4%	6,5%

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990

Σύμφωνα με τις έρευνες απασχόλησης της Ε.Σ.Υ.Ε. ο αριθμός και το ποσοστό των ανέργων κυμάνθηκε κάπως διαφορετικά και την εξέλιξη του μας τη δείχνει ο πίνακας που ακολουθεί:

ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΕΡΓΩΝ & ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΑΝΕΡΓΙΑΣ (%) κατά την Ε.Σ.Υ.Ε							
ΕΤΟΣ	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Συνολ. Ανέργων	310.300	303.940	286.945	286.197	303.457	295.991	280.800
Ποσοστό Ανεργίας %	8,1%	7,8%	7,4%	7,4%	7,7%	7,5%	7,0%

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

6.1 Ορισμός Απασχόλησης

Η έννοια της απασχόλησης ταυτίζεται με τη έννοια της εργασίας. Η έκταση της μισθωτής εργασίας επέτρεψε την ταύτιση ανάμεσα στις έννοιες απασχόληση και εργασία. Ένας λόγος για την ταύτιση είναι η δυσκολία διάκρισης μεταξύ μισθωτής εργασίας και απασχόλησης. Οι ορισμοί που παρουσιάζονται, είναι οι ορισμοί που χρησιμοποιεί η Ε.Σ.Υ.Ε. για τον προσδιορισμό των μεγεθών που αφορούν στην αγορά εργασίας.

Απασχόληση είναι η επίσημη ονομασία της μισθωτής εργασίας. Είναι μια σύμβαση μεταξύ δύο μερών, του εργοδότη και του εργαζομένου. Οι σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζόμενων, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους, οι κανόνες υγιεινής και ασφάλειας, το καθεστώς των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των ελευθεριών τους, άλλα και γενικά το σύνολο των κανόνων που πρέπει να εφαρμόζονται στην παροχή εξαρτημένης εργασίας, όπως αυτοί ρυθμίζονται από το δίκαιο της χώρας.

Απασχολούμενοι είναι τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω, τα οποία κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, είτε εργάστηκαν έστω και μία ώρα με σκοπό την αμοιβή ή το κέρδος, είτε εργάστηκαν χωρίς αμοιβή στην οικογενειακή επιχείρηση, είτε δεν εργάστηκαν, αλλά είχαν μια εργασία ή επιχείρηση. Βεβαίως, υπάρχει η περίπτωση το άτομο να ασκεί εργασία η οποία δεν έχει επισήμως καταγραφεί και το προϊόν (ως εκ τούτου και τα εισοδήματα από την αμοιβή) της οποίας να είναι αδήλωτα. Σε αυτή την περίπτωση, το εν λόγω άτομο ασκεί μαύρη εργασία και δεν καταγράφεται επισήμως ως απασχολούμενο.

6.2 Μορφές Απασχόλησης

Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών σε πολλούς χώρους εργασίας διεύρυνε τον κύκλο των εργασιακών δραστηριοτήτων και επηρέασε την ίδια τη δομή της εργασίας. Επιπλέον, διαφοροποιούνται συνεχώς τα προσόντα που πρέπει να έχει κάποιος, για να βρει δουλειά, η οποία διαφοροποίηση προϋποθέτει γενικότερες γνώσεις και δεξιότητες. Οι αλλαγές αυτές στην οργανωτική δομή της εργασίας γέννησαν νέες μορφές απασχόλησης, που ονομάστηκαν ευέλικτες. Παραδείγματα ευέλικτων μορφών είναι η μερική απασχόληση, η εργασία με βάρδιες, η εργασία στη βάση κυλιόμενου ωραρίου.

Πολλές από αυτές τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης ονομάζονται «γκρίζες», γιατί δεν παρέχουν στους εργαζομένους τα εργασιακά δικαιώματα (όπως επιδόματα, άδειες) και την ασφάλισή τους. Παραδείγματα «γκρίζων» μορφών απασχόλησης είναι η εργασία με σύστημα «φασόν», η εργασία εκτός των εγκαταστάσεων του εργοδότη, η χρήση του διαδικτύου και η παροχή εργασίας μέσω αυτού και άλλα ακόμα παραδείγματα. Αυτές οι μορφές απασχόλησης καθιστούν την εργατική δύναμη απροσδιόριστη και ασαφή, αφού δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτές από τους επόπτες εργασίας.

6.2.1 Πλήρης απασχόληση

Η έννοια της πλήρους απασχόλησης, αναφέρεται σε αυτούς τους εργαζόμενους, οι οποίοι έχουν σχέση εξαρτημένης εργασίας και δεν αφορά καμιά άλλη κατηγορία εργαζομένων. Η

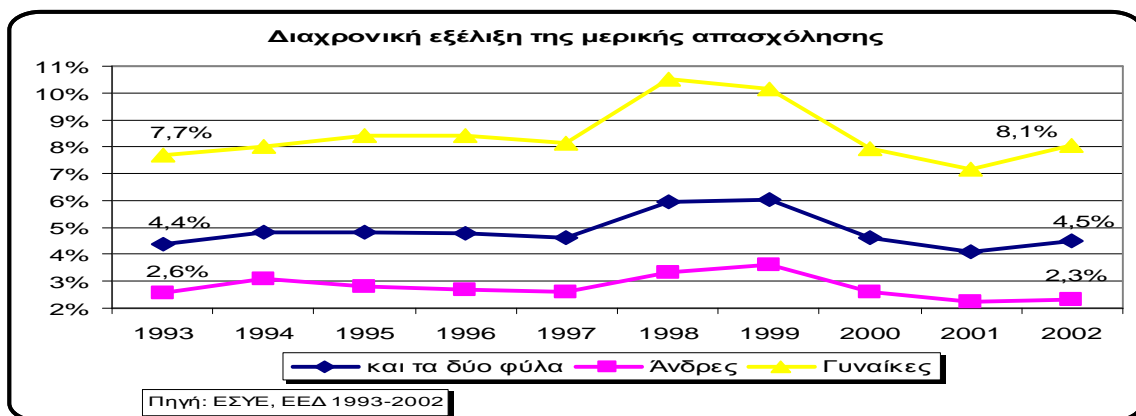
απασχόληση θεωρείται πλήρης, όταν ο εργαζόμενος απασχολείται κάθε εβδομάδα, όσες ώρες προβλέπει το ωράριο που ισχύει στην εργασία αυτή σύμφωνα με το νόμο.

6.2.2 Μερική απασχόληση

Ως μερική απασχόληση¹⁵, ορίζεται η απασχόληση του ατόμου που έχει συνάψει με τον εργοδότη σχέση μισθωτής εξαρτημένης εργασίας με μειωμένο ωράριο, σε αντίθεση με αυτό που ισχύει για αυτούς που δουλεύουν κάτω από το καθεστώς της πλήρους απασχόλησης οι οποίοι εργάζονται επίσης, ως μισθωτοί στο ίδιο ή παρεμφερές αντικείμενο ή επάγγελμα. Ως βάση σύγκρισης, μπορεί να τεθεί ο χρόνος απασχόλησης σε ημερήσια, εβδομαδιαία, μηνιαία ή και ετήσια βάση, αλλά συνηθέστερα ο χρονικός υπολογισμός για τον προσδιορισμό μιας σχέσης εργασίας ως μερικής απασχόλησης γίνεται, σε ημερήσια ή εβδομαδιαία βάση και νοείται η απασχόληση κάτω των 30 ωρών την εβδομάδα.

Η πρακτική αυτής της μορφής εργασίας στην Ελλάδα δεν έχει τα ίδια αποτελέσματα όπως αυτά έχουν καταγραφεί στις άλλες χώρες της Ε.Ε. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ για τα έτη 1991,1992,1993 οι εργαζόμενοι σε καθεστώς μερικής απασχόλησης αυξήθηκαν από 193.599 το 1991 σε 176.195 το 1992 για να μειωθούν στη συνέχεια το 1993 σε 162.309 άτομα. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ένα ποσοστό 4,5% του εργατικού δυναμικού δηλώνει ότι βρίσκεται σε καθεστώς μερικής απασχόλησης.

Σε ότι αφορά την κατανομή των φύλων στη μερική απασχόληση¹⁶ σύμφωνα με την ετήσια έκδοση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο των μερικώς απασχολούμενων το 1990 ήταν 65%. Την περίοδο 1983-1990 εμφανίζει αρνητική εξέλιξη η μερική απασχόληση με -10,7% έναντι 10% της πλήρους. Ο γεωργικός τομέας προηγείται με 12,5% και ακολουθούν οι υπηρεσίες με 4,7% και η βιομηχανία με 2,5%. Ο μεγαλύτερος ρυθμός αύξησης της μερικής απασχόλησης σε σχέση με αυτόν της πλήρους σημαίνει ότι οι θέσεις μερικής απασχόλησης υποκαθιστούν τις θέσεις πλήρους απασχόλησης. Πάρα την αύξηση που παρουσιάζει η μερική απασχόληση η ανεργία συνεχίζει να αυξάνεται που σημαίνει ότι αυτή η μορφή ευελιξίας δε συμβάλει στη μείωση της ανεργίας. Το πιο σημαντικό στοιχείο όμως είναι πως η επέκταση της μερικής απασχόλησης σημαίνει και περιορισμένο επίπεδο εισοδήματος που σε πάρα πολλές περιπτώσεις αγγίζει αν δεν έχει ξεπεράσει το όριο της φτώχειας.

¹⁵ Σύμφωνα με τον ορισμό του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, «μερική απασχόληση θεωρείται κάθε επαγγελματική δραστηριότητα που παρέχεται σε τακτική και οικειοθελή βάση για ορισμένο αριθμό ωρών ανά ημέρα ή ανά εβδομάδα, αριθμός που είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον κανονικά εργάσιμο χρόνο». Βλ. Τζεκίνη Χ., Κουτρούκης Θ. (Απρίλιος 1994), Η Μερική Απασχόληση στην Ελλάδα, Οικονομικά Χρονικά. Επίσης Κατσανέβας Θ., Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις, Αθήνα 1997, σελ. 228

¹⁶ Περιοδικό Ενήμερωση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Τεύχος 12, Μάρτιος 1996.

6.2.3 Αυτοαπασχόληση

Η αυτοαπασχόληση θεωρείται σαν μια μορφή άτυπης απασχόλησης και είναι χαρακτηριστικό των αναπτυσσόμενων οικονομιών. Γενικότερα, η αυτοαπασχόληση αφορά τα άτομα αυτά τα όποια έχουν αποφασίσει να ξεκινήσουν και να εργαστούν σε μια δική τους επιχείρηση. Η αυτοαπασχόληση στην Ελλάδα έχει υψηλά ποσοστά και επικεντρώνεται κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών και ιδιαίτερος στον τομέα του τουρισμού.

6.2.4 Προσωρινή Απασχόληση

Η προσωρινή απασχόληση είναι μια σχέση εργασίας όπου ο υπάλληλος απασχολείται σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ανάλογα με τις ανάγκες της επιχείρησης, συνήθως για λόγους κάλυψης θέσεων σε περιόδους αυξημένου φόρτου εργασίας, αδειών (μητρότητας, ασθένειας, κτλ) ή για συγκεκριμένο project που έχει αναλάβει η εταιρία.

Η προσωρινή απασχόληση αποτελεί μια σκληρή πραγματικότητα, για τη χώρα αφού ακολουθεί μια συνεχή ανοδική τάση και ήδη στην διάρκεια των τελευταίων ετών το ποσοστό της προσωρινής εργασίας στο σύνολο της απασχόλησης έχει ανέλθει από το 10,5% το πρώτο τρίμηνο του 2007 σε περίπου 12,5% στο τελευταίο τρίμηνο του 2009.

Σε προσωρινή εργασία απασχολούνταν, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2009, 355.000 άτομα επί συνόλου 4,53 εκατομμυρίων εργαζομένων. Η πλειοψηφία απάντησε ότι κατέχει μια θέση προσωρινής εργασίας επειδή δεν μπόρεσε να βρει μια μόνιμη εργασία. Στην μεγάλη τους πλειοψηφία οι προσωρινώς απασχολούμενοι είχαν την προσωρινή εργασία ως μοναδική τους εργασία (330.000 επί συνόλου 354.000).

Η μέση ηλικία των προσωρινά απασχολούμενων ήταν τα 34 έτη, έναντι των 40 ετών για τους απασχολούμενους σε θέση μόνιμης εργασίας. Το 1/7 των προσωρινά απασχολούμενων πραγματοποιούσε βάρδιες, το 1/2 εργαζόταν συνήθως ή μερικές φορές το απόγευμα, το 1/7 εργαζόταν την νύχτα, τα 4/7 εργαζόταν συνήθως ή μερικές φορές το Σάββατο και τα 2/7 την Κυριακή. Οι αναλογίες αυτές είναι εξαιρετικά υψηλές, συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες αναλογίες των απασχολούμενων σε μόνιμη εργασία και αποτελούν ως εκ τούτου, ισχυρή ένδειξη ότι οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου χρησιμοποιούνται κυρίως για την απασχόληση σε ευέλικτη και άτυπη εργασία. Το 65,3% των συμβάσεων έχουν διάρκεια μικρότερη του έτους και το 82,7% διάρκεια μικρότερη των δύο ετών. Μόνον 13% των συμβάσεων είχαν διάρκεια μεγαλύτερη των τριών ετών.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά της επισφαλούς, ευέλικτης και άτυπης εργασίας των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου συμπληρώνονται, με ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό, που είναι η χαμηλά αμειβόμενη εργασία. Οι δύο στους τρεις εργαζομένους με σύμβαση προσωρινής απασχόλησης είχαν καθαρές μηνιαίες αποδοχές μικρότερες των 900 ευρώ.

6.3 Ιδιαιτερότητες της Απασχόλησης

Στη χώρα μας τελευταία έχουμε παρατηρήσει να παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες η απασχόληση. Έτσι συναντούμε την εμφάνιση δυο φαινομένων αυτό της Ετεροαπασχόλησης και της Πολυαπασχόλησης.

6.3.1 Ετεροαπασχόληση

Η Ετεροαπασχόληση είναι μία μορφή εργασίας που αφορά κυρίως στους νέους και αναφέρεται σε άτομα τα οποία, ενώ απέκτησαν μια ειδικευση, απασχολούνται σε διαφορετικό κλάδο. Το φαινόμενο αυτό, έχει αρχίσει να παρατηρείται έντονα τα τελευταία χρόνια στην αγορά εργασίας, και αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει μεγάλη ανισορροπία ανάμεσα στη ζήτηση και την πρόσφορα των ειδικοτήτων. Έτσι, ενώ παρατηρούμε σε κάποια επαγγέλματα και ειδικότητες να υπάρχει υπερπροσφορά εργασίας που δεν καλύπτεται από τη ζήτηση, να συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο σε κάποιες άλλες περιπτώσεις.

6.3.2 Πολυαπασχόληση

Η Πολυαπασχόληση είναι το φαινόμενο στην αγορά εργασίας, κατά το οποίο ο εργαζόμενος απασχολείται ταυτόχρονα και σε δεύτερη ή και περισσότερες εργασίες, εκτός του κυρίου επαγγέλματος που ασκεί. Συγκριτικά με άλλες χώρες, φαίνεται πως είναι αρκετά υψηλό το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που απασχολείται ταυτόχρονα σε περισσότερες από μια εργασίες και φθάνει να κυμαίνεται μεταξύ 15% και 20% του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού. Θα μπορούσαμε να πούμε πως σε ποσοστό 56,2% του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού, ως δεύτερη απασχόληση δραστηριοποιείται στον τομέα της γεωργίας και ποσοστό 15,3% απασχολείται στο χώρο γενικά του τουρισμού. Τα άτομα που συνήθως, αναζητούν μια δεύτερη εργασία είναι οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες και ο αριθμός τους είναι διπλάσιος, ενώ η μέση ηλικία των ατόμων αυτών είναι συνήθως τα 39 έτη. Έχει παρατηρηθεί ακόμα, πως το να απασχολείται κανείς και σε μια δεύτερη εργασία είναι ευρέως διαδομένη συνήθεια και βρίσκει μεγάλη ανταπόκριση από τους εργαζομένους που απασχολούνται κατά κύριο λόγο, στο δημόσιο τομέα. Το παράδοξο αυτό γεγονός αποδίδεται αφενός στην ιδιομορφία που χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία, παρουσιάζοντας μεγάλες εποχιακές διακυμάνσεις εξαιτίας της υψηλής συμμετοχής τομέων της εργασίας που έχουν έντονο το εποχιακό στοιχείο (όπως ο τουρισμός, ο τομέας της οικοδομικής δραστηριότητας και η γεωργία) και αφετέρου στη μεγάλη έκταση που έχει πάρει το φαινόμενο της παραοικονομίας.

6.3.3 Παραοικονομία

Ως Παραοικονομία, ορίζουμε το μη καταγεγραμμένο προϊόν από τους εθνικούς λογαριασμούς. Σημαντικός και εδώ, είναι ο αριθμός των ατόμων που απασχολείται στις δραστηριότητες της παραοικονομίας ενώ, δεν εμφανίζεται στις επίσημες στατιστικές, γιατί δεν είναι εύκολο να γίνει η αποτίμησή της. Σύμφωνα με εκτιμήσεις που έχει κάνει το Ινστιτούτο Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε. η Ελλάδα ανήκει στις χώρες, όπου η αύξηση της ανεργίας και η στασιμότητα στην απασχόληση συνοδεύονται από εκτεταμένη απορρύθμιση των κανόνων της αγοράς εργασίας και επίσης, κάνει αναφορά για ανάπτυξη της παραοικονομίας.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΚΕΠΕ, το ποσοστό της παραοικονομίας ανέρχεται στο 27,6% για το 1982 και στο 34,6% για το 1988¹⁷. Διαπιστώνεται δηλαδή, ότι η παραοικονομία αντί να μειώνεται, αντιθέτως διογκώνεται τα τελευταία χρόνια. Η διαπίστωση αυτή έχει και τις ανάλογες επιπτώσεις στη διάρθρωση και την εξέλιξη της απασχόλησης. Όπως μπορούμε

¹⁷Κανελλόπουλος Κ., Κουσουλάκος Ι., Ράπανος Β., Κώτσης Κ., Μακροπούλου Α., (1995) Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή: Μετρήσεις και Οικονομικές Επιπτώσεις, Αθήνα: Κ.Ε.Π.Ε., σελ. 62. Επίσης Παυλόπουλος Π., (1987), Η παραοικονομία στην Ελλάδα, Αθήνα: Ι.Ο.Β.Ε. Επίσης Κούτρης Α. (1992), Παραοικονομία, Αθήνα: Εκδόσεις Κρητική. Επίσης Σκούντζος Θ. (1986), Πίνακες Εισροών- Εκροών της Ελληνικής Οικονομίας, Αθήνα: Κ.Ε.Π.Ε. Επίσης Νικολάου Σ. (24 Αυγούστου 1995), Η Παραοικονομία Διατρέχει Ολόκληρη την Κοινωνία, Οικονομικός Ταχυδρόμος. Επίσης Δρεττάκης Μ. (24 Αυγούστου 1995), Έξι Τρισεκατομμύρια η Παραοικονομία το 1994. Το Βήμα, 3 Ιουνίου 1995. Επίσης Κατσανέβας Θ., Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις, Αθήνα 1997, σελ. 225

να παρατηρήσουμε από τα στοιχεία του πίνακα, ο μεγαλύτερος όγκος της παραοικονομίας βρίσκεται συγκεντρωμένος στον τομέα της μεταποίησης με ποσοστό 85,9%, στη συνέχεια ακολουθούν η Υγεία-Εκπαίδευση-Αναψυχή με ποσοστό 84,7%, οι Μεταφορές-Επικοινωνίες με ποσοστό 43,8%, το Εμπόριο με ποσοστό 43,5% και τέλος οι Κατοικίες με ποσοστό 39,9%. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μπορούμε να πούμε ότι στις μικρές επιχειρήσεις (μεταποίηση), η παραοικονομία αν και από τις στατιστικές του εργατικού δυναμικού παρουσιάζεται ότι φθίνει, αντιθέτως στην πραγματικότητα αυξάνεται, ανάλογα με την έκταση της παράνομης ή μη καταγεγραμμένης απασχόλησης, που αφορά είτε σε ανασφάλιστους εργάτες, είτε σε εργαζόμενους που δουλεύουν φασόν.

Εκτίμηση Παραοικονομίας κατά Κλάδο 1982 & 1988						
ΤΟΜΕΑΣ	Ακαθάριστο Εγχώριο	Παραοικονομία	Ποσοστό Παραοικον.	Ακαθάριστο Εγχώριο	Παραοικονομία	Ποσοστό Παραοικον.
Γεωργία	424.415	21.432	5,1	1.085.499	111.617	10,3
Ορυχεία	44.841	0	0	108.258	0	0
Μεταποίηση	422.602	329.698	78,0	1.148.653	979.072	85,9
Κατασκευές	151.669	9.098	6,0	445.226	30.723	6,9
Υδρευση-Ηλεκτρισμός	53.625	11.034	20,6	174.358	37.240	21,3
Μεταφορές-Επικοινωνία	188.327	59.141	31,4	524.772	229.743	43,8
Εμπόριο	295.000	97.536	33,1	853.121	371.023	43,5
Τράπεζες-Ασφάλειες	55.255	947	1,7	170.915	4.446	2,6
Κατοικίες	136.074	46.905	34,3	396.606	158.353	39,9
Υγεία-Εκπαίδευση-	126.756	53.363	42,1	419.817	355.572	84,7
Δημόσια Διοίκηση	247.646	0	0	755.310	0	0
Διάφορες Υπηρεσίες	163.848	8.339	5,1	537.030	15.504	2,9
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	2.310.688	637.493	27,6	6.619.583	2.293.293	34,6

Πηγή: Κ.Ε.Π.Ε ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ (Μετρήσεις και Οικονομικές Επιπτώσεις) Αθήνα 1995

6.4 Η Διάρθρωση της Απασχόλησης

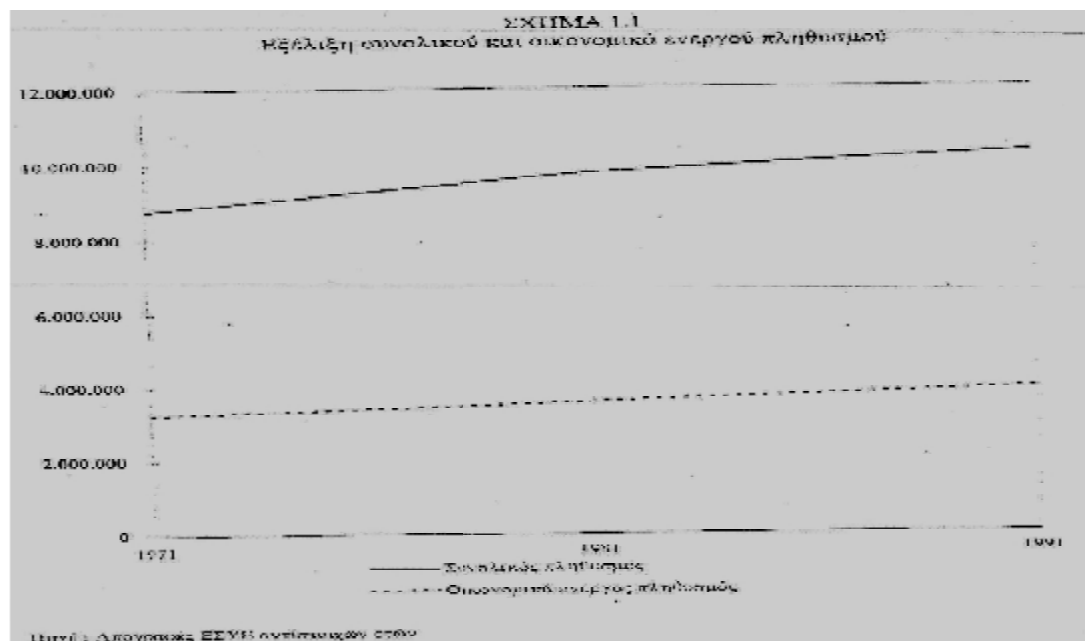
Το εργατικό δυναμικό της χώρας με την τελευταία απογραφή του 1991, ανέρχεται σε 3.886.157 άτομα, σε σύνολο πληθυσμού 10.259.900. Σύμφωνα πάντα με τις επίσημες απογραφές που γίνονται κάθε δέκα χρόνια, το εργατικό δυναμικό ανερχόταν το 1971 σε 3.234.996 άτομα, έναντι πληθυσμού 8.768.371 και το 1981 σε 3.543.797 άτομα, έναντι 9.739.589 αντίστοιχα.

Εξέλιξη Πραγματικού και Οικονομικά Ενεργού Πληθυσμού 1971-1991					
ΕΤΟΣ ΑΠΟΓΡ.	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	Διαφορά %	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	Διαφορά %	ΠΟΣΟΣΤ.ΟΙΚΟΝΟΜ. ΕΝΕΡΓ. στο ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.
1971	3.234.996		3.234.966		36,9
1981	9.739.589	11,1	3.543.797	9,5	36,4

1991	10.259.900	5,3	3.886.157	9,7	37,9
------	------------	-----	-----------	-----	------

Πηγή: Απογραφές Ε.Σ.Υ.Ε. αντίστοιχων ετών

Όπως μπορούμε να δούμε και από το διάγραμμα που ακολουθεί μεταξύ 1971 και 1991, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός παρουσιάζει χαμηλότερο ρυθμό αύξησης, από ότι το σύνολο του πληθυσμού, αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στο σύνολο του πληθυσμού, κατά την ίδια περίοδο.

Η πιο πάνω διαπίστωση εξηγείται από τη γήρανση του πληθυσμού της χώρας, από τη μετανάστευση των ατόμων σε παραγωγική ηλικία περί τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και από την επιστροφή μετά το 1974 ηλικιωμένων παλιννοστούντων, κυρίως από τη Δυτική Γερμανία.

Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας και η διαχρονική μετεξέλιξή της συνοδεύεται και από ανάλογες μεταβολές στη διάρθρωση του οικονομικά, ενεργού πληθυσμού. Ο αγροτικός πληθυσμός διαχρονικά μειώνεται και αυξάνεται ο αστικός και ενώ παρατηρούμε ταυτόχρονη μείωση στους αγρότες και τους αυτοαπασχολούμενους βλέπουμε να αυξάνονται οι μισθωτοί. Το 1981 το ποσοστό του πρωτογενούς τομέα πέφτει στο 27,4% και το 1991 στο 17,3%. Η συμμετοχή του δευτερογενούς τομέα στο σύνολο του εργατικού δυναμικού το 1974, από 26,5% με 856.716 άτομα, αυξάνει στο 29,3% το 1981 με 1.039.094 άτομα και μειώνεται στο 22,5% το 1991 με 873.927 άτομα. Η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στο σύνολο του εργατικού δυναμικού από 31% το 1974 με 1.001.324 άτομα, παρουσιάζει μια αύξηση και φτάνει στο 40,9% το 1981 με 1.448.069 άτομα, ενώ συνεχίζει με αυξητική τάση και το 1991 έχει ένα ποσοστό 48,3% που αντιστοιχεί σε 1.876.115 άτομα.

6.5 Μεταβολές της Απασχόλησης.

Το κύριο βάρος της ανεργίας επωμίζεται η μισθωτή εργασία. Για πρώτη φορά μετά το 1991 μειώνεται η μισθωτή απασχόληση, μείωση που υπερβαίνει ακόμα και αυτή της συνολικής απασχόλησης (52.280 μισθωτοί). Η μείωση αυτή (μισθωτής απασχόλησης), οφείλεται

κατά κανόνα στην μείωση των μόνιμα απασχολούμενων καθώς ο αριθμός των προσωρινά απασχολούμενων αυξήθηκε.

Η μόνιμη απασχόληση μειώνεται για πρώτη φορά από το 1988, ενώ η προσωρινή απασχόληση αυξήθηκε και ενώ η μόνιμη απασχόληση μειώνεται στους άνδρες, αυξάνεται κατά 2.165 άτομα στις γυναίκες. Η αύξηση της προσωρινής απασχόλησης οφείλεται στην αύξηση των ανδρών (57% έναντι 43% των γυναικών).

Συνολικά, στους νέους μέχρι 29 ετών καθώς και στις νέες γυναίκες η απασχόληση μειώνεται σε όλες τις κατηγορίες, με εξαίρεση αυτή των αυτοαπασχολούμενων, ενώ στους νέους άνδρες μειώνεται η απασχόληση σε όλες τις κατηγορίες. Οι μεταβολές των νέων μισθωτών είναι παρόμοιες με τις μεταβολές της συνολικής μισθωτής απασχόλησης, (αύξηση της προσωρινής απασχόλησης και μείωση της μόνιμης εργασίας) με 2.880 και 35.765 άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα. Το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης των νέων το 2009 αυξήθηκε 1,5 μονάδα έναντι του 2008 και ανήλθε στο 22,6% από 21,1%.

Ο αριθμός των μερικώς απασχολούμενων ανέρχεται σε 272.440 άνδρες και γυναίκες. Το ποσοστό ανήλθε στο 6,0% έναντι 5,5% και η αύξηση αυτή αναλογεί σε 22.380 άτομα η οποία σε συνδυασμό με την μείωση που επήλθε στην συνολική απασχόληση είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των πλήρως απασχολούμενων (72.590 άνδρες και γυναίκες). Οι νέοι μερικώς απασχολούμενοι ανέρχονται σε 80.820 άτομα άνδρες και γυναίκες. Η αύξηση αυτή αναλογεί σε 13.325 άτομα η οποία σε συνδυασμό με την μείωση που επήλθε στην συνολική απασχόληση των νέων είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των νέων με πλήρη απασχόληση

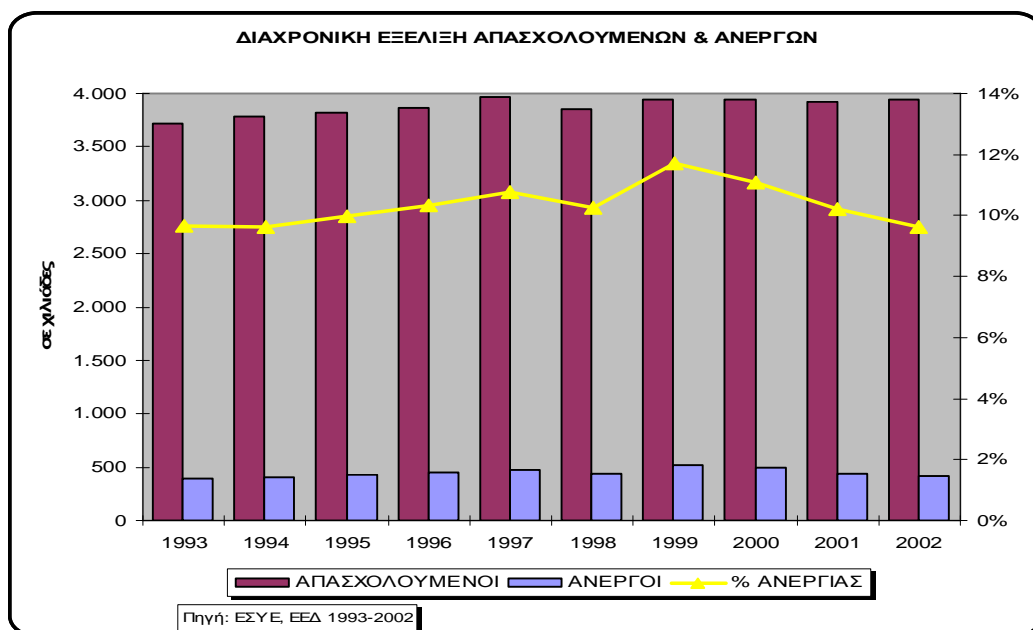
6.6 Σχέση Απασχόλησης και Ανεργίας (2000-2009)

Το 2009, σύμφωνα με στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (Β' τριμήνου), οι άνεργοι ανέρχονταν σε 442.000 άτομα. Το εργατικό δυναμικό των 5,1 εκατομμυρίων ατόμων αντιστοιχούσε στο 65,8% του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών) ενώ η απασχόληση ανερχόταν σε 4,53 εκατομμύρια άτομα και αντιστοιχούσε στο 59,6% του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας. Περίπου το 1/3 του παραγωγικού πληθυσμού δεν είναι ενταγμένο στην αγορά εργασίας, δύο από τους τρεις άνεργους είναι γυναίκες, και τα υψηλότερα ποσοστά μη συμμετοχής στην αγορά εργασίας παρατηρούνται στις ηλικίες 15-19 ετών και 55-64 ετών.

Μετά από τη συνεχή πτώση εννέα συναπτόν ετών (2000-2009) από το 12% περίπου στο 7,6%, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε δραματικά το 2009 από το 7,6% στο 9,4%. Η μείωση της ανεργίας στη διάρκεια των ετών 2000-2008, ανήλθε συνολικά σε 3 εκατοστιαίες μονάδες και προήλθε κυρίως, από την μείωση του αριθμού των νέων ανέργων 15-29 ετών των μακροχρόνιων και των νεοεισερχόμενων ανέργων. Το 2009 κινήθηκε στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση, της αύξησης της ανεργίας των εν λόγω ομάδων. Η επιδείνωση του 2009 προήλθε από την μείωση της απασχόλησης και οφείλεται στο γεγονός ότι η μείωση της παραγωγής (-2,0%) συνοδεύτηκε από μια σχετικά μικρότερη μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας (-0,8%).

Η αύξηση της ανεργίας το 2009, δεν προερχόταν μόνο από την μείωση της απασχόλησης αλλά και από την αύξηση του εργατικού δυναμικού. Το διάστημα 2005-2008, οι αυξήσεις του εργατικού δυναμικού ήταν σημαντικά μειωμένες έναντι των αυξήσεων της απασχόλησης. Αυτό αποτελούσε σημαντική διαφορά έναντι της προηγούμενης περιόδου (1983-2004), όταν οι αυξήσεις της απασχόλησης συνοδεύονταν από σχεδόν ισόποσες αυξήσεις του εργατικού δυναμικού (όταν δηλαδή οι ευκαιρίες απασχόλησης λειτουργούσαν ως ισχυρό κίνητρο για

την είσοδο στην αγορά εργασίας σημαντικών εργασιακών εφεδρειών, κυρίως γυναικών). Το 2009, υποχώρησε η απασχόληση και έτσι όχι μόνον παραμένουν στην αγορά εργασίας όσοι ήδη είχαν εισέλθει σε αυτήν πριν, αλλά παρατηρείται και αύξηση της προσφοράς εργασίας ως αντίδραση στην αυξημένη αβεβαιότητα, είτε ως προς το εισόδημα είτε ως προς την ανεργία.

6.7 Απασχόληση και Ανεργία (2010)

Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την απασχόληση και την ανεργία και το 2010, συνηγορούν στην διαπίστωση ότι το μέλλον της απασχόλησης και της ανεργίας και στην χώρα μας παραμένει δυσοίωνο. Η σημαντική αύξηση των ανέργων, των οποίων ο αριθμός ανήλθε σε 594.000 άτομα και ένα ποσοστό ανεργίας, το οποίο αυξήθηκε κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2009, σε συνδυασμό με την αύξηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης τη συνεχιζόμενη μείωση της πλήρους και της μόνιμης απασχόλησης και την αύξηση των απολύσεων είναι φαινόμενα που παρατηρούμε στο χώρο της μισθωτής και όχι μόνο εργασίας που συνεχίστηκε και το 2010. Κατά τα δύο τελευταία χρόνια (2008-2010), η απασχόληση μειώθηκε σε αντίθεση με τους ανέργους οι οποίοι αυξήθηκαν. Οι άνεργοι μέχρι 29 ετών αυξήθηκαν κατά 24% ενώ η ποσοστιαία μεταβολή των ανέργων άνω των 30 ετών, ανήλθε στο 60% σε σχέση με τα αντίστοιχα μεγέθη του 2008. Το κύριο βάρος της κρίσης υφίστανται οι άνδρες των οποίων η απασχόληση μειώθηκε συνολικά κατά 98.100 απασχολούμενους, ενώ αυξήθηκαν οι άνεργοι άνδρες κατά 102.300 ανέργους (οι ποσοστιαίες μεταβολές είναι -3,6% και 63,3% αντίστοιχα).

Στην εν λόγω διετία η πλήρη απασχόληση μειώνεται κατά 108.000 απασχολούμενους σε αντίθεση με την μερική απασχόληση όπου αυξήθηκε. Η μείωση της πλήρους απασχόλησης αφορά αποκλειστικά τους άνδρες ενώ στην αύξηση της μερικής απασχόλησης συμμετέχουν εξ ίσου και τα δύο φύλα. Επιπλέον, και η μισθωτή εργασία μειώνεται κατά 90.800 μισθωτούς κυρίως άνδρες. Στη μόνιμη απασχόληση η μείωση ανέρχεται σε 115.200 μισθωτούς, ενώ αυξάνεται η προσωρινή απασχόληση κατά 24.400 προσωρινά απασχολούμενους.

6.8 Μείωση Απασχόλησης στη Βιομηχανία

Σύμφωνα με τα στοιχεία των απογραφών της βιομηχανίας¹⁸, η αύξηση των βιομηχανικών μονάδων ήταν διπλάσια την περίοδο 1978-1984 από ότι την περίοδο 1973-1978. Η αντίστοιχη όμως αύξηση της απασχόλησης την περίοδο 1978-1984 ήταν 2,5 φορές μικρότερη από εκείνη της περιόδου 1973-1978 (27.153 άτομα έναντι 67.456). Οι εξελίξεις αυτές των μεγεθών μας δείχνουν ότι το μέσο μέγεθος των μονάδων έχει μειωθεί την περίοδο 1978-1984, είτε γιατί μειώθηκε γενικά η απασχόληση ανά βιομηχανία, είτε γιατί έκλεισαν κάποια εργοστάσια με σχετικά υψηλή απασχόληση.

Μείωση του αριθμού ανά μέγεθος επιχειρήσεων παρατηρείται περισσότερο σε ορισμένους κλάδους την περίοδο 1973-1978 (ποτών, καπνού, ξυλείας, χημικών προϊόντων) ενώ την περίοδο 1978-1984 η μείωση ήταν ακόμη εντονότερη για ορισμένους κλάδους ανεξάρτητα από το μέγεθος των επιχειρήσεων (υφαντουργία, ξυλεία, επίπλων, μεταλλουργία). Επομένως είναι φανερό ότι την περίοδο 1973-1978 επηρεάστηκαν δυσμενώς διαφορετικοί κλάδοι και σε μικρότερο βαθμό απ'ότι την περίοδο 1978-1984 στην διάρκεια της οποίας οι επιδράσεις ήταν εντονότερες, με αποτέλεσμα η απασχόληση να μειώνεται ακόμα περισσότερο από ότι το κλείσιμο των μονάδων.

Μικρή μείωση σημειώθηκε στην απασχόληση στη Βιομηχανία και το 1995, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. Ενώ την ίδια στιγμή παρατηρείται για δεύτερη χρονιά ανάκαμψη της παραγωγής. Η αύξηση της παραγωγής στη βιομηχανία που απασχολεί πάνω από 10 άτομα, σύμφωνα με τις ετήσιες βιομηχανικές έρευνες της ΕΣΥΕ, συνοδεύτηκε από μείωση της απασχόλησης κατά 15% από το 1990 έως το 1994.

Τη διετία 1994-1995 σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ η παραγωγή στη βιομηχανία συνεχίζει την ανοδική της πορεία. Η απασχόληση το έτος 1994 συγκριτικά με το 1993 είχε μια αρνητική μεταβολή της τάξης του 3,0% ενώ το πρώτο 8μηνο του 1995 παρουσίασε μια μικρή μείωση -0,5% σε σχέση με το αντίστοιχο 8μηνο του 1994, ενώ η αντίστοιχη μείωση του 1994 σε σχέση με το 1993 ήταν -4,6%. Οι παραπάνω εξελίξεις επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι η αύξηση της παραγωγής στη βιομηχανία με προσωπικό άνω των 10 ατόμων οφείλεται μεταξύ άλλων στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και στην αντικατάσταση του ανθρωπίνου δυναμικού από μηχανολογικό εξοπλισμό ως μια λύση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Αριθμός απασχολούμενων μισθωτών στη Βιομηχανία – Βιοτεχνία με ετήσια απασχόληση άνω των 10 ατόμων 1993-1994-1995			
ΜΗΝΑΣ	1993	1994	1995
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	305039	290853	288071
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	306131	290437	288154
ΜΑΡΤΙΟΣ	306320	290483	289535
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	304430	290057	289750
ΜΑΙΟΣ	309923	297515	293566
ΙΟΥΝΙΟΣ	312675	303939	305466
ΙΟΥΛΙΟΣ	315130	311246	312617
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	320190	314975	315451
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	317858	308294	-
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	306647	303152	-
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	302898	300192	-
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	300275	294688	-
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	308951	299819	297826

Πηγή: ΕΣΥΕ. Επεξεργασία στοιχείων ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

¹⁸ Κατσανέβας Θ. (Αρ. 56), Η Εξέλιξη της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα (Από τη Δεκαετία του 1970 έως Σήμερα), Αθήνα: Κ.Ε.Π.Ε. 1996

6.9 Απασχόληση και Τομείς Οικονομικής Δραστηριότητας

Η απασχόληση στην Ελλάδα στο σύνολο των τομέων της ελληνικής οικονομίας, κατά την χρονική περίοδο 1981-1994 εξελίσσεται με αρκετά βραδείς ρυθμούς. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της Ε.Σ.Υ.Ε., για το χρονικό διάστημα 1981 απασχολούνταν 3.500.000 άτομα, ενώ το 1991 είχαμε μια μεταβολή της τάξης των 132.438 ατόμων, φθάνοντας στα 3.632.438 άτομα. Η μέση ετήσια αύξηση των νέων θέσεων εργασίας στην προαναφερθείσα χρονική περίοδο ήταν 10.153 θέσεις απασχόλησης. Αντίστοιχα, για την τριετία 1991-1994 οι απασχολούμενοι από 3.632.438 το 1991, έφτασαν τα 3.789.600 άτομα το 1994. Υπήρξε δηλαδή, μια μεταβολή κατά 157.162 άτομα η οποία κυμάνθηκε στο 10,43%. Η μέση ετήσια αύξηση σε νέες θέσεις εργασίας στην παραπάνω τριετία ήταν 52,38%. Οι προβλέψεις για τις προοπτικές της συνολικής απασχόλησης έως το 2000 αναφέρονται σε μια αύξηση συγκριτικά με το έτος 1994 κατά 163.000 άτομα.

Την περίοδο 1988-1992 ο βιομηχανικός τομέας παρουσιάζει μια ετήσια απώλεια 1.500 θέσεων εργασίας. Την ίδια περίοδο ο κλάδος της υφαντουργίας έχανε κάθε χρόνο 4.200 θέσεις εργασίας. Τα στοιχεία είναι από έρευνα που διεξήγαγε το Πανεπιστήμιο Αθηνών, και είναι ενδεικτικά των ανακατατάξεων που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια στην παραγωγική δραστηριότητα. Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα της έρευνας το 7% - 8% της συνολικής ανεργίας σημειώθηκε σε έξι φθίνουσες βιομηχανικά περιοχές , Πάτρα-Αιγιαλεία , Λαύριο , Βόρεια Εύβοια , Κοζάνη , Θήβα και Μαγνησία.

Ο πρωτογενής τομέας στη δεκαετία 1981-1991 παρουσιάζει μια συνεχή μείωση της απασχόλησης. Οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 276.902 άτομα ενώ στην τριετία 1991-1994 η μείωση ήταν της τάξης των 16.798 ατόμων. Παρ' όλα αυτά όμως δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι εξακολουθεί να απασχολείται σε αυτόν ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό εργαζομένων.

Στο δευτερογενή τομέα οι τάσεις έχουν επίσης αρνητική πορεία . Η μέση ετήσια μεταβολή στη δεκαετία του '80 ήταν -2.202,7 χαμένες θέσεις εργασίας. Ενώ, η απόλυτη μεταβολή κυμάνθηκε στις -22.027 χαμένες θέσεις εργασίας το 1991 συγκριτικά με το 1981. Από τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας του δευτερογενή τομέα, οι κατασκευές είχαν μια απώλεια της τάξης των 46.866 θέσεων εργασίας ενώ η μέση ετήσια μεταβολή κυμάνθηκε στις -4.686,6 χαμένες θέσεις εργασίας.

Για την τριετία 1991-1994 οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας που επίσης, είχαν απώλεια θέσεων εργασίας ήταν η μεταποίηση με -121.199 και τα ορυχεία με -3.771 (πίνακας 1). Η απώλεια θέσεων εργασίας στη συγκεκριμένη περίοδο για το σύνολο του δευτερογενή τομέα, ήταν της τάξης των -105.473 χαμένων θέσεων εργασίας (πίνακας 1). Αντιθέτως στον τριτογενή τομέα (υπηρεσίες, εμπόριο, επικοινωνίες) η απασχόληση αυξανόταν έντονα, ολόκληρη τη δεκαετία από το 1981 μέχρι το 1991 (402.367 άτομα), ενώ στην τριετία 1991-1994 τα άτομα ήταν 279.533.

Εξαιρέση αποτελεί ο κλάδος των μεταφορών όπου η απασχόληση μας δείχνει τάσεις μείωσης. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία στη δεκαετία του 1980 στον κλάδο των μεταφορών η μείωση το 1991 συγκριτικά με το 1981 ήταν της τάξης των 21.388 ατόμων.

Πίνακας 1

Νέες Θέσεις Εργασίας Περιόδου 1981-1991 ανά Τομέα & Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας			
ΤΟΜΕΙΣ- ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡ.ΔΡΑΣΤΗΡ.	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1981	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1991	ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ 1981-1991
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜ.	1.083.400	806.468	-276.932
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝ. ΤΟΜ.	1.022.700	1.000.673	-22.027
ΟΡΥΧΕΙΑ	19.100	19.317	217
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	680.700	698.999	18.299
ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ	30.300	36.623	6.323
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	292.600	254.734	-37.866
ΤΡΙΤΟΓ.ΤΟΜΕΑΣ			
ΕΜΠ.ΕΣΤΙΑΤ.ΞΕΝΟΔ.	1.422.900	1.825.267	402.367
ΜΕΤΑΦ.-ΕΠΙΚΟΙΝ.	528.600	660.365	131.765
ΤΡΑΠΕΖΕΣ-ΑΣΦΑΛ.	273.800	252.412	-21.388
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	116.700	192.378	76.038
	503.800	719.752	215.952
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3.500.000	3.632.438	132.438

Πηγή: ΕΣΥΕ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1981-1991 ΚΕΠΕ, Έκθεση Απασχόλησης

Πίνακας 2

Νέες Θέσεις Εργασίας Περιόδου 1991-1994 ανά Τομέα και Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας			
ΤΟΜΕΙΣ- ΚΛΑΔΟΙ ΠΑΡ.ΔΡΑΣΤΗΡ.	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1991	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ 1994	ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ 1991-1994
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜ.	806.498	789.700	-167,98
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝ. ΤΟΜ.	1.000.673	895.200	-105.473
ΟΡΥΧΕΙΑ	19.317	15.600	-3.717
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ	698.999	577.800	-121.199
ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ	36.623	40.600	3.977
ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	254.734	261.200	6.466
ΤΡΙΤΟΓ.ΤΟΜΕΑΣ	1.825,267	2.104.800	279.553
ΕΜΠ.ΕΣΤΙΑΤ.ΞΕΝΟΔ.	660.365	814.200	153.835
ΜΕΤΑΦ.-ΕΠΙΚΟΙΝ.	252.412	252.300	-112
ΤΡΑΠΕΖΕΣ-ΑΣΦΑΛ.	192.738	231.000	38.262
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	719.752	807.300	87.548
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3.632.438	3.789.600	157.162

Πηγή: ΕΣΥΕ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1981-1991 ΚΕΠΕ, Έκθεση Απασχόλησης

Η απασχόληση την περίοδο 1994-2002 αυξήθηκε κατά 264.401 άτομα, παρουσίασε δηλαδή μια αύξηση της τάξεως του 7,2%. Από τα στοιχεία, προκύπτει ότι την περίοδο 1994–2002 μειώθηκε η απασχόληση στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα και αυξήθηκε σημαντικά η απασχόληση στον τριτογενή τομέα. Η αύξηση αυτή προέρχεται κυρίως από ορισμένους κλάδους του τομέα των υπηρεσιών και κυρίως από τις κατασκευές σε αντίθεση με τη μακροχρόνια πτωτική τάση της γεωργίας. Ενώ βλέπουμε την αύξηση στον τριτογενή τομέα, παρατηρούμε πως τόσο στον πρωτογενή όσο και στο δευτερογενή τομέα, έχουμε μεγάλες μειώσεις και απώλειες θέσεων εργασίας και για τα δύο φύλα. Ακόμα αίσθηση κάνει το γεγονός πως το ποσοστό των απασχολούμενων γυναικών στον τριτογενή τομέα που ανέρχεται στο 48,1%, μας έδειξε μια πολύ μεγάλη μεταβολή του μεγέθους απ' ότι το ποσοστό των απασχολούμενων ανδρών που έφτασε το 18,5%.

Απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές της απασχόλησης κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας και φύλο 1992-2002	Απόλυτες Μεταβολές			Ποσοστιαίες Μεταβολές		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
	Πρωτογενής Τομέας	-182.842	-113.847	-68.995	-22,7	-24,3
Δευτερογενής Τομέας	-160.319	-105.410	-54.909	-21,3	-19,7	-25,2
Τριτογενής Τομέας	607.562	258.604	348.958	28,6	18,5	48,1
Σύνολο	264.401	39.347	225.054	7,2	1,6	17,6

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

6.10 Μεταβολές Απασχόλησης των Επαγγελματιών (2000-2009)

Οι εξελίξεις στη συνολική απασχόληση στο χρονικό διάστημα 2000-2009 θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως οριακά θετικές. Η απασχόληση αυξήθηκε 10,6% δημιουργώντας 434.038 νέες θέσεις εργασίας. Από το σύνολο των επαγγελματιών όπως βλέπουμε να καταγράφονται στην παρούσα έρευνα οκτώ εμφανίζουν αύξηση της απασχόλησης και δύο μείωση. Πιο συγκεκριμένα, τον υψηλότερο ρυθμό μεταβολής της απασχόλησης εμφανίζουν τα πρόσωπα μη δυνάμενα να καταταγούν, με 42,1%, που οδηγεί στη δημιουργία 17.286 νέων θέσεων εργασίας. Τον αμέσως επόμενο υψηλότερο ρυθμό εμφανίζουν δύο κατηγορίες επαγγελματιών που βρίσκονται σε αντίθετους πόλους: τα επαγγέλματα των τεχνολόγων, τεχνικών βοηθών και ασκούντων συναφή επαγγέλματα, με 41,5% που δημιούργησαν 113.733 νέες θέσεις εργασίας, και των ανειδίκευτων εργατών, χειρωνακτών και μικροεπαγγελματιών, με ρυθμό μεταβολής 41,5% και δημιουργία 96.982 θέσεων εργασίας. Ακολουθούν τα επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα, με αύξηση 39,0% και 187.394 θέσεις εργασίας, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, με αύξηση 25,3% και 134.299 θέσεις εργασίας, και τα ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με 66.245 θέσεις εργασίας.

Χαμηλότερους ρυθμούς αύξησης, εμφανίζουν οι χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων μηχανημάτων εξοπλισμού και συναρμολογητές, με 7,6%, οι υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα, με 7,0%. Στον αντίποδα βρίσκονται οι ειδικευμένοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι, με σημαντική μείωση -28,5%, που οδηγεί σε απώλεια 199.438 θέσεων εργασίας, ενώ χαμηλή είναι και η μείωση των ειδικευμένων τεχνιτών και των ασκούντων συναφή τεχνικά επαγγέλματα, με -5,9%, και απώλεια 38.596 θέσεων εργασίας.

Μεταβολές της Απασχόλησης στα Επαγγέλματα της Ελληνικής Οικονομίας 2000-2009				
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	2000	2009	Απόλυτη Μεταβολή	Ποσοστιαία Μεταβολή
Ανωτ. Διοικητ.& Διευθυντ. Στελεγ.Δημ.& Ιδιωτ. Τομέα	407.914	474159	66.245	16,2%
Επιστημονικά. – Καλλιτεχνικά & Συναφή Επαγγέλματα	480.771	668.165	187.394	39,0%
Τεχνολόγοι, Τεχνικοί Βοηθ. & Συναφή Επαγγέλματα.	273.789	387.522	113.733	41,5%
Υπάλληλοι Γραφείου & Συναφή Επαγγέλματα	459.846	492.225	32.379	7,0%
Απασχολούμ.στην Παροχ. Υπηρ. & Πωλητές Κατ/των &	530.175	664.474	134.299	25,3%
Ειδικευμένοι Γεωργοί-Κτηνοτρόφοι-Δασοκόμοι-Αλιείς	699.291	499.853	-199.438	-28,5%
Ειδικευμένοι Τεχνίτες & Συναφή Επαγγέλματα	656.499	617.903	-38.596	-5,9%
Χειριστές Σταθερών Βιομηχ. Εγκαταστ. Μηχανημάτων	314.621	338735	23.754	7,6%
Ανειδ. Εργάτες, Χειρωνακτες, & Μικροεπαγγελματίες	233.910	330.892	96.982	41,5%
Πρόσωπα Μη Δυνάμενα να καταταγούν	41.059	58.345	17.286	42,1%
ΣΥΝΟΛΟ	4.097.875	4.531.913	434.038	10,6%

Πηγή: Ι.Ν.Ε Γ.Σ.Ε.Ε

Η κατηγορία των τεχνολόγων και τεχνικών βοηθών, περιλαμβάνει όσους ασκούν επαγγέλματα που απαιτούν τεχνικές γνώσεις και εμπειρία σε όλους σχεδόν τους τομείς των επιστημών, η απασχόλησή τους αυξάνει 41,5%, γεγονός που κατά κύριο λόγο οφείλεται στην εκμηχάνιση και την αυτοματοποίηση πολλών εργασιών των επιστημονικών επαγγελματιών, η οποία δημιούργησε την ανάγκη για ειδικευμένο βοηθητικό προσωπικό και χειριστές

μηχανημάτων. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, πέρα από την επίδρασή τους στην εργασιακή διαδικασία, αναμένεται να οδηγήσουν και στη δημιουργία νέων επιστημονικών ειδικοτήτων, ενισχύοντας έτσι τη ζήτηση ακόμα περισσότερο για τεχνολόγους και τεχνικό βοηθητικό προσωπικό.

Η κατηγορία των ανειδίκευτων εργατών και χειρωνάκτων, η οποία περιλαμβάνει ένα μεγάλο φάσμα επαγγελματικών κατηγοριών με έντονες διαφοροποιήσεις τόσο στις συνθήκες άσκησης των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων όσο και ως προς τους ρυθμούς μεταβολής της απασχόλησής τους, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Γιατί η επαγγελματική κατηγορία των ανειδίκευτων εργατών και χειρωνάκτων παρουσιάζει τη δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση, που αναλογεί σε πάνω από το ένα πέμπτο της συνολικής αύξησης της απασχόλησης.

Στην κατηγορία των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών και των πωλητών σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, παρουσιάζουν τον αμέσως υψηλότερο ρυθμό (25,3%) μετά τα επιστημονικά επαγγέλματα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εξελίξεις στους χειριστές σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων εξοπλισμού και συναρμολογητές (μονταδόροι), καθώς, αν και παρουσιάζουν αύξηση (7,6%), χαμηλότερη του μέσου όρου στο σύνολο των επαγγελμάτων, οι επιμέρους κατηγορίες εμφανίζουν μια ποικιλία μεταβολών. Οι απασχολούμενοι σε αυτή την επαγγελματική κατηγορία είναι κατά κανόνα απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας και Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και σε ένα μικρότερο ποσοστό απόφοιτοι επαγγελματικών ή άλλων σχολών όπου εργάζονται συνήθως υπό την καθοδήγηση και επίβλεψη των εργοδηγών, που έχουν μακρόχρονη προϋπηρεσία και επομένως πρακτική εμπειρία και ικανότητες.

Οι εξελίξεις σε όλους τους οικονομικούς τομείς έχουν συμβάλει στην αύξηση των επαγγελμάτων που σχετίζονται με την οργάνωση των γραφείων όπου σε συνδυασμό με την αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων, την αναδιοργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογικές εφαρμογές αναμένεται να συνεχίσουν να παίζουν ρόλο στην παραγωγική διαδικασία και να συμβάλλουν στην αύξηση της απασχόλησης. Αν και τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν τον έλεγχο του βαθμού εισόδου των νέων τεχνολογιών στα επαγγέλματα γραφείου, οι τάσεις δείχνουν τα επαγγέλματα γραφείου να εμφανίζουν αύξηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ & ΑΝΕΡΓΙΑ

7.1 Η Ανεργία στις Περιφέρειες

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την περίοδο 2001-2010, η ανεργία στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία έφτασε στο υψηλότερο σημείο της με ποσοστό 11,8%. Μόνο την περίοδο 2008-2010 παρατηρούμε ότι η ανεργία αυξήθηκε από το 7,6% που ήταν το 2008 στο 11,8 το 2010 σημειώνοντας μια αύξηση 55,3%. Έτσι βλέπουμε να σημειώνεται μια αύξηση πάνω από το ήμισυ μόνο κατά τα δυο τελευταία χρόνια.

Την ίδια περίοδο, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας βλέπουμε να παρουσιάζεται στην πλειοψηφία των περιφερειών, όπως των Ιονίων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου, Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Κρήτης, Αττικής και Πελοποννήσου. Την υψηλότερη ανεργία όμως κατέχει η περιφέρεια Ιονίων Νήσων με ποσοστό 16,5% και ακολουθούν οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου και Δυτικής Μακεδονίας με 15,5% και 14,9%, αντίστοιχα. Οι περιφέρειες που παρουσιάζουν τη χαμηλότερη ανεργία, σημειώνοντας μονοψήφια νούμερα είναι του Βορείου Αιγαίου με 8,1% και της Πελοποννήσου με 9,4%. Σύμφωνα όμως με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, βλέπουμε ότι οι εγγεγραμμένοι άνεργοι που αναζητούν εργασία στο σύνολο της χώρας το 53,8% οι μισοί σχεδόν άνεργοι βρίσκονται στην περιφέρεια Αττικής (32,9%) και Κεντρικής Μακεδονίας (20,9%). Τον Φεβρουάριο σημειώνονται οι περισσότεροι άνεργοι, ενώ τον Ιούνιο οι λιγότεροι, σημειώνοντας μια πτώση σε αυτό το διάστημα κατά 8,6%, σε πανελλαδικό επίπεδο.

Οι μακροχρόνιοι άνεργοι¹⁹, που παραμένουν χωρίς εργασία από 12 μήνες και πάνω φτάνουν το 31,4% στο σύνολο, με το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων ανά περιφέρεια να το κατέχει η Δυτική Ελλάδα με 39,8% και ακολουθούν οι περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας με 37,6% και Θεσσαλίας με 37%. Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά μακροχρόνιων ανέργων εμφανίζονται στις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου με 13,9%, Ιονίων Νήσων με 14,3% και Κρήτης με 22,8%.

7.2 Περιφέρειες & Κοινωνικά Χαρακτηριστικά των Ανέργων

Σχετικά με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των ανέργων, παρατηρούμε ότι στο σύνολο της χώρας, το 55% των ανέργων είναι γυναίκες και το 45% άνδρες, με το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες να εμφανίζεται στην περιφέρεια Πελοποννήσου. Διακρίνοντας τους άνεργους ανά ηλικιακή ομάδα, παρατηρούμε ότι το 37% των ανέργων είναι ηλικίας έως 29 ετών, το 40% είναι από 30-44 ετών και το 23% είναι ηλικίας από 45 ετών και άνω. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας έως την ηλικία των 29 ετών εντοπίζονται στις περιφέρειες Ηπείρου και Βορείου Αιγαίου. Την περίοδο 2008-2010, σημειώθηκε αύξηση των ανέργων 17% στις ηλικίες έως 29 ετών και 30% στα άτομα ηλικίας από 30 έως 44. Στις περιφέρειες Βορείου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων και Κρήτης βλέπουμε να παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά στους άνεργους ηλικίας έως 29 ετών.

¹⁹ Περιοδικό Ενημέρωση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Τεύχος 139, Οκτώβριος 2007

Συγκρίνοντας τις περιόδους βλέπουμε να υπάρχει μια αύξηση των ανέργων σε όλες τις κατηγορίες μορφωτικού επιπέδου, με τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να σημειώνουν άνοδο 25% σε πανελλαδικό επίπεδο τα μεγαλύτερα ποσοστά ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζονται στις περιφέρειες Αττικής και Θεσσαλίας. Σχετικά με τον τομέα απασχόλησης των εργαζομένων δύο τρίτα των απασχολούμενων εργάζονται στον τριτογενή τομέα, ακολουθούν οι απασχολούμενοι στον δευτερογενή τομέα και με μικρότερο ποσοστό στο πρωτογενή τομέα. Στον τριτογενή τομέα, η περιφέρεια με το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης είναι η Αττική, στον δευτερογενή τομέα προηγείται η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, ενώ στον πρωτογενή τομέα την πρώτη θέση ως ποσοστό απασχόλησης κατέχει η περιφέρεια Πελοποννήσου.

Σε σχέση με την τελευταία δεκαετία, εμφανίζεται μια πτώση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα σε πανελλαδικό επίπεδο κατά 19%, με τις μεγαλύτερες πτώσεις να παρουσιάζονται στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Κρήτης. Ενώ μικρότερη μείωση φαίνεται να σημειώνεται στην απασχόληση του δευτερογενή τομέα, με τη μεγαλύτερη πτώση να εμφανίζει η περιφέρεια Κεντρικής, Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, ενώ αντιθέτως σημαντικές αυξήσεις παρουσίασαν οι περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Η απασχόληση στον τριτογενή τομέα, σημείωσε αύξηση, με τη μεγαλύτερη άνοδο, κατά την τελευταία δεκαετία να παρουσιάζουν οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και Δυτικής Ελλάδος

7.3 Φθίνουσες Βιομηχανικές Περιοχές

Σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Αθηνών, διαπιστώθηκε η εμφάνιση κλάδων οικονομικής δραστηριότητας που φθίνουν και άλλων που εξελίσσονται. Αυτό το γεγονός παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, και όπως είναι φυσικό επηρεάζει τόσο την παραγωγή, όσο και την απασχόληση στη χώρα μας και κατά επέκταση τις θέσεις εργασίας. Όταν μάλιστα οι δραστηριότητες που πλήττονται είναι συγκεντρωμένες σε μια γεωγραφική περιοχή, τότε παρουσιάζεται το φαινόμενο των φθινουσών βιομηχανικών περιοχών. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα συχνό στη χώρα μας και προκαλεί οξύτατα οικονομικά, κοινωνικά και τοπικά προβλήματα.

Διαπιστώνεται επίσης μια στασιμότητα όσον αφορά στον εκσυγχρονισμό της παραγωγής στη χώρα μας που έχει ως συνέπεια να οδηγεί πολλούς κλάδους σε κρίση και έτσι οι εργαζόμενοι να βρίσκονται στο δρόμο της εξόδου από την εργασία. Έτσι αποτέλεσμα αυτού του φαινομένου ήταν να χαθούν πολλές θέσεις εργασίας λόγω του κλεισίματος των εργοστασιακών μονάδων, της πτώσης της οικοδομικής δραστηριότητας και του κατασκευαστικού τομέα, που είχε αναπτυχθεί έντονα σε αυτές τις περιοχές. Από τα στοιχεία προκύπτει, ότι στο σύνολο των περιφερειών, τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας παρουσιάζονται στις περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδος, Ανατολικής Στερεάς, Κεντρικής Μακεδονίας και Ηπείρου. Τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. για την περίοδο 1990-1995, φανερώνουν ότι ο νομός Αττικής συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων. Μεταφράζοντας το ποσοστό αυτό σε απόλυτους αριθμούς, μιλάμε για 185.716 άτομα το 1995 από 120.365 άτομα το 1990. Επίσης, αύξηση είχαμε στην Κεντρική Μακεδονία από 42.328 άτομα το 1990 σε 76.311 άτομα το 1995, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη από 14.016 άτομα το 1990 σε 26.554 το 1995.

Κέντρα ιδιαίτερα υψηλής αστικής ανεργίας είναι η Θεσσαλονίκη, το Λαύριο, η Πάτρα, η Σύρος και το Μαντούδι της Εύβοιας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως αν χάσει κάποιος την εργασία του σε αυτές τις περιοχές, θα βρει πολύ δύσκολα κάποια άλλη εργασία. Στην

περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδος, οι άνεργοι έψαχναν περισσότερο απο ένα χρόνο μέχρι να βρουν κάποια άλλη εργασία.

Ένας από τους λόγους που συμβαίνει αυτό, είναι γιατί τα στοιχεία για την ανεργία όπως εμφανίζονται, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κριτήριο, για την χάραξη πολιτικής περιφερειακής κατανομής των επενδύσεων (κυρίως των ιδιωτικών), για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Για να αποφύγουμε τέτοιες επιζήμιες για τη χώρα καταστάσεις, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε μια αντικειμενική και ορθά ολοκληρωμένη έρευνα μετρήσεων (ποσοτική και ποιοτική), που χωρίς να αφήνει την παραμικρή αμφιβολία για τους επενδυτές και όχι μόνο, απόκρυψης ή παραποίησης των στοιχείων της έρευνας (αριθμός ανέργων, ποσοστό ανεργίας) στην περιφέρεια, να αποτελέσει ένα ασφαλές κριτήριο και δυναμικό εργαλείο στα χέρια της πολιτείας, για χάραξη περιφερειακής πολιτικής για τις επενδύσεις. Επιπλέον, για τη χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών για την αγορά εργασίας απαιτείται συστηματική ανάλυση όλων των δεδομένων τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για το εργατικό δυναμικό, καθώς επίσης και για τους θεσμικούς παράγοντες που επιδρούν στη λειτουργία της αγοράς. Η παροχή συστηματικής πληροφόρησης για την ανεργία και τους προσδιοριστικούς της παράγοντες είναι, κεντρικής σημασίας για τους φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης πολιτικών. Εξαιρετικά σημαντική είναι επίσης, η πληροφόρηση από την παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών που εφαρμόζονται η οποία, σε συνδυασμό με τα νέα στοιχεία για την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας, είναι δυνατό να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα για τον επανασχεδιασμό των πολιτικών και την επιλογή των αποτελεσματικότερων πολιτικών. Έτσι σε ζώνες με ιδιαίτερα υψηλή ανεργία θα μπορούσαμε να είχαμε την δυνατότητα να δημιουργήσουμε νέες θέσεις εργασίας και απασχόλησης των ανέργων, αλλά και όσων πρόκειται να ζητήσουν μια θέση εργασίας στο μέλλον.

Αυτό βέβαια, μπορεί να πραγματοποιηθεί υπό τον όρο και την προϋπόθεση, ότι υπάρχουν και μπορούν να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες, οι προϋποθέσεις και οι υποδομές εκείνες ώστε να διασφαλίσουν ένα κατάλληλο, φιλικό και ασφαλές επιχειρηματικό περιβάλλον, τέτοιο που να είναι θετικό και να διασφαλίζει τη δημιουργία τέτοιων ιδιωτικών επενδύσεων. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι η παρουσία μεγάλου ποσοστού μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον παραγωγικό τομέα, το χαμηλό τεχνολογικό επίπεδο και η αδυναμία των ελληνικών επιχειρήσεων να αναπτύξουν διεθνείς συνεργασίες, είχε ως αποτέλεσμα τη διατήρηση των παραδοσιακών δομών της βιομηχανίας στη χώρα μας. Μέχρι τώρα όμως, δεν έχουν ληφθεί τέτοια μέτρα ορθού πολιτικού κλίματος ανάσχεσης της οικονομίας, που να δημιουργούν ευοίωνες οικονομικές συνθήκες για τη δημιουργία και ανάπτυξη ενός σταθερού παραγωγικού, οικονομικού και εργασιακού πλαισίου. Παρακάτω στον πίνακα, μπορούμε να δούμε και τη διάρθρωση των βιομηχανιών και των βιοτεχνιών όπως αυτές εξελίχθησαν στις περιφέρειες της χώρας από το 1969 έως και το 1978.

Διάρθρωση των Βιομηχανιών και Βιοτεχνιών ανά Περιφέρεια 1969-1978									
ΕΤΗ	Ανατ. Στερεά & Νησιά	Κεντρ.& Δυτ. Μακεδονία	Δυτ. Στερεα & Πελοπόννησος	Θεσσαλία	Ανατολική Μακεδονία	Κρήτη	Ήπειρος	Θράκη	Νησιά Ανατολ. Αιγαίου
1969	41,58	18,27	12,20	6,60	4,35	5,73	4,11	2,73	4,41
1973	43,80	17,46	11,73	6,84	3,73	5,57	4,04	2,51	4,01
1978	44,95	18,87	10,73	6,32	4,10	5,24	3,75	2,72	3,32

Πηγή: Απογραφές Βιομηχανίας 196-1973-1978 της Ε.Σ.Υ.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΡΟΕΣ & ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

8.1 Ροές

Μέσα από την εξέταση των ροών απασχόλησης²⁰, ανεργίας και αεργίας, αποτυπώνεται η διαδικασία μέσα από την οποία διαμορφώνεται η κατάσταση του πληθυσμού δηλαδή τα μεγέθη της απασχόλησης, της ανεργίας και του μη ενεργού πληθυσμού. Το ύψος της απασχόλησης διαμορφώνεται από τον αριθμό των ανέργων που βρίσκουν εργασία, από τον αριθμό των άεργων που επίσης βρίσκουν εργασία και από τον αριθμό των ήδη απασχολούμενων κατά το προηγούμενο έτος που διατήρησαν την απασχόλησή τους (στην ίδια ή σε άλλη θέση εργασίας). Περισσότεροι από το 95% των απασχολούμενων, κατά την περίοδο 1993-2002 συνέχιζαν να εργάζονται, ενώ οι υπόλοιποι μετακινούνταν και διαμορφώνονταν έτσι ροές από και προς την κατάσταση της απασχόλησης, οι όποιες προέρχονται ή κατευθύνονται προς την ανεργία και την αεργία (μη ενεργός πληθυσμός).

Σε ότι αφορά τις ροές από την απασχόληση στην διάρκεια των ετών 1993-2002, ένα αυξανόμενο ποσοστό όσων έχασαν την θέση τους κατευθύνονταν προς την κατάσταση της αεργίας. Μια κίνηση αντιστροφής της ανοδικής τάσης εξόδου από την απασχόληση προς τον μη ενεργό πληθυσμό παρατηρήθηκε μόνο κατά το 2002. Βέβαια, ένα τμήμα των εργαζομένων που περνούν από την απασχόληση στην αεργία είναι τα άτομα που συνταξιοδοτούνται. Παρ'όλα αυτά, ακόμη και μετά την αφαίρεση των συνταξιούχων, ο αριθμός των απασχολούμενων που περνά στον μη ενεργό πληθυσμό παραμένει σημαντικός. Από την κατηγορία των ανέργων όπου κατά τον προηγούμενο χρόνο υπήρχαν 501.459 άνδρες και γυναίκες, διαπιστώνουμε ότι οι εκροές, οι οποίες πλησιάζουν τα 146.189 άτομα ανέργων, το μεγαλύτερο μέρος εξ αυτών (67%) κατευθύνεται προς την απασχόληση. Προς την κατεύθυνση της ανεργίας εισέρχονται περί τα 238.762 άτομα, με το 62% αυτών να προέρχονται από πρώην απασχολούμενους (148.530 άτομα). Από την κατηγορία των μη ενεργών, πάνω από το ήμισυ αυτών εντάχθηκε στην αγορά εργασίας ως άνεργοι προς αναζήτηση εργασίας, ενώ το υπόλοιπο βρήκε εργασία. Από τα άτομα τα οποία εισήλθαν στον μη ενεργό πληθυσμό, περίπου οι δύο στους τρεις (62,5%) προέρχονται από πρώην απασχολούμενους. Το μεγαλύτερο μέρος όσων εισήλθαν στην απασχόληση κατευθύνθηκε προς την μισθωτή εργασία (136.500 άτομα που αντιστοιχεί στο 82% όσων βρήκαν εργασία το 2010) και τους μισούς περίπου να εντάσσονται με τη μορφή της προσωρινής απασχόλησης (49% και περί τα 66.460 άτομα). Επιπλέον, 8 στα 10 άτομα τα οποία εισήλθαν στην απασχόληση απορροφήθηκαν ή εντάχθηκαν στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα μειώνεται στα 3/4 όσων εντάχθηκαν με τη μορφή της πλήρους απασχόλησης, ενώ αυξάνεται στο 85% όσων εντάχθηκαν με μερική απασχόληση.

8.2 Ροές της Μισθωτής Απασχόλησης

Εξετάζοντας τα διαχρονικά στοιχεία της μισθωτής εργασίας, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, διαπιστώνουμε ότι η αύξηση των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα ανακόπτεται τον

²⁰ Περιοδικό Ενημέρωση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Τεύχος 176 ,Οκτώβριος 2010

Αύγουστο του 2008. Από τον Ιανουάριο του 2001 και μέχρι τον Ιούλιο του 2008, οι μισθωτοί είχαν αυξηθεί κατά 303.824 άτομα, ενώ από τον Αύγουστο του 2008 και μέχρι τον Δεκέμβριο του 2010 οι μισθωτοί μειώθηκαν κατά 309.194 άτομα. Το σημείο καμψής στην απασχόληση των μισθωτών εμφανίζεται από το 2007, το κυρίως βάρος της μεταβολής όμως εμφανίζεται κατά τα δύο τελευταία έτη όπου οι μισθωτοί μειώνονται σημαντικά.

Ως προς τα μηνιαία μεγέθη των αναγγελιών πρόσληψης του ΟΑΕΔ, διαπιστώνουμε ότι τον σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζουν οι προσλήψεις μισθωτών που καταγράφονται τους μήνες Μάιο και Οκτώβριο και εν συνεχεία τους μήνες Ιούνιο και Σεπτέμβριο. Αθροιστικά οι τέσσερις αυτοί μήνες αναλογούν γύρω στο 44% των συνολικών προσλήψεων κάθε έτους. Στα δέκα αυτά χρόνια ο μήνας Μάιος του 2007 καταγράφει τον μεγαλύτερο αριθμό αναγγελιών πρόσληψης σε αντίθεση με τον Δεκέμβριο του 2010 που καταγράφεται ο μικρότερος αριθμός αναγγελιών πρόσληψης (148.594 έναντι 49.673 άτομα αντίστοιχα. Όσον αφορά τα μηνιαία μεγέθη του συνολικού αριθμού των εξερχόμενων μισθωτών (καταγγελίες συμβάσεων και οικειοθελείς αποχωρήσεις) του ΟΑΕΔ, διαπιστώνουμε ότι τον σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζουν τα στοιχεία που καταγράφονται τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο. Σε σχέση με τα μηνιαία μεγέθη του αριθμού των καταγγελιών σύμβασης του ΟΑΕΔ, διαπιστώνουμε ότι τον σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζουν οι καταγγελίες συμβάσεων των μισθωτών που καταγράφονται τους μήνες Οκτώβριο και Νοέμβριο και εν συνεχεία οι καταγγελίες που καταγράφονται τους μήνες Ιούνιο και Σεπτέμβριο. Αθροιστικά οι τέσσερις αυτοί μήνες αναλογούν γύρω στο 48% του συνολικού αριθμού των καταγγελιών σύμβασης των μισθωτών κάθε έτους. Στα δέκα αυτά χρόνια ο μήνας Οκτώβριος του 2007 καταγράφει τον μεγαλύτερο αριθμό καταγγελιών σύμβασης σε αντίθεση με τον Φεβρουάριο του 2002 που καταγράφεται ο αντίστοιχος μικρότερος αριθμός (117.096 έναντι 29.576 άτομα αντίστοιχα.

Το ποσοστό των μισθωτών που εξέρχονται από την απασχόλησή τους λόγω των καταγγελιών των συμβάσεών τους ως προς το συνολικό αριθμό των εξερχόμενων μισθωτών είναι μεγαλύτερο από την αντίστοιχη αναλογία των μισθωτών που αποχωρούν οικειοθελώς. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ολόκληρη τη δεκαετία το τελευταίο τρίμηνο κάθε έτους η αναλογία είναι σημαντικά αυξημένη (πάνω από 10 μονάδες), έναντι των προηγούμενων τριμήνων. Επιπλέον, τα δύο τελευταία έτη, η μηνιαία αναλογία είναι έντονα αυξημένη σε σχέση με τις αναλογίες των προηγούμενων ετών.

Ειδικότερα για το 2010, στα τρία τρίμηνα κατά μέσο όρο, οι καταγγελίες των συμβάσεων αναλογούν στα 2/3 των μισθωτών που εξέρχονται, ενώ κατά το τελευταίο τρίμηνο η αναλογία αυξάνεται πάνω από τα 3/4 των μισθωτών που εξέρχονται από την εργασία τους. Ως προς τα μηνιαία μεγέθη των οικειοθελών αποχωρήσεων του ΟΑΕΔ²¹, διαπιστώνουμε ότι τον σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζουν οι οικειοθελείς αποχωρήσεις των μισθωτών που καταγράφονται τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο και εν συνεχεία οι οικειοθελείς αποχωρήσεις που καταγράφονται τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο. Στα δέκα αυτά χρόνια, ο μήνας Σεπτέμβριος του 2006 καταγράφει τον μεγαλύτερο αριθμό των οικειοθελών αποχωρήσεων σε αντίθεση με τον Φεβρουάριο του 2010 που καταγράφεται ο αντίστοιχος μικρότερος αριθμός (53.446 έναντι 20.834 άτομα αντίστοιχα. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε πως η αύξηση της μισθωτής εργασίας στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας που συντελέστηκε σε διάστημα 7,5 χρόνων εξανεμίστηκε στο διάστημα των τελευταίων 2,5 ετών

²¹ Ο.Α.Ε.Δ., Συνοπτική Έκθεση Ιανουαρίου 2010, Ροές Μισθωτής Απασχόλησης Ιδιωτικού Τομέα.

ΡΟΕΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2010					
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ	ΟΙΚΕΙΟΘΕΛΕΙΣ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΑΓΓΕΛΙΕΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ	ΚΑΘΑΡΕΣ ΡΟΕΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	4348	819	5167	2671	-2496
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9978	3288	13266	10234	-3032
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2296	355	2651	1293	-1358
ΗΠΕΙΡΟΥ	1488	463	1951	1170	-781
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	3291	1149	4440	2675	-1765
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	828	194	1022	676	-346
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1971	1177	3148	2838	-310
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1683	690	2373	2209	-164
ΑΤΤΙΚΗΣ	19486	12300	31786	28829	-2957
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2353	887	3240	2139	-1101
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	604	284	888	562	-326
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1371	439	1810	1093	-717
ΚΡΗΤΗΣ	2855	1260	4115	3195	-920
<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	52552	23305	75857	59584	-16273

Πηγή: Ο.Α.Ε.Δ. Συνοπτική Έκθεση Ιανουαρίου 2010 Ροές Μισθωτής Απασχόλησης *Ιδιωτικού Τομέα*.

Οι αναγγελίες πρόσληψης στο σύνολο της χώρας για τον μήνα Ιανουάριο ανέρχονται σε 59.584 άτομα σε σχέση με τις καταγγελίες σύμβασης και τις οικειοθελείς αποχωρήσεις που ανέρχονται στο σύνολό τους σε 75.857. Οι καθαρές ροές σχετικά με τις αναγγελίες πρόσληψης για όλες τις Περιφέρειες είναι αρνητικές και στο σύνολο της χώρας ανέρχονται σε -16.273 άτομα.

8.3 Η Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα

Η Ελλάδα βρίσκεται στο μέσον μιας διαρθρωτικής προσαρμογής που προέκυψε από την πιο σοβαρή κρίση δημόσιου χρέους στη σύγχρονη ιστορία της χώρας. Από τον Ιούνιο του 2009 έως τα μέσα του 2010, οι άνεργοι αυξήθηκαν με εντυπωσιακό ρυθμό, ενώ το συνολικό ποσοστό ανεργίας ξεπερνά πλέον το 18,2% (ΕΛΣΤΑΤ, 2010). Οι περιφερειακές διακυμάνσεις του ποσοστού ανεργίας δημιουργούν μια ιδιαίτερα ζοφερή εικόνα: 18,1% στη Δυτική Μακεδονία, πάνω από 22% στη Στερεά Ελλάδα, 9,5% στο Νότιο Αιγαίο και 7,5% στο Βόρειο Αιγαίο.

Η πρώτη φάση της συρρίκνωσης της αγοράς σηματοδεύτηκε από την πτώση στους ανδροκρατούμενους τομείς της οικονομίας, όπως ο κατασκευαστικός, η αγορά κατοικίας και η μεταποίηση. Επιπλέον, υπάρχουν επιπτώσεις εξαιτίας της συρρίκνωσης των

δραστηριοτήτων σε όλο το φάσμα της οικονομίας που προκαλείται από τη μείωση της κατανάλωσης. Η συρρίκνωση αυτή, με τη σειρά της, προκαλεί περαιτέρω απώλειες θέσεων εργασίας σε τομείς που παράγουν καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο, ο οποίος ασκεί ασφυκτικές καθοδικές πιέσεις στην οικονομία

Αρχικά, ο κύριος όγκος των απολύσεων εμφανίστηκε στον κατασκευαστικό τομέα, την αγορά κατοικίας και τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Στο πλαίσιο των μέτρων λιτότητας, αρχίζουμε τώρα να βλέπουμε μαζικές περικοπές θέσεων εργασίας σε τομείς του δημοσίου όπως η εκπαίδευση, η υγεία και υπηρεσίες που σχετίζονται με την κοινωνική μέριμνα. Από την άλλη μεριά, το λιανικό εμπόριο και γενικότερα τομείς της αγοράς που βασίζονται στην κατανάλωση, υφίστανται το διπλό βάρος της ραγδαίας πτώσης της ζήτησης.

Καθώς το εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα αριθμεί λιγότερα από 5 εκατομμύρια άτομα, η συνεχής αύξηση του αριθμού των ανέργων είναι ανησυχητική. Σε μια χώρα με μόνο 9,3 εκατομμύρια κατοίκους άνω των δεκαπέντε ετών, όταν ο αριθμός των ανέργων ξεπερνά τους 820.000 ανθρώπους (ξεπερνά, δηλαδή, το 16,5% του εργατικού δυναμικού), η κατάσταση είναι δραματική. Στο ξεκίνημα της τρέχουσας οικονομικής κρίσης (2008), το 12% του συνόλου των απασχολούμενων βρίσκονταν στον τομέα της γεωργίας και το 69% στις υπηρεσίες. Το 29,2% ήταν αυτοαπασχολούμενοι, το 5,6% μη αμειβόμενα μέλη οικογένειας και το 65,2% μισθωτοί. Σε σύγκριση με 20 χρόνια νωρίτερα, το εργατικό δυναμικό είχε αλλάξει με τον τυπικό εργαζόμενο να απασχολείται τώρα στον τομέα των υπηρεσιών, ενώ ο δημόσιος τομέας καταλάμβανε το ίδιο ποσοστό του συνόλου των απασχολούμενων, δηλαδή το 22%. Η ανάπτυξη του τριτογενή τομέα της απασχόλησης συνοδευόταν από την κυριαρχία των γυναικών, ενώ οι μετανάστες αποτελούσαν πλέον την κύρια ομάδα των χειρωνακτών εργατών, αντιπροσωπεύοντας το 7% του συνόλου των απασχολούμενων το 2008, έναντι λιγότερο από 1% το 1989.

Τα τελευταία χρόνια έχουν συντελεστεί σημαντικές αλλαγές, τόσο στο επίπεδο της οικονομίας όσο και στην αγορά εργασίας γενικότερα. Οι αλλαγές αυτές δεν είναι μόνο ποσοτικές, βελτίωση των οικονομικών δεικτών και των δεικτών αγοράς εργασίας, αλλά είναι και ποιοτικές. Αυξάνεται το ποσοστό συμμετοχής, μειώνεται η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα προς όφελος κυρίως του τριτογενή τομέα. Αυξάνεται σημαντικά, ο αριθμός των μισθωτών, ενώ περιορίζεται ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων και των βοηθών στην οικογενειακή επιχείρηση. Αυξάνεται επίσης ο αριθμός των ατόμων που εργάζεται στις νέες ή άτυπες μορφές απασχόλησης. Η κατάσταση της αγοράς εργασίας προσδιορίζεται από την προσφορά εργασίας, τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης και την ανεργία. Ο πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία το 2002 ήταν 8.977.231 άτομα, ενώ το εργατικό δυναμικό και ο μη ενεργός πληθυσμός την ίδια περίοδο ήταν 4.639.010 και 4.608.222 αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία (πίνακα), παρατηρούμε ότι η μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης έγινε την περίοδο 1997 – 1998, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας έγινε την περίοδο 1992 – 1993. Την περίοδο 2001 – 2002 μειώνεται η ανεργία, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται τόσο το εργατικό δυναμικό όσο και η απασχόληση. Η αύξηση της απασχόλησης αυτή την περίοδο, είναι υψηλότερη από την αύξηση του εργατικού δυναμικού.

Απόλυτες και ποσοστιαίες μεταβολές στο εργατικό δυναμικό, την απασχόληση και την ανεργία την περίοδο 1992-2002						
ΕΤΟΣ	ΑΠΟΛΥΤΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ			ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ		
	Απασχολουμ.	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό	Απασχολ.	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό
1992-1993	35.324	48.202	83.526	1,0%	13,8%	2,1%

1993-1994	70.794	6.655	77.449	1,9%	1,7%	1,9%
1994-1995	34.353	20.248	54.601	0,9%	5,0%	1,3%
1995-1996	47.773	21.720	69.493	1,3%	5,1%	1,6%
1996-1997	-14.948	-6.299	-21.247	-0,4%	-1,4%	-0,5%
1997-1998	11.382	39131	152.963	3,0%	8,9%	3,6%
1998-1999	-27.376	44.839	17.463	-0,7%	9,4%	0,4%
1999-2000	6.483	-32.294	-25.811	0,2%	-6,2%	-0,6%
2000-2001	-28.775	-46.368	-75.143	-0,7%	-9,4%	-1,7%
2001-2002	31.403	-24.605	6.798	0,8%	-5,5%	0,2%

Πηγή : ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Υπολογισμοί: Π.Α.Ε.Π. Α.Ε

Βάση των στοιχείων της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ (Β τρίμηνο), ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε από 3.680.039 άτομα το 1992, σε 3.948.902 άτομα το 2002 έχουμε αύξηση 268.863 άτομα. Την ίδια περίοδο, το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε κατά 340.092 άτομα, από 4.028.917 άτομα το 1992 σε 4.369.009 το 2002 και ο αριθμός των ανέργων από 348.878 άτομα σε 420.107 αυξήθηκε κατά 71.229 άτομα. Συμπεραίνουμε πως ένας από τους λόγους αύξησης της ανεργίας την περίοδο 1992 – 2002, είναι ότι το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε περισσότερο από ότι αυξήθηκε η απασχόληση.

Στον πίνακα που ακολουθεί, βλέπουμε ότι την περίοδο 1992 – 2002, ο πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία αυξήθηκε. Η αύξηση οφείλεται κυρίως, στους άνδρες και κατά δεύτερο, στις γυναίκες. Ο ανδρικός πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία, αυξήθηκε κατά 97.965 άτομα, ενώ ο γυναικείος πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία αυξήθηκε κατά 22.197 άτομα. Το ποσοστό συμμετοχής ακόμα αυξήθηκε από 58,87% το 1992 σε 64,47% το 2002. Η αύξηση στο ποσοστό συμμετοχής προήλθε αποκλειστικά, από την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών από 42,35% σε 52,92%. Αυξήθηκε έτσι η συνολική απασχόληση κατά 282.487 άτομα.

Επίσης μειώθηκε το ποσοστό συμμετοχής των απασχολούμενων στη γεωργία στο σύνολο των απασχολούμενων, από 21,92% σε 15,80%. Η μείωση αυτή οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων γυναικών στη γεωργία από 26,40% σε 17,86%. Εν συνεχεία η απασχόληση στη Βιομηχανία ως προς το σύνολο της απασχόλησης, μειώθηκε από 20,48% σε 15,03%, ενώ αυξήθηκε η απασχόληση στις Υπηρεσίες ως προς το σύνολο από 57,72% σε 69,18%. Τέλος αυξάνεται το ποσοστό των μισθωτών, στο σύνολο των απασχολούμενων, από 52,65% σε 60,20%.

Την ίδια περίοδο μειώνεται και το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων και των απασχολούμενων βοηθών στην οικογενειακή επιχείρηση. Η μερική απασχόληση παρέμεινε σταθερή την περίοδο 1992 – 2002 ενώ το μέσο ποσοστό ανεργίας αυξάνεται από 8,66% σε 9,62%. Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας προέρχεται κυρίως από την αύξηση του ποσοστού ανεργίας των γυναικών από 8,04% σε 14,64%. Επιπρόσθετα το ποσοστό της ανεργίας των νέων ηλικίας 15 – 24 ετών παραμένει το ίδιο 26,95% το 1992 και 26,97% το 2002. Σε αντίθεση με τη μείωση του ποσοστού ανεργίας των γυναικών ηλικίας 15 – 24 ετών από 36,85% σε 33,75%. Κλείνοντας βλέπουμε πως το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας μειώνεται από 49,63% το 1992 σε 46,30% το 2002.

Δείκτες Αγοράς Εργασίας Περιόδου 1992 – 2002						
	1992			2002		
	ΣΥΝΟΛ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚ	ΣΥΝΟΛ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚ
Πληθυσμός σε ηλικία για εργασία 15-64 ετών	6640161	3202288	3437873	6760323	3300253	3460070
Εργατ. Δυναμ. 15-64 ετών	3908894	2452969	1455925	4358393	252703	1831190
Εργ.Δυναμ. 15 ετών άνω	4028917	2537519	1491398	4369010	2604225	1764785
Απασχολούμενοι 15-64	3561113	2316198	1244915	3843600	2366301	1477300
Απασχολ. 15 ετών άνω	3680039	2399943	1280096	3948902	2442508	1506395
Ανεργοί	348878	137576	211301	420107	161717	258390
Μακροχρόνια Ανεργοί	172098	52149	119950	116387	44125	72261
Πλήρως Απασχολούμενοι	3504649	2332142	1172507	3770850	2386020	1384830
Μερικώς Απασχολούμενοι	175390	67801	107589	178052	5644	121564
Απασχολ. στη Γεωργία	806661	468681	337980	623819	354834	268985
Απασχολ. Στη Βιομηχανία.	753708	535751	217957	593389	430341	163048
Απασχολ. Στις Υπηρεσίες	2124059	1398728	725331	2731694	1657333	1074361
Μισθωτοί	1937552	1244550	693002	2377232	1420396	956836
Αυτοαπ. (χωρίς προσωπικό)	1045609	823410	222199	963805	679757	284048
Βοηθοί σε Οικογ. Επιχείρηση	445496	112270	333226	309271	94942	214329
Ποσοστό Συμμετοχής	58,87	76,60	42,35	64,47	76,58	52,92
Ποσοστό Απασχόλησης	53,63	72,32	36,21	56,86	71,70	42,70
Ποσοστό Πλήρους	95,2	97,2	91,6	96,26	97,69	91,93
Ποσοστό Μερικής	4,8	2,8	8,4	3,74	2,31	8,1
Ποσοστό Μισθωτής	52,65	51,86	54,14	60,20	58,15	63,52
Ποσοστό Βοηθ.	28,41	34,31	17,36	24,41	27,83	18,86
Ποσοστό Απασχ.	12,11	4,68	26,03	7,83	3,89	14,23
Ποσοστό Απασχ.	21,92	19,53	26,40	15,80	14,53	17,86
Ποσοστό Απασχ.	20,48	22,32	17,03	15,03	17,62	10,82
Ποσοστό Απασχ.	57,72	58,28	56,66	69,18	67,86	71,32
Ποσοστό Ανεργίας	8,66	5,42	8,04	9,62	6,21	14,64
Ποσοστό Ανεργ. 15-24	26,96	18,43	36,85	26,97	18,67	33,75
Ποσοστό Μακροχρ.	49,43	37,99	56,88	46,30	43,41	48,26

Πηγή : ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Υπολογισμοί: Π.Α.Ε.Π. Α.Ε

8.4 Ανεργία & Εκπαιδευτικό Επίπεδο (1992 – 2002)

Την περίοδο 1992 – 2002 αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανέργων το 1992 ήταν απόφοιτοι Λυκείου. Από τους 348.878 ανέργους, το 40,3% είναι απόφοιτοι Λυκείου. Το 2002 το ποσοστό των ανέργων με εκπαιδευτικό επίπεδο απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης ανέρχεται στο 38,4%. Με βάση τα στοιχεία παρατηρούμε ότι οι άνεργοι με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης αποτελούν το 42,3% των ανέργων το 1992 και το 34,5% των ανέργων το 2002. Μείωση της συμμετοχής τους στο σύνολο των ανέργων, παρουσίασαν και τα άτομα με μέτριο εκπαιδευτικό

επίπεδο(από 40,6% σε 38,6%). Αντίθετα τα άτομα με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης αύξησαν τη συμμετοχή τους στο σύνολο των ανέργων από 17,1% το 1992 σε 27% το 2002.

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
		έτος 1993	(σε χιλιάδες)
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ %
Πτυχιούχοι Πανεπιστημίων και Φοιτητές	16.327	28.775	76%
Πτυχιούχοι Ανωτ. Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών	13.528	23.391	76%
Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	59.034	97.990	66%
Απόφοιτοι Γ τάξης Μέσης Εκπαίδευσης.	23.823	26.323	10%
Απολυτήριο Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	47.723	52.163	9%
Δεν έχουν Απολυτήριο Στοιχειώδους Εκπαίδευσης.	4.536	5.038	15%
ΣΥΝΟΛΟ	164.521	233.680	42%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Υπολογισμοί Π.Α.Ε.Π. Α.Ε.

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ 1992-2002		
ΤΙΤΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	1992	2002
Διδακτορικό ή Μεταπτυχ. Τίτλος	0,4	0,5
Πτυχίο Ανώτατων Σχολών	9	9,1
Φοίτηση σε Α.Ε.Ι (τουλαχ. 1 έτος)	0,3	0,2
Πτυχίο Ανωτ. Τεχνολ. Επ. Εκπαιδ.	7,7	17,3
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης	40,3	38,4
Απολυτηρ.3-τάξης Μέσης Εκπαιδ.	12,3	14,2
Απολυτήριο Δημοτικού	27	19,1
Μερικές Τάξεις Δημοτικού	2,1	0,8
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	0,9	0,3
Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης	42,3	34,5
Μέτριο επίπεδο εκπαίδευσης	23,9	38,6
Υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης	17,1	27

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Υπολογισμοί Π.Α.Ε.Π. Α.Ε.

Τα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων το 1992. Το ποσοστό όμως αυτό μειώνεται το 2002, επίσης αυξάνεται η συμμετοχή στο σύνολο των απασχολούμενων ατόμων με μέτριο και υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο την περίοδο 1992 –2002. Οι απόφοιτοι Δημοτικού μειώνουν τη συμμετοχή τους στο σύνολο των απασχολούμενων από 27% το 1992, σε 19,1% το 2002. Αυξάνεται η συμμετοχή στο σύνολο των απασχολούμενων των ατόμων που είναι απόφοιτοι Λυκείου, πτυχιούχοι ανώτερης επαγγελματικής σχολής και οι πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών.

Διαχρονική εξέλιξη ποσοστών ανέργων επί αντιστοιχού εργατικού δυναμικού κατά επίπεδο εκπαίδευσης & φύλο 1981-1986						
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ	ΕΤΗ					
	1981	1982	1983	1984	1985	1986
ΣΥΝΟΛΟ	4,04	5,81	7,85	8,14	7,81	7,38
ΑΝΔΡΕΣ	3,27	4,77	5,84	6,02	5,65	5,07
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	5,69	8,07	11,74	12,14	11,74	11,56
Πτυχιούχοι Ανωτατων Σχολών	4,29	5,17	6,20	6,72	6,26	6,35
ΑΝΔΡΕΣ	3,28	3,53	4,38	4,43	4,15	4,14
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	6,22	8,31	9,53	10,62	9,78	9,98
Φοιτήσαν-Φοιτούν Ανωτ.Σχολή	22,64	19,64	34,77	29,66	32,46	29,08
ΑΝΔΡΕΣ	18,69	11,90	25,54	20,54	22,60	21,24
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	29,59	31,77	45,12	41,84	47,10	37,55
Απολυτήριο Μεσης Εκπαιδευς.	8,59	11,01	14,11	14,92	14,50	13,83
ΑΝΔΡΕΣ	4,99	7,02	8,35	8,57	9,13	8,05
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	14,66	17,66	22,37	24,05	22,20	22,32
Γ' τάξη Εξεταξ. Σχολ. Μεσης Εκπαιδ.	6,13	8,47	12,50	12,64	12,19	11,13
ΑΝΔΡΕΣ	5,08	6,94	9,48	9,31	8,67	7,96
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	10,90	14,18	24,11	24,48	23,68	21,91
Απολυτήριο Στοιχειωδ. Εκπαιδ.	2,62	4,11	5,86	5,97	5,34	4,86
ΑΝΔΡΕΣ	2,58	4,03	4,96	5,19	4,32	3,79
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	2,76	4,32	8,07	7,83	7,60	7,19
Δεν Πήγαν Καθόλου Σχολείο	1,62	5,10	3,6	4,24	3,53	2,74
ΑΝΔΡΕΣ	2,79	7,30	4,79	5,41	4,63	2,55
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	1,00	3,83	2,99	3,76	3,00	2,84

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 1981-1986.

Η μείωση των απασχολούμενων ατόμων με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο οφείλεται μάλλον στο ότι επρόκειτο για άτομα μεγάλης ηλικίας τα οποία και αποχώρησαν από την αγορά εργασίας. Τα άτομα που εισέρχονται στην αγορά εργασίας παραμένουν στην εκπαιδευτική διαδικασία περισσότερο απ' ό,τι οι παλαιότεροι.

8.5 Η Ανεργία των Νέων και των Γυναικών.

Το περιοδικό The Economist έγραφε ότι «λίγα πράγματα είναι τόσο κακά για την κοινωνία όσο να αφήνει τους νέους της μετέωρους». Λίγα χρόνια αργότερα, το ίδιο περιοδικό τόνιζε σε ειδικό αφιέρωμά του: «Όσοι ξεκινούν τη διαδρομή τους με επίδομα ανεργίας, είναι πιθανότερο να μεγαλώσουν με μικρότερο εισόδημα και με συχνότερες περιόδους ανεργίας, καθώς στα χρόνια που ο άνθρωπος διαμορφώνεται έχουν λιγότερες ευκαιρίες να αποκτήσουν δεξιότητες και να αναπτύξουν την αυτοπεποίθησή τους». Διευθύνων σύμβουλος γνωστής εταιρείας συμβούλων είχε πει, πως «το πολύ σοβαρό πρόβλημα της ανεργίας προσλαμβάνει σχεδόν μόνιμο χαρακτήρα εκ του γεγονότος ότι πολλοί νέοι στερούνται δεξιοτήτων που απαιτεί η αγορά εργασίας, σε έναν κόσμο που διαθέτει πολύ λίγους εξειδικευμένους εργάτες». Παράλληλα, στα τελευταία χρόνια της ύφεσης και της ανόδου της ανεργίας, οι περισσότερες σοβαρές εταιρείες δεν έχουν πάψει να παραπονούνται ότι δεν βρίσκουν νέους εργαζόμενους που να διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες. Αυτά υπογραμμίζουν τη μεγάλη σημασία δύο άλλων παραγόντων: της μεταρρύθμισης των αγορών εργασίας και της βελτίωσης της εκπαίδευσης.

Οι νέοι αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού γιατί είναι οι τελευταίοι που εισέρχονται σε αυτήν, διαθέτουν μικρή εργασιακή εμπειρία σε σχέση με τους εργαζόμενους

μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ συνήθως απασχολούνται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου (συμβάσεις που συνήθως δεν ανανεώνονται σε περιόδους επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας). Επίσης, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου χωρίς απόκτηση προσόντων, και οι απαιτήσεις που έχουν οι εργοδότες συγκαταλέγονται μεταξύ των παραγόντων που μπορούν να εξηγήσουν τα υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων ατόμων.

Το μεγαλύτερο πλήγμα από την ανεργία το δέχονται τα άτομα με ηλικία μικρότερη των 25 ετών, κυρίως όμως, αυτοί που δεν έχουν εργαστεί ποτέ, γιατί δεν έχουν αποκτήσει εργασιακή εμπειρία και επιπλέον τα άτομα με πεπαλαιωμένες ειδικότητες, όπως επίσης και οι γυναίκες. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία της Έρευνας Απασχόλησης του Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, η ανεργία κάτω των 25 ετών, διογκώθηκε και ανήλθε στα 161.800 άτομα το 1993 συγκριτικά με τα 128.000 άτομα που είχαμε το 1990. Έτσι το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας συγκεντρώνουν οι νέοι και οι νέες ηλικίας από 20 έως 24 ετών. Το 1990 είχαμε καταγράψει 90.000 άτομα και το 1993 114.100 άτομα.

Με βάση τις έρευνες που έχουν γίνει στο εργατικό δυναμικό της χώρας, η ανεργία των γυναικών, είναι σημαντικά μεγαλύτερη από αυτή των ανδρών. Από τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. προκύπτει ότι το 1993, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν 15,2% και σε απόλυτη τιμή έφτανε τα 233.700 άτομα ενώ το 1990 ήταν 173.700 άτομα. Σε αντίθεση με τους άνδρες που το ποσοστό τους έφτανε το 6.4% και σε απόλυτες τιμές ήταν 164.500 άτομα, ενώ το 1990 ήταν 107.400 άτομα. Όσον αφορά στην ανεργία των νέων κατά φύλο, παρατηρούμε μια επιδείνωση της κατάστασης απασχόλησης των γυναικών στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες. Συγκεκριμένα οι νέες κάτω των 25 ετών, εμφανίζουν και τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας φθάνοντας το 1993 τα 101.300 άτομα σε αντίθεση με το 1990 που ήταν 83.500 άτομα. Αντίθετα ο αριθμός των νέων ανέργων ανδρών ανήλθε το 1993 στα 60.500 άτομα σε σχέση με το 1990 που ήταν 44.500 άτομα. Κατόπιν όλων αυτών μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ανεργία και ιδιαίτερα η ανεργία των νέων έχει πάρει διευρυμένες διαστάσεις. Είναι από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα και οι συνέπειες της επενεργούν αρνητικά πάνω στην ψυχολογία των ανέργων και ιδιαίτερος των νέων

Τα ποσοστά ανεργίας στις γυναίκες είναι πολύ υψηλότερα από τα αντίστοιχα των ανδρών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι γυναίκες υστερούν στα προσόντα και τις δεξιότητες. Η γυναικεία απασχόληση χαρακτηρίζεται από έντονο διαχωρισμό οριζόντιο και κάθετο. Στο οριζόντιο επίπεδο διακρίνεται η υπερσυγκέντρωση των γυναικών σε συγκεκριμένους κλάδους και τομείς οικονομικής δραστηριότητας πολλές φορές δευτερευούσης σημασίας. Στο κάθετο επίπεδο παρατηρείται υπερσυγκέντρωση των γυναικών στα κατώτερα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας και όσο ανεβαίνει η επαγγελματική ιεραρχία τα ποσοστά των γυναικών μειώνονται αισθητά. Οι ευέλικτες μορφές απασχόλησης, όπως η μερική απασχόληση, η εκ περιτροπής εργασία, η εργασία στο σπίτι, η εργασία με το κομμάτι είναι ιδιαίτερα προσφιλή στις γυναίκες σε ποσοστό που κυμαίνεται περίπου στο 65%.

Ανεργία κατά Ηλικία και Φύλο Αριθμός Ανέργων				(σε χιλιάδες)
ΕΤΟΣ	1990	1991	1992	1993
ΑΝΔΡΕΣ	107,4	120,8	137,9	164,5
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	173,7	180,3	211,9	233,7
Όλες οι ηλικίες	281,1	301,1	349,8	398,2
ΑΝΔΡΕΣ				
14 ετών	0,8	1,3	0,4	0,5

15-19 ετών	10,8	13,5	13,5	14,9
20-24 ετών	32,9	35,6	39,8	45,1
25-29 ετών	19,8	23,3	26,6	30,9
30-44 ετών	25,4	28,5	30,4	41,2
45-64 ετών	17,1	17,9	26,4	31,2
65 ετών άνω	0,5	0,5	0,8	0,7
ΓΥΝΑΙΚΕΣ				
14 ετών	0,2	0,4	0,6	0,6
15-19 ετών	26,2	24,4	27,5	31,6
20-24 ετών	57,1	58,3	64,4	69,1
25-29 ετών	31,5	30,1	35,1	43,8
30-44 ετών	44,5	49,4	62,5	66,8
45-64 ετών	13,6	16,5	21,4	21,6
65 ετών άνω	0,5	0,3	0,3	0,2

Πηγή: Περιοδικό ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

8.6 Έρευνα για την Είσοδο των Νέων στην Αγορά Εργασίας

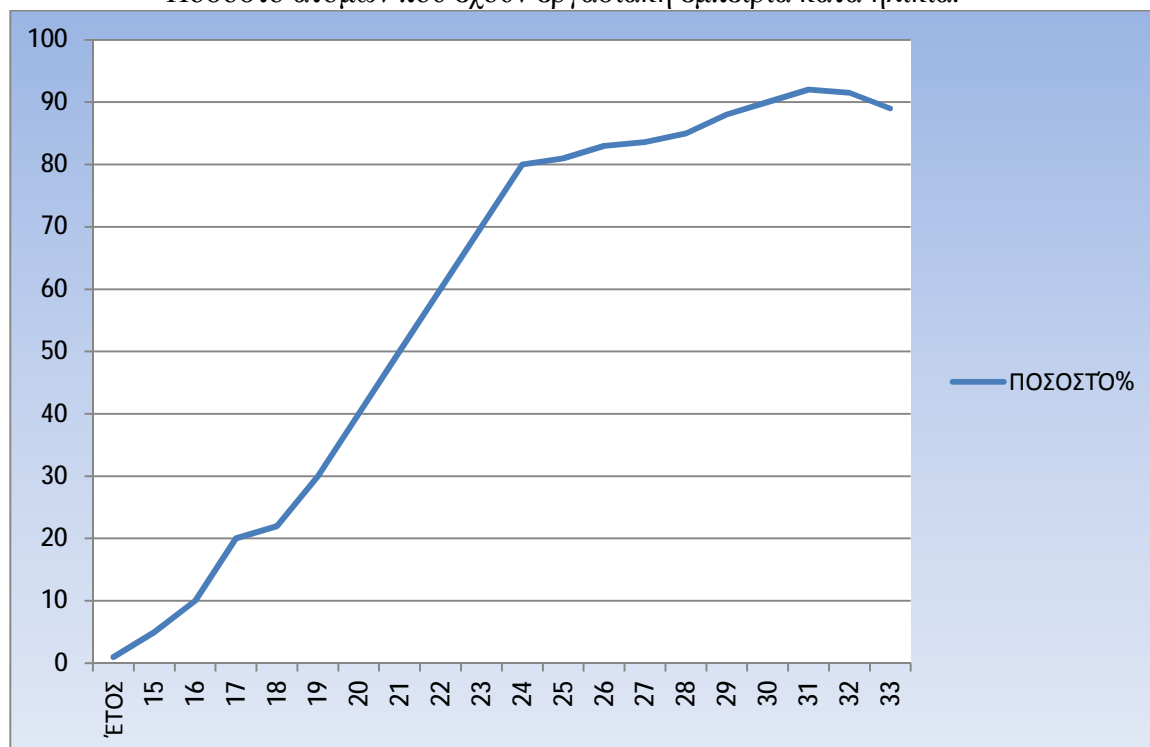
Η ανεργία των νέων και η ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας είναι ένα πρόβλημα που έχει επιδεινωθεί εκτός από την ανεργία, μεγάλο μέρος των στόχων του Εθνικού Προγράμματος της πολιτείας, όπως εξειδικεύονταν στα σχέδια του 2005 και του 2008, επικεντρώθηκε στις δράσεις για τη συμπερίληψη των νέων στο εργατικό δυναμικό. Παρά τις προσπάθειες αυτές, το 2008 η Ελλάδα συνέχισε να καταγράφει ποσοστά ανεργίας των νέων που υπερέβαιναν κατά 7% το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, με τη μακροχρόνια ανεργία να είναι διπλάσια από την αντίστοιχη του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, το ποσοστό συμμετοχής των νέων στην αγορά εργασίας ήταν κατά 20% μικρότερο από το μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Κατά μέσο όρο, οι νέοι στην Ελλάδα βρίσκουν την πρώτη τους δουλειά, περίπου δύο χρόνια μετά το τέλος των σπουδών τους. Επιπλέον, οι περισσότεροι νέοι απασχολούνται σε χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας (με τα 2/3 του μέσου μισθού ή και λιγότερο) και υπερεκπροσωπούνται στον τομέα της προσωρινής απασχόλησης. Όσον αφορά τα επαγγελματικά προσόντα, εμφανίζεται, παραδόξως, η εξής αντεστραμμένη εικόνα, το ποσοστό ανεργίας των πτυχιούχων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να είναι υψηλότερο σε σχέση με αυτό των νέων που εγκατέλειψαν νωρίτερα τις σπουδές τους. Επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό διαθέτει πολύ περισσότερα προσόντα από εκείνα που απαιτούνται για κάποιες θέσεις εργασίας, καθώς πολλοί είναι κάτοχοι πτυχίων πανεπιστημίων.

Η υψηλή ανεργία και η μικρή συμμετοχή στην αγορά εργασίας πλήττουν πολύ περισσότερο, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού, τις νέες γυναίκες και τους νέους που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Οι γυναίκες χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να βρουν την πρώτη τους δουλειά και αποχωρούν ευκολότερα από την αγορά εργασίας. Τέλος το ποσοστό των νέων που διακόπτουν τις σπουδές τους είναι εξαιρετικά υψηλό καθώς το 12% των νέων ηλικίας 15-24 ετών δεν ολοκληρώνει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στοιχεία του 2007). Η ομαλή μετάβαση των νέων από το σχολείο στην αγορά εργασίας είναι ένα θεμελιώδες ζήτημα για την σύγχρονη κοινωνία, που δεν έχουμε παρατηρήσει ακόμα, να έχει δείξει την απαραίτητη σοβαρότητα και προσοχή, πάνω σε αυτό το εξόχως κοινωνικό σημαντικό ζήτημα. Έτσι, έγινε μια ειδική έρευνα που διενεργήθηκε από την ΕΛ.ΣΤΑΤ, με θέμα την είσοδο των νέων στην αγορά εργασίας. Η εν λόγω έρευνα αφορούσε την χρονική περίοδο Απριλίου-Ιουνίου 2009. Τα αποτελέσματα της έχουν ως εξής. Η πρώτη επαφή με την αγορά εργασίας

γίνεται σε σχετικά μεγάλη ηλικία. Μέχρι την ηλικία των 22 ετών, το ποσοστό των ατόμων που έχουν μια εργασιακή εμπειρία δεν ξεπέρασε το 50%. Ακόμα και στην ηλικία των 25 ετών, το 20% των ερωτηθέντων ατόμων δεν είχε αποκτήσει καμία εργασιακή εμπειρία.

Ποσοστό ατόμων που έχουν εργασιακή εμπειρία κατά ηλικία.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. ΑΠΡΙΛΙΟΣ- ΙΟΥΝΙΟΣ 2009 Έρευνα για την Είσοδο των Νέων στην Αγορά Εργασίας

Από άλλα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι οι περισσότεροι νέοι βρίσκουν μια πρώτη εργασία ως μισθωτοί. Για τους περισσότερους, η εργασία αυτή ήταν μισθωτή και πλήρους απασχόλησης, αλλά για το 40,5% ήταν προσωρινή. Ενώ σημαντικό (11,4%) είναι και το ποσοστό αυτών που εργαστήκαν με μερική απασχόληση, είτε σε μόνιμη είτε σε προσωρινή εργασία.

Είδος Πρώτης Εργασίας	Σύνολο		Άντρες		Γυναίκες		Α΄βαθμια		Β΄βαθμια		Γ΄βαθμια	
	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%
Αυτοαπ.	17981	2,5	9964	2,5	8017	2,4	4721	2,1	7709	2,1	5550	3,9
Μόνιμ. Εργ. Πληρ. Κατά τη Απασχ.	139447	19	72883	18,1	66564	20,1	37473	16,5	79024	21,8	22950	16
Μονιμ. Εργ. Μερικ. Απασχολ.	6197	0,8	2097	0,5	4099	1,2	1025	0,5	4196	1,2	976	0,7
Προσωρ. Εργ. Πληρ. Απασχολ.	297280	40,5	168396	41,8	128884	39	97356	42,8	150845	41,6	48899	34

Προσωρ. Εργ. Μερικ. Απασχολ.	78048	10,6	36713	9,1	41335	12,5	23700	10,4	33688	9,3	20660	14,4
Βοηθοί Οικ. Επιχειρ.	53327	7,3	40061	9,9	13266	4,0	26623	11,7	22272	6,1	4433	3,1
Δεν Απάντ.	141415	19,3	72792	18,1	68623	20,7	36709	16,1	64737	17,9	39970	27,9

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. ΑΠΡΙΛΙΟΣ- ΙΟΥΝΙΟΣ 2009 Έρευνα για την Είσοδο των Νέων στην Αγορά Εργασίας

Το ποσοστό των ατόμων που άρχισαν να εργάζονται αμέσως και βρήκαν μια εργασία μέσα σε έναν, το πολύ, χρόνο από το τέλος των σπουδών τους είναι 27,9%. Ενώ, το 30,7% των ερευνηθέντων δήλωσε ότι βρήκε εργασία μέσα στον τέταρτο χρόνο ή και αργότερα μετά το τέλος των σπουδών τους. Τέλος το ποσοστό των ατόμων που δήλωσε ότι εργάστηκε κατά τη διάρκεια των σπουδών του, είτε διακόπτοντας τις σπουδές είτε παράλληλα με αυτές, ανέρχεται στο 27,4%.

	Εργασιακή Εμπειρία κατά την Διάρκεια των Σπουδών					Σύνολο
	Επίπεδο Εκπαίδευσης & Σπουδών			Φύλο		
	Α΄Βαθμια	Β΄Βαθμια	Γ΄Βαθμια	Άντρες	Γυναίκες	
Δεν Εργάστηκαν στη Διάρκεια των Σπουδών	83,8	67,1	42,7	67,5	69,2	68,3
Εργάστηκαν στη Διάρκεια των Σπουδών	11,3	28,7	53,9	28,1	26,6	27,4
Δεν Απάντησαν	4,9	4,3	3,4	4,4	4,2	4,3

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. ΑΠΡΙΛΙΟΣ- ΙΟΥΝΙΟΣ 2009 Έρευνα για την Είσοδο των Νέων στην Αγορά Εργασίας

Σαν ένα τελικό στοιχείο που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε εδώ, είναι ότι η μέση διάρκεια της πρώτης εργασίας αγγίζει τους 46,5 μήνες. Για τους άντρες, η διάρκεια αυτή είναι μεγαλύτερη και φτάνει τους 49,35 μήνες ενώ, για τα άτομα με απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης φτάνει τους 47,71 μήνες.

	Μέση Διάρκεια Πρώτης Εργασίας				
	Επίπεδο Εκπαίδευσης & Σπουδών			Φύλο	
	Πρωτοβάθμια	Δευτεροβάθμια	Τριτοβάθμια	Άντρες	Γυναίκες
Μήνες	45,62	47,71	45,19	49,35	42,89

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. ΑΠΡΙΛΙΟΣ- ΙΟΥΝΙΟΣ 2009 Έρευνα για την Είσοδο των Νέων στην Αγορά Εργασίας

8.7 Αγορά Εργασίας και Μεταναστευτικά Ρεύματα

Η Ελληνική οικονομία τις τελευταίες δεκαετίες διέρχεται περιόδους περισσότερο ή λιγότερο έντονων κρίσεων. Ένα πρόβλημα που συντελεί στη δημιουργία αυτών των κρίσεων είναι και η καθήλωση των ποσοστών της ανεργίας σε ψηλά επίπεδα²². Έτσι η αδυναμία της αγοράς εργασίας να απορροφήσει το πλεονάζον εργατικό δυναμικό οδήγησε στρατιές ανέργων να αναζητήσουν μια θέση εργασίας στο εξωτερικό ενώ κάποιοι άλλοι επέστρεψαν στη χώρα προκειμένου να βρουν μια εργασία. Έτσι η μετανάστευση, για χρόνια αποτέλεσε για την Ελλάδα την ασφαλιστική δικλείδα στο πρόβλημα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης, και χαρακτηρίστηκε πολλές φορές σαν «ευλογία για τον τόπο» Πέρα από

²² Καρασαββόγλου Α. Ανεργία: Μύθοι και Πραγματικότητα, Εναλλακτικές Εκδόσεις 1998, σελ. 138

αυτό έχει διατυπωθεί η άποψη από διάφορους ερευνητές, πως αν μια εθνική πολιτική εξασφάλιζε ειδικευση και εργασία σε αυτούς που μετανάστευσαν, η Ελλάδα θα ήταν σε θέση να δημιουργεί μεγαλύτερο εθνικό εισόδημα απ' όσο δημιουργεί σήμερα, και πως αν οι μετανάστες απασχολούνταν στον τόπο μας θα δημιουργούσαν αξία περισσότερη από αυτή που αντιπροσωπεύουν τα εμβάσματά τους. Το μόνο θετικό αποτέλεσμα που μπορεί να αναγνωρισθεί για τη μετανάστευση είναι η όποια υποτίθεται ευνοϊκή επίδραση ασκούν στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας μας τα μεταναστευτικά εμβάσματα.

Η συγκέντρωση του υψηλότερου ποσοστού των ανέργων στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα οφείλεται κυρίως στην μετανάστευση. Αρκετοί είναι οι Έλληνες μετανάστες που ενώ επέστρεψαν στην Ελλάδα, εγκαταστάθηκαν αρχικά στους νομούς από τους οποίους κατάγονται για αρκετό καιρό, άλλα επειδή η προσφορά ευκαιριών απασχόλησης στους μη γεωργικούς τομείς είναι ελάχιστη αν όχι μηδενική στην συνεχεία μεταναστεύουν στα μεγάλα αστικά κέντρα αναζητώντας μια εργασία εφόσον δεν έχουν άλλη καλύτερη εναλλακτική επιλογή.

Το 1987 η κατά τεκμήριο νόμιμη μετανάστευση Ελλήνων ομογενών προς την Ελλάδα έφερε πίσω 527 άτομα ενώ το 1988 επέστρεψαν 1365 άτομα. Καθοριστική όμως είναι η αύξηση που σημειώθηκε και τα επόμενα έτη όπως το 1989 που ήταν 6.791 άτομα και ακολούθως το 1990 που ήταν 13.865 άτομα.

Στην εικόνα αυτή έρχεται να προστεθεί και η παρουσία ξένων μεταναστών που έχουν εισρεύσει στη χώρα και συμβάλουν αρνητικά στο ήδη βεβαρυσμένο κλίμα που επικρατεί στους χώρους και την αγορά εργασίας. Αφορμή για τις μαζικές αυτές μετακινήσεις αποτέλεσαν οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές αλλαγές στον ευρύτερο χώρο της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η δε Ελλάδα έγινε βασικός αποδέκτης μεταναστών.

Οι αλλοδαποί εργαζόμενοι στην Ελλάδα με άδεια εργασίας σύμφωνα με στοιχεία που είχε δώσει το υπουργείο εργασίας το 1992 ανέρχονταν σε 33.891 άτομα. Από αυτούς οι 18.502 είναι άντρες και οι 15.389 γυναίκες. Από την άλλη πλευρά όμως το υπουργείο Δημόσιας Τάξης σε έκθεση του το 1993 ανέφερε ότι οι αλλοδαποί με άδεια παραμονής είναι 76.000 άτομα. Σύμφωνα με μελέτη όμως της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι νόμιμα διαμένοντες στην Ελλάδα αλλοδαποί υπολογίζεται ότι ανέρχονταν σε 184.000.

Η πραγματικότητα όμως είναι εντελώς διαφορετική, υπολογίζεται με πολύ μεγάλη προσέγγιση ότι οι ξένοι μετανάστες εργαζόμενοι, ξεπερνούν τις 250.000 άτομα. Επειδή όμως, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού, έχει έρθει και βρίσκεται παράνομα στην Ελλάδα, είναι αδύνατη η συλλογή στοιχείων και η επεξεργασία τους καθώς για τα άτομα αυτά δεν γνωρίζουμε ούτε καν τα στοιχειώδη. Κατά συνέπεια πρέπει να αρκεσθεί κανείς σε υποθέσεις οι όποιες είναι ενδεικτικές της υπάρχουσας μόνο κατάστασης. Αυτό όμως που ξέρουμε είναι πως το εργατικό δυναμικό των ξένων μεταναστών αποτελείται κυρίως από νέους σε ηλικία οι οποίοι απασχολούνται κατά βάση στον πρωτογενή τομέα και δεν έχουν καμία ιδιαίτερη εξειδίκευση. Έτσι η παρουσία σημαντικού αριθμού μεταναστών στη χώρα κατά την τελευταία δεκαετία φαίνεται να συμβάλει στην περαιτέρω ένταση των ούτως ή άλλως σημαντικών ποσοτικών και διαρθρωτικών προβλημάτων στην εγχώρια αγορά εργασίας και να δυσχεραίνει τις προοπτικές αποτελεσματικής αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας. Η κοινή γνώμη δυσανασχετεί και φαίνεται να κερδίζει έδαφος η άποψη σύμφωνα με την οποία η απασχόληση αλλοδαπών αφαιρεί από τους ημεδαπούς σημαντικές ευκαιρίες-δυνατότητες εξεύρεσης κενών θέσεων εργασίας. Στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής είναι δυνατόν να δημιουργηθούν επιπλέον προβλήματα

στο βαθμό που σ' αυτήν παρατηρούνται ήδη καταστάσεις ανισορροπίας και μάλιστα ανεργίας. Σε μία τέτοια περίπτωση η είσοδος επιπρόσθετου εργατικού δυναμικού που αυξάνει τη συνολική προσφορά εργασίας και δημιουργεί συνθήκες υπερβάλλουσας προσφοράς εργασίας μπορεί να μειώσει την αποτελεσματικότητα των μέτρων οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας και να προσδώσει στις καταστάσεις ανισορροπίας της αγοράς εργασίας μακροχρόνια χαρακτηριστικά (Straubhaar 1994 και Zimmermann 1993). Γενικά θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι δεν συντρέχουν λόγοι για να πιστεύει κανείς ότι θα μειωθεί η μάζα των ανθρώπων που θα μεταναστεύσουν προς την Ελλάδα. Οι αυστηροί περιορισμοί που έχουν θέσει οι περισσότερες δυτικοευρωπαϊκές χώρες από της αρχές της δεκαετίας του '80, το γεγονός ότι είναι σχετικά ευκολότερη η είσοδος των μεταναστών στην Ελλάδα (εκτεταμένες οροσειρές και απέραντες ακτές που δύσκολα μπορούν να ελεγχθούν), οι γενικότερες αδυναμίες της κρατικής μηχανής, το σχετικά υψηλότερο βιοτικό επίπεδο σε σχέση προς αυτό των χωρών των ξένων μεταναστών καθώς και η ανάγκη των επιχειρήσεων για χρησιμοποίηση φθηνών εργατικών χεριών οδηγούν αβίαστα στο συμπέρασμα ότι το "μέλλον της μετανάστευσης" βρίσκεται πλέον, τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον, στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου.

8.8 Οι Νομοθετικές Παρεμβάσεις

Η αγορά εργασίας είχε σε σημαντικό βαθμό να αντιμετωπίσει τις χρόνιες στρεβλώσεις και τις παθογένειες ενός συστήματος, που και το ίδιο σε ένα βαθμό είχε συμβάλει στο να δημιουργηθούν. Παρέμεναν φυσικά, ακόμα μια σειρά από διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως το χαμηλό ποσοστό γυναικείας απασχόλησης, η αδυναμία εισόδου στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση, η οποία αποτυπωνόταν πολύ έντονα στη μεγάλη ανεργία των νέων μέσω των ερευνών, η αναντιστοιχία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης ειδικοτήτων και όλο το φάσμα της ανεργίας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Τα στοιχεία αυτά παρέπεμπαν ασφαλώς, σε ένα κατακερματισμένο και εξαθλιωμένο σύστημα αγοράς εργασίας, το οποίο λειτουργούσε μέσα σε ένα σχετικά προστατευμένο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος αυτού.

Όμως, σε καμία περίπτωση η αντιμετώπιση αυτών των διαρθρωτικών προβλημάτων, δεν βρέθηκε στο επίκεντρο της χάραξης μιας στρατηγικής πολιτικής από την πολιτεία και τους φορείς που την εκπροσωπούν. Μια πολιτική προσαρμογής και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και των όρων στην αγορά εργασίας. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, ότι το κυρίαρχο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας και της αγοράς εργασίας ήταν και φυσικά παραμένει η σαθρή παραγωγική βάση και η χαμηλή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που η ίδια παράγει. Αυτό όμως, το θεμελιώδες πρόβλημα στο χώρο της αγοράς εργασίας, δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ με σοβαρότητα από τους φορείς που κάθε φορά ασκούσαν πολιτική πράγμα το οποίο φαίνεται να συμβαίνει και ακόμα στις μέρες μας. Μια από τις βασικές αιτίες αυτής της χαμηλής ανταγωνιστικότητας είναι και το εργατικό κόστος που καθιστά ακριβά τα ελληνικά προϊόντα και τις προσφερόμενες υπηρεσίες, σε σχέση με τους ανταγωνιστές μας.

Στον αντίποδα, με βασικό επιχείρημα την ανάγκη αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, έγιναν νομοθετικές παρεμβάσεις στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων και της αγοράς εργασίας, που κινήθηκαν πάνω σε τέσσερις άξονες:

A) Την περαιτέρω πλαστικοποίηση των όρων και μορφών εργασίας. Ενίσχυση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης (μερική απασχόληση, συμβάσεις ορισμένου χρόνου, δανεισμός προσωπικού), διευκόλυνση των απολύσεων.

Β) Παρεμβάσεις στο σύστημα των συλλογικών διαπραγματεύσεων και στον πυρήνα διαμόρφωσης των μισθών. Αποδυνάμωση των κλαδικών συμβάσεων, προς όφελος των επιχειρησιακών και ατομικών συμβάσεων .

Γ) Τις παρεμβάσεις σε θεμελιώδη εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα και την αμφισβήτηση της εργασιακής νομοθεσίας, ως πηγής δικαίου. Οι κοινωνικοί εταίροι, χάνουν την δυνατότητα καθορισμού των αμοιβών, μέσα από συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Δ) Τη δραστική μείωση του εργατικού κόστους. Περικοπή των κατωτάτων αμοιβών για τους νέους, μείωση της αποζημίωσης σε περίπτωση απόλυσης.

8.9 Κοινωνική Πολιτική - Παροχές

Ο Οργανισμός Ασφάλισης Εργατικού Δυναμικού είναι ο κρατικός φορέας που μεριμνά για τη βραχυχρόνια ασφάλιση των εργαζομένων έναντι της ανεργίας, καταβάλλοντας σε όσους χάνουν την εργασία τους και για ορισμένο χρονικό διάστημα, μέρος των αποδοχών τους που θα λάμβαναν ως μισθωτοί(περίπου το 75%).

Επίσης, χορηγεί έκτακτα βοηθήματα σε ανέργους εποχιακού κυρίως χαρακτήρα. Το 1990 επιδοτήθηκαν 175.100 περιπτώσεις ανέργων, έναντι 154.227 το 1989.

Εξέλιξη παροχών τακτικής ανεργίας 1986 - 1990					
Στοιχεία Επιδότησης	1986	1987	1988	1989	1990
Αριθμός Νέων Περιπτώσεων	141.372	153.222	145.230	154.277	175.100
Σύνολο Ημερών Επιδότησης	14.731.876	16.211.740	15.352.919	18.935.792	19.065.314
Μέσος Αριθμ. Ημερ. Επιδοτ. αναΕπιδοτουμ.	104	105	106	110	109

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990

Το έτος 1990²³ δόθηκαν έκτακτα βοηθήματα συνολικά, σε 157.493 περιπτώσεις ανέργων. Συγκεκριμένα 151.372 άτομα έλαβαν εποχιακά βοηθήματα, εκ των οποίων το 85% αυτών έλαβαν μισθωτοί που ασχολούνται στα οικοδομικά επαγγέλματα και το υπόλοιπο 15% δόθηκε σε άλλες κατηγορίες ανέργων εποχιακού χαρακτήρα. Έκτακτα βοηθήματα σε μισθωτούς επιχειρήσεων έλαβαν 4.833 περιπτώσεις ανέργων το 1990 έναντι 3.581 ατόμων το 1989. Τέλος χορηγήθηκε έκτακτο βοήθημα σε 1.228 άτομα τα όποια αν και ήταν άνεργοι δεν συμπλήρωναν όμως τις προϋποθέσεις για τακτική επιδότηση ανεργίας.

Διαχρονική Εξέλιξη Παροχών Επιδομάτων Ο.Α.Ε.Δ. 1986-1990 (ποσοστό %)					
ΕΙΔΟΣ ΠΑΡΟΧΩΝ	1986	1987	1988	1989	1990
ΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ	44,3	48	48,5	50,9	59,1
ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ	14,9	15,8	16,9	23,1	19,7
ΛΟΙΠΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ	0,7	0,9	1,4	1,9	3,5
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΟΧΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	59,9	64,7	66,8	75,9	82,5

Πηγή: Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990

²³ Ετήσια Στατιστικά Στοιχεία Ο.Α.Ε.Δ. 1990, Αθήνα 1995, σελ. 38

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην ιστορική του διάσταση το φαινόμενο της ανεργίας καταλήγει σε μακρά σειρά διαπιστώσεων. Η μελέτη της ανεργίας ως κοινωνικού προβλήματος δεν έχει αξία μόνο, διότι επιτρέπει τη διάγνωση των αιτιών της στην ιστορική τους διάσταση, έχει αξία διότι φωτίζει την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσουμε, ώστε το σοβαρό αυτό κοινωνικό πρόβλημα να αντιμετωπισθεί στη βάση μιας μακροπρόθεσμης προοπτικής. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια δεν έχουν γίνει, εξ' όσων είναι γνωστό σοβαρές έρευνες για τις προοπτικές της αγοράς εργασίας και της μείωσης της ανεργίας στη χώρα μας. Η ανεργία δυστυχώς αντιμετωπίζεται στη βάση μιας βραχυπρόθεσμης προσέγγισης.

Η ανεργία είναι μια σοβαρή ασθένεια της οικονομίας με πολλαπλές επιπτώσεις. Τα στοιχεία που έχουμε δείχνουν ότι το πρόβλημα της ανεργίας είναι πολύ σοβαρό και συγκλίνουν στο ότι η ανεργία έχει πάρει επικίνδυνες διαστάσεις. Επιπλέον δε, στην τρέχουσα οικονομική κρίση που βιώνει ολόκληρος ο πλανήτης, καταλήγει σε μια αρνητική παράμετρο με οικονομικό κόστος και κοινωνικές προεκτάσεις για τους πολίτες. Αποτελεί το κύριο πρόβλημα χιλιάδων νοικοκυριών η ανησυχία και το άγχος μήπως χάσουν την εργασία που έχουν μέχρι τώρα. Ο φόβος της απώλειας της θέσης εργασίας είναι καθημερινός. Επιπλέον δημιουργεί πιθανό κίνδυνο κατάρρευσης του ασφαλιστικού συστήματος, με πολλαπλές επιπτώσεις στην οικονομία αλλά και στη χώρα εν γένει.

Η δυναμική της ανεργίας στην Ελλάδα προδιαγράφει αύξηση και όχι μείωση, δεδομένου ότι για το άμεσο μέλλον η προσφορά εργασίας θα υπερκαλύψει τη ζήτηση. Τα στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν την ανησυχία και την αβεβαιότητα των πολιτών για το μέλλον. Όλες οι παρεμβάσεις που θέτουν όρους στην απασχόληση ως προϋπόθεση για την οποιαδήποτε ρύθμιση που ευνοεί την ανάπτυξη, τελικά παρατηρούμε ότι αντιστρατεύεται και την ανάπτυξη και τη μείωση της ανεργίας. Η δυναμική είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας, είναι επίσης ένας από τους ενισχυτικούς παράγοντες διεύρυνσης της ανεργίας.

Οι οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων ετών και κυρίως των δέκα τελευταίων, καθιστούν πρόδηλο ότι είναι μη ρεαλιστικό να συναρτήσουμε το μέλλον της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης με τις εμπειρίες της περιόδου 1970-1980. Οι αναπτυξιακές δυνατότητες της χώρας έχουν συρρικνωθεί σε τέτοιο βαθμό που είναι δύσκολα αναστρέψιμες. Η αβεβαιότητα είναι μεγάλη και επιβάλλει την υιοθέτηση στρατηγικής ανάπτυξης, η οποία να αυξάνει την πιθανότητα επιτάχυνσης του ρυθμού ανάπτυξης και αύξησης της απασχόλησης. Εν προκειμένω, επιβάλλεται ο εντοπισμός των κλάδων που συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις και η ενίσχυσή τους, τέτοιοι κλάδοι είναι κατεξοχήν ο τουρισμός. Η καταπολέμηση της ανεργίας, στη στρατηγική της διάσταση, πρέπει να στοχεύει στην αύξηση βιώσιμης απασχόλησης. Η διάθεση πόρων με άμεσο στόχο την ανεργία, συνιστά σπατάλη πόρων και συνεπάγεται μακροβιότητα για την ανεργία. Το γενικό συμπέρασμα δεν εμφανίζεται καθόλου αισιόδοξο για το μέλλον, αν υποθέσουμε ότι το εργατικό δυναμικό στο μέλλον θα αυξάνεται, έστω και κατά το ήμισυ του ποσοστού με το οποίο αυξανόταν κατά τα τελευταία χρόνια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ø Χλέτσος Μ., «Ανεργία, μύθοι και πραγματικότητα», Εναλλακτικές εκδόσεις/Δοκίμια8,1998
- Ø Δρεττάκης Μ., «Ανατομία της ανεργίας στην Ελλάδα», Αθήνα 2001
- Ø Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, «Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας-2012, όψεις της κρίσης», Αθήνα 2012
- Ø Υπουργείο Εργασίας-Υπηρεσία Στατιστικής, «Ετήσια στατιστικά στοιχεία ΟΑΕΔ 1990», Αθήνα 1995
- Ø Σκουτέλης Γ., «Ανεργία: Αίτια και Λύσεις», Αθήνα 1996
- Ø Κατσανέβας Θ., «Οικονομική της Εργασίας & Εργασιακές Σχέσεις», Εκδόσεις Σταμούλης Αθήνα 1997
- Ø Κ.Ε.Π.Ε, «Απασχόληση – Ανεργία», Αθήνα 1990
- Ø Κ.Ε.Π.Ε «Ο Πληθυσμός της Ελλάδας : Εξελίξεις και θεωρήσεις»,1978
- Ø Γλυτσός Ν.,Παπακωνσταντίνου Π. «Περιφερειακή Κατανομή του Πληθυσμού και του Εργατικού Δυναμικού της Ελλάδος» Κ.Ε.Π.Ε. 1980
- Ø Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, «Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση», Ετήσια Έκθεση 2011
- Ø Τράπεζα της Ελλάδος, «Έκθεση του Διοικητή για το 2000», Αθήνα 2001
- Ø Τράπεζα της Ελλάδος, «Έκθεση του Διοικητή για το 1997», Αθήνα 1998
- Ø N. Gregory Mankiw, Laurence M. Ball «ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ» Αθήνα 2013, εκδόσεις Gutenberg.
- Ø Paul Krugman & Robin Wells «ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ» Θεσσαλονίκη 2009, εκδόσεις Επίκεντρο.
- Ø David Begg , S. Fischer & R. Dornbusch «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ» Τόμος 2^{ος} , Αθήνα 2006, εκδόσεις Κριτική.

Διαδίκτυο

www.inegsee.gr

www.oaed.gr

www.eiead.gr

www.statistics.gr

